

**UCHWAŁA NR XXXVI/84/2025
RADY MIEJSKIEJ W BIRCZY**

z dnia 24 listopada 2025 r.

**w sprawie przyjęcia Gminnego Programu Rewitalizacji
Miasta i Gminy Bircza na lata 2025-2032**

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t.j. Dz. U. z 2025 r. poz. 1153 z późn zm.) oraz art. 14 ust. 1 i art. 19 ustawy z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 278) Rada Miejska w Birczy uchwala, co następuje:

§ 1.

Przyjmuje się Gminny Program Rewitalizacji Miasta i Gminy Bircza na lata 2025-2032 stanowiący załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2.

Wykonanie uchwały powierza się Burmistrzowi Miasta i Gminy Bircza.

§ 3.

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

PRZEWODNICZĄCY
RADY MIEJSKIEJ W BIRCZY

Tadeusz Cebenko

Załącznik do Uchwały nr XXXVI/84/2025

*Rady Miejskiej w Birczy
z dnia 24 listopada 2025 r.*

BIRCZA 2025

**GMINNY
PROGRAM
REWITALIZACJI
MIASTA I GMINY
BIRCZA**

na lata 2025-2032

2025

Opracowanie

**DELTA
PARTNER**

SP. Z O.O.

SPIS TREŚCI

Wykaz pojęć zastosowanych w opracowaniu	5
1. Wprowadzenie	7
2. Podstawa prawna	8
3. Powiązania GPR z dokumentami strategicznymi i planistycznymi	9
3.1 Opis powiązań GPR z dokumentami strategicznymi gminy	9
3.2 Zgodność z prawem wodnym	12
4. Synteza diagnozy służącej wyznaczeniu obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji	18
4.1 Metodyka wyznaczania obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji	18
4.2 Dobór kryteriów delimitacji	19
4.3 Podsumowanie	23
5. Szczegółowa diagnoza obszaru rewitalizacji	28
5.1 Bircza – historia w zarysie	28
5.2 Podobszar rewitalizacji Bircza	29
5.3 Podobszar rewitalizacji Borownica	37
5.4 Podobszar rewitalizacji Brzeżawa	44
5.5 Problemy i potrzeby obszaru rewitalizacji w opinii respondentów	50
6. Wizja stanu obszaru rewitalizacji po przeprowadzeniu rewitalizacji	52
7. Cele rewitalizacji wraz z odpowiadającymi im kierunkami działań	53
8. Przedsięwzięcia rewitalizacyjne	56
8.1 Podstawowe przedsięwzięcia rewitalizacyjne – podobszar Bircza	57
8.2 Podstawowe przedsięwzięcia rewitalizacyjne – podobszar Borownica	60
8.3 Podstawowe przedsięwzięcia rewitalizacyjne – podobszar Brzeżawa	61
8.4 Podstawowe przedsięwzięcia rewitalizacyjne – obszar rewitalizacji	62
8.5 Podstawowe przedsięwzięcia rewitalizacyjne – realizowane poza OR	64
8.6 Charakterystyka pozostałych dopuszczalnych przedsięwzięć rewitalizacyjnych	67
9. Komplementarność i mechanizmy integrowania działań rewitalizacyjnych	69
9.1 Komplementarność przestrzenna	69
9.2 Komplementarność problemowa	69
9.3 Komplementarność proceduralno-instytucjonalna	70
9.4 Komplementarność międzyokresowa	71
9.5 Komplementarność źródeł finansowania	73
9.6 Podsumowanie komplementarności	74
9.7 Dostępność	76
9.8 Mechanizmy integracji	77
10. Indykatywne ramy finansowe	79
11. Opis struktury zarządzania	81
11.1 Wdrażanie GPR	81
11.2 System monitoringu	83
12.1 Upowszechnienie opracowania GPR	87

12.2 Uspołecznienie wdrażania GPR	89
13. GPR jako strategia IIT	91
14. Strategiczna Ocena Oddziaływania na Środowisko	93
15. Określenie niezbędnych zmian w uchwałach	93
16. Zmiany w zakresie planowania i zagospodarowania przestrzennego	94
16.1 Specjalna Strefa Rewitalizacji	94
16.3 Zmiany w dokumentach planowania i zagospodarowania przestrzennego	94
Załącznik 1 – podstawowe kierunki zmian funkcjonalno-przestrzennych obszaru rewitalizacji Gminy Bircza (mapa poglądowa).....	96

Wykaz pojęć zastosowanych w opracowaniu

Wskazane poniżej pojęcia należą do nomenklatury dotyczącej rewitalizacji i pochodzą z **Ustawy o rewitalizacji z dnia 9 października 2015 r. (Dz.U.2024 poz. 278)**.

OBSZAR ZDEGRADOWANY – obszar, na którym zidentyfikowano stan kryzysowy. Obszar zdegradowany może być podzielony na podobszary, w tym podobszary nieposiadające ze sobą wspólnych granic pod warunkiem stwierdzenia sytuacji kryzysowej w każdym z podobszarów.

OBSZAR REWITALIZACJI – obszar obejmujący całość lub część obszaru zdegradowanego, cechującego się szczególną koncentracją negatywnych zjawisk, na którym, z uwagi na istotne znaczenie dla rozwoju lokalnego, zamierza się prowadzić rewitalizację. Obszar rewitalizacji może być podzielony na podobszary, w tym podobszary nieposiadające ze sobą wspólnych granic, lecz nie może obejmować terenów większych niż 20% powierzchni gminy oraz być zamieszkały przez więcej niż 30% mieszkańców gminy. W skład obszaru rewitalizacji mogą wejść obszary, na których zidentyfikowano problemy w sferze społecznej, przestrzenno-funkcjonalnej, gospodarczej, środowiskowej, technicznej. Dodatkowo w zasięg obszaru rewitalizacji mogą wchodzić tereny poprzemysłowe (w tym portowe i wydobywcze), powojenne lub pokolejowe, wyłącznie w przypadku, gdy przewidziane dla nich działania są ściśle powiązane z celami rewitalizacji dla danego obszaru rewitalizacji.

PROGRAM REWITALIZACJI

- gminny program rewitalizacji, o którym mowa w art. 14 ust. 1 **Ustawy z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji (Dz. U. z 2024 poz. 278)**.
- inicjowany, opracowany i uchwalony przez Radę Gminy, na podstawie **art. 18 ust. 2 pkt. 6 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz.U. 2024 poz. 1465)** wieloletni program działań w sferze społecznej oraz gospodarczej lub przestrzenno-funkcjonalnej lub technicznej lub środowiskowej, zmierzający do wyprowadzenia obszarów rewitalizacji ze stanu kryzysowego oraz stworzenia warunków do ich zrównoważonego rozwoju, stanowiący narzędzie planowania, koordynowania i integrowania różnorodnych aktywności w ramach rewitalizacji,

STAN KRYZYSOWY - stan spowodowany koncentracją negatywnych zjawisk społecznych (w szczególności bezrobocia, ubóstwa, przestępczości, niskiego poziomu edukacji lub kapitału społecznego, niewystarczającego poziomu uczestnictwa w życiu publicznym i kulturalnym), współwystępujących z negatywnymi zjawiskami w co najmniej jednej z następujących sfer:

- gospodarczej (w szczególności w zakresie niskiego stopnia przedsiębiorczości, słabej kondycji lokalnych przedsiębiorstw),

- środowiskowej (w szczególności w zakresie przekroczenia standardów jakości środowiska, obecności odpadów stwarzających zagrożenie dla życia, zdrowia, ludzi bądź stanu środowiska),
- przestrzenno-funkcjonalnej (w szczególności w zakresie niewystarczającego wyposażenia w infrastrukturę techniczną i społeczną, braku dostępu do podstawowych usług lub ich niskiej jakości, niedostosowania rozwiązań urbanistycznych do zmieniających się funkcji obszaru, niskiego poziomu obsługi komunikacyjnej),
- technicznej (w szczególności w zakresie degradacji stanu technicznego obiektów budowlanych, w tym o przeznaczeniu mieszkaniowym oraz braku funkcjonowania rozwiązań technicznych umożliwiających efektywne korzystanie z obiektów budowlanych, w szczególności w zakresie energooszczędności i ochrony środowiska).

Skalę negatywnych zjawisk odzwierciedlają mierniki rozwoju opisujące powyższe sfery, które wskazują na niski poziom rozwoju lub dokumentują silną dynamikę spadku poziomu rozwoju, w odniesieniu do wartości dla całego miasta.

REWITALIZACJA - kompleksowy proces wyprowadzania ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych poprzez działania całościowe (powiązane wzajemnie przedsięwzięcia obejmujące kwestie społeczne oraz gospodarcze lub przestrzenno-funkcjonalne lub techniczne lub środowiskowe), integrujące interwencję na rzecz społeczności lokalnej, przestrzeni i lokalnej gospodarki, skoncentrowane terytorialnie i prowadzone w sposób zaplanowany oraz zintegrowany poprzez programy rewitalizacji.

Rewitalizacja zakłada optymalne wykorzystanie specyficznych uwarunkowań danego obszaru oraz wzmacnianie jego lokalnych potencjałów, jest procesem wieloletnim, prowadzonym przez interesariuszy (m.in. przedsiębiorców, organizacje pozarządowe, właścicieli nieruchomości, organy władzy publicznej, etc.) tego procesu, w tym przede wszystkim we współpracy z lokalną społecznością. Działania służące wspieraniu procesów rewitalizacji prowadzone są w sposób spójny: wewnętrznie (poszczególne działania pomiędzy sobą) oraz zewnętrznie (z lokalnymi politykami sektorowymi, np. transportową, energetyczną, celami i kierunkami wynikającymi z dokumentów strategicznych i planistycznych).

1. Wprowadzenie

Gminny Program Rewitalizacji Miasta i Gminy Bircza na lata 2025–2032 to długofalowy plan działań mający na celu wskazanie obszarów rewitalizacji oraz wyprowadzenie ich ze stanu kryzysowego. Program zakłada stworzenie warunków sprzyjających zrównoważonemu rozwojowi tych obszarów. Określa cele i kierunki działań w perspektywie wieloletniej, umożliwiając realizację kompleksowych, zintegrowanych i skoncentrowanych terytorialnie projektów rewitalizacyjnych.

Głównym celem zaplanowanych przedsięwzięć jest poprawa jakości życia mieszkańców, zwłaszcza w wymiarze społecznym. Program koncentruje się na identyfikacji obszarów zdegradowanych oraz zaplanowaniu działań służących ich odnowie, ożywieniu i wzmocnieniu integracji społecznej. W efekcie ma to przyczynić się do przezwyciężenia istniejących problemów, w szczególności o charakterze społecznym.

Pierwszym etapem prac nad Programem było opracowanie diagnozy delimitacyjnej, polegającej na wyznaczeniu obszaru zdegradowanego w oparciu o analizę wskaźników w pięciu sferach: społecznej, gospodarczej, środowiskowej, technicznej oraz przestrzenno-funkcjonalnej. W kolejnym etapie wyznaczono zarówno obszar zdegradowany, jak i obszar rewitalizacji, a następnie przeprowadzono pogłębioną diagnozę problemowych obszarów.

Dokument został opracowany zgodnie z przepisami **Ustawy z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji (Dz.U. 2024 poz. 278)**. Podejmując realizację Gminnego Programu Rewitalizacji, Miasto i Gmina Bircza wypełnia zadania wchodzące w zakres działania i zadań własnych gminy, wynikające z **art. 7 ust. 1 Ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz.U. 2024 poz. 1465 z późn. zm.)**.

Gminny Program Rewitalizacji ma charakter lokalny, lecz wpisuje się w założenia dokumentów strategicznych szczebla regionalnego i krajowego. Jego uchwalenie oznacza zobowiązanie władz gminy, jednostek organizacyjnych oraz interesariuszy do realizacji zaplanowanych przedsięwzięć. Jednocześnie program stanowi podstawę do ubiegania się o dofinansowanie projektów ze środków zewnętrznych.

2. Podstawa prawna

Podstawą Prawną Gminnego Programu Rewitalizacji Miasta i Gminy Bircza na lata 2025–2032 jest ustawa z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji (Dz. U. z 2024 r. poz. 278). Niniejszy dokument został opracowany zgodnie z wymogami uwzględniając wszystkie niezbędne elementy zarówno pod względem merytorycznym (treść poszczególnych rozdziałów), jak i organizacyjnym (w tym proces partycypacji społecznej). Gminny Program Rewitalizacji został przygotowany również w oparciu o akty prawne regulujące proces rewitalizacji tj.:

- Ustawy z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji (Dz. U. z 2024 r. poz. 278);
- Ustawa o samorządzie gminnym z dnia 8 marca 1990 r. (Dz. U. z 2024 r. poz. 1465.);
- Ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. z 2024 r. poz. 1130);
- Ustawa z dnia 11 września 2019 r. Prawo zamówień publicznych (Dz. U. z 2024 r. poz. 1320);
- Ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami (Dz. U. z 2024 r. poz. 1145. ze zm.);
- Ustawa z dnia 20 lipca 2017 r. o Krajowym Zasobie Nieruchomości (Dz. U. z 2024 r. poz. 1026, ze zm.);
- Ustawa z dnia 21 czerwca 2001 r. o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy i o zmianie Kodeksu cywilnego (Dz. U. z 2023 r. poz. 725);
- Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2024 r. poz. 1292. ze zm.);
- Ustawa z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2024 r. poz. 1112 ze zm.);
- Ustawa z dnia 17 maja 1989 r. Prawo geodezyjne i kartograficzne (Dz. U. z 2024 r. poz. 1151. Ze zm.);
- Ustawa z dnia z dnia 28 kwietnia 2022 r. o zasadach realizacji zadań finansowanych ze środków europejskich w perspektywie finansowej 2021–2027 (Dz.U. 2024 poz. 1717).

W dokumencie zostały uwzględnione również wymogi zawarte w *Umowie Partnerstwa dla realizacji Polityki Spójności na 2021-2027*, przyjętej dnia 30.06.2022 r. oraz opublikowanymi przez Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej *Zasadami realizacji instrumentów terytorialnych w Polsce w perspektywie finansowej UE na lata 2021-2027*.

3. Powiązania GPR z dokumentami strategicznymi i planistycznymi

3.1 Opis powiązań GPR z dokumentami strategicznymi gminy

Gminny Program Rewitalizacji dla Miasta i Gminy Bircza na lata 2025–2032 został poddany analizie pod kątem zgodności oraz spójności z kluczowymi dokumentami planistycznymi i operacyjnymi. Choć proces rewitalizacji koncentruje się na poziomie lokalnym, jego cele mają charakter komplementarny wobec szerszych działań rozwojowych – zarówno regionalnych, jak i krajowych – przyczyniając się tym samym do ich realizacji.

Niniejsze zestawienie przedstawia powiązania pomiędzy Gminnym Programem Rewitalizacji a dokumentami strategicznymi obowiązującymi na poziomie gminy. Wykazana zgodność na poziomie celów strategicznych świadczy o wzajemnym wspieraniu się tych dokumentów, co sprzyja skuteczniejszemu osiągnięciu założonych kierunków rozwoju i wzmacnia spójność polityki lokalnej.

KOMPLEMENTARNOŚĆ Z DOKUMENTAMI NA POZIOMIE LOKALNYM

STRATEGIA ROZWOJU POWIATU PRZEMYSKIEGO DO ROKU 2025

Nadrzędnym założeniem Strategii Rozwoju Powiatu Przemyskiego jest wykreowanie atrakcyjnego obszaru zrównoważonego rozwoju społecznego i gospodarczego, otwartego na inwestycje, turystów i współpracę transgraniczną, z korzystnymi warunkami życia, rozwoju i wypoczynku dla: mieszkańców, przedsiębiorców, inwestorów, rolników i turystów - poprzez poprawę dostępu do infrastruktury, wykorzystanie potencjału lokalnych zasobów i szans rozwojowych, rewitalizację i funkcjonalne zagospodarowanie przestrzeni publicznej, podniesienie poziomu oświaty i ochrony zdrowia, zapewnienie bezpieczeństwa publicznego i ograniczanie negatywnych zjawisk wykluczenia społecznego, a także rozwój przedsiębiorczości i sektora rolnego przy zachowaniu cennych walorów przyrodniczych środowiska naturalnego i kulturowego.

Priorytet I

Zrównoważony rozwój, włączenie społeczne i aktywizacja gospodarcza mieszkańców powiatu, większa atrakcyjność inwestycyjna i turystyczna, efektywna administracja

Priorytet II

Wykształcenie, zdrowie, bezpieczeństwo publiczne i społeczne mieszkańców, przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu, wsparcie niepełnosprawnych, integracja społeczeństwa.

Priorytet III

Ochrona środowiska naturalnego, walorów przyrodniczo krajobrazowych i dziedzictwa kulturowego, racjonalna gospodarka zasobami, podnoszenie świadomości ekologicznej społeczeństwa.

Strategia rozwoju ponadlokalnego jest bardzo mocno osadzona w wymiarach społeczno-gospodarczym oraz środowiskowo-przestrzennym dlatego doskonale wpisuje się w Gminny Program Rewitalizacji Miasta i Gminy Bircza na lata 2025-2032. W szczególności Priorytet I i II kładą nacisk na wsparcie społeczności lokalnej w przezwyciężaniu kryzysów. Dodatkowo Priorytet III gwarantuje zrównoważony rozwój przestrzenno-funkcjonalny i środowiskowy.

STRATEGIA ROZWOJU GMINY BIRCZA NA LATA 2023-2030

KOMPLEMENTARNOŚĆ Z DOKUMENTAMI NA POZIOMIE LOKALNYM

Zgodnie z wizją, nakreśloną w Strategii Rozwoju Gminy Bircza na lata 2023-2030 Bircza stanie się gminą przyjazną mieszkańcom i środowisku, która wspiera lokalną aktywność i dba o dziedzictwo kulturowe oraz jest atrakcyjna turystycznie.

Cele strategiczne i kierunki działań określone w dokumencie:

Cel strategiczny 1: Wysoka jakość życia mieszkańców

Kierunki działań:

- Rozwijanie sektora usług opiekuńczych dla osób niesamodzielnych i chorych
- Wspieranie Kół Gospodyń Wiejskich oraz inicjatyw senioralnych
- Prowadzenie efektywnej polityki prorodzinnej m.in. przez utworzenie miejsc opieki dla dzieci poniżej 3go roku życia
- Zwiększenie bezpieczeństwa mieszkańców

Cel strategiczny 2: Rozwój infrastruktury przy zachowaniu wysokiej jakości środowiska naturalnego

Kierunki działań:

- Poprawa stanu dróg gminnych
- Rozwój gminnej infrastruktury okołodrogowej
- Rozbudowa infrastruktury wodno-kanalizacyjnej
- Organizacja przestrzenna

Cel strategiczny 3: Rozwój gospodarczy, oparty na bogatym dziedzictwie przyrodniczo-kulturowym i szerokiej ofercie czasu wolnego

Kierunki działań:

- Poprawa stanu obiektów sportowo rekreacyjnych na terenie gminy
- Rozwój gminnej infrastruktury okołoturystycznej, w tym bazy noclegowej
- Zwiększanie tożsamości lokalnej
- Wewnętrzna i zewnętrzna promocja gminy
- Wsparcie lokalnych przedsiębiorców, ich produktów i usług
- Promocja lokalnej przedsiębiorczości, produkcji, agroturystyki i gastronomii
- Wyznaczanie terenów inwestycyjnych oraz pozyskiwanie nowych inwestorów skłonnych lokalizować przedsięwzięcia na terenie Gminy

Gminny Program Rewitalizacji Miasta i Gminy Bircza na lata 2025-2032 ze względu na silne powiązanie z aspektami społecznymi, jest komplementarny z założeniami celu strategicznego 1 (Wysoka jakość życia mieszkańców), w szczególności w zakresie poprawy warunków funkcjonowania osób ze szczególnymi potrzebami, minimalizacją ryzyka wykluczenia społecznego oraz poprawą jakości życia mieszkańców. Dokument wpisuje się również w cel strategiczny 2. i 3. ze względu na interwencję w obszarze fizycznej odnowy przestrzeni i obiektów z troską o środowisko naturalne.

GMINNA STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH DLA GMINY BIRCZA NA LATA 2022-2027

Zgodnie zawartą w analizowanym dokumencie misją Gmina Bircz pragnie zapewnić mieszkańcom odpowiednie warunki do życia i rozwoju poprzez przeciwdziałanie patologiom społecznym oraz wykluczeniu społecznego i budować kapitał społeczny.

KOMPLEMENTARNOŚĆ Z DOKUMENTAMI NA POZIOMIE LOKALNYM

Gminny Program rewitalizacji Miasta i Gminy Bircza realizuje następujące cele strategiczne zawarte w Gminnej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Bircza na lata 2022-2027:

Cel strategiczny I – Tworzenie kompleksowego systemu pomocy i wsparcia dla osób niepełnosprawnych oraz dotkniętych długotrwałą chorobą

Cel strategiczny II – Wzmacnianie roli i funkcji rodziny oraz przeciwdziałanie przemocy w rodzinie i ochrona ofiar przemocy w rodzinie

Cel strategiczny III – Zapobieganie marginalizacji społecznej spowodowanej ubóstwem, uzależnieniami i bezrobociem oraz ich negatywne następstwa

Wszystkie te cele ściśle wpisują się w Gminny Program Rewitalizacji Miasta i Gminy Bircza na lata 2025-2032 ze względu na wsparcie społeczności lokalnej w przezwyciężaniu kryzysów.

Zadania zaplanowane w ramach Gminnego Programu Rewitalizacji Miasta i Gminy Bircza na lata 2025-2032 uwzględniają ponadto założenia zawarte w **Programie Ochrony Środowiska dla Gminy Bircza na lata 2019-2022 z perspektywą do 2026 roku.**

3.2 Zgodność z prawem wodnym

Plan gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły

Plan gospodarowania wodami stanowi najważniejszy dokument z zakresu gospodarowania zasobami wodnymi. Gmina Bircza leży w obszarze dorzecza Wisły, w regionie wodnym Górnej-Wschodniej Wisły. Przez obszar gminy przepływa pięć potoków lub małych rzek fliszowych o charakterze krzemianowym: Stupnica, Jaworka, Kruszelnica, Olszanka, Jawornik; dwa potok lub małe rzeki fliszowe o charakterze węglanowym: Tyrawka, Wiar do Sopotnika oraz średnia rzeka na podłożu węglanowym: San od Tyrawki do Olszanki. W poniższym zestawieniu zostały ujęte informacje wynikające z II aktualizacji planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły¹, przedstawiające wykaz jednolitych części wód powierzchniowych (JCWP) zlokalizowanych na terenie gminy. Zapisy planu dostępne są na stronach Państwowego Gospodarstwa Wodnego Wody Polskie.

Tabela 1 Charakterystyka JCWP zlokalizowanych na terenie gminy Bircza

Kod JCWP	Nazwa	Dorzecze	Typologia/status	Stan ogólny	Stan ekologiczny i chemiczny	Cele środowiskowe		Ocena ryzyka nieosiągnięcia celów środowiskowych
						Stan/potencjał ekologiczny	Stan chemiczny	
RW200004223699	Stupnica	Wisły	Potok lub mała rzeka fliszowa o charakterze krzemianowym /naturalna część wód	zły stan wód	słaby stan ekologiczny/ stan chemiczny poniżej dobrego	dobry stan ekologiczny; zapewnienie drożności cieku dla migracji ichtiofauny na odcinku cieku istotnego Stupnica od ujścia do ujścia Brzuski (dla łososia); zapewnienie drożności cieku według wymagań gatunków chronionych	dobry stan chemiczny	zagrożona
RW2000072233299	Tyrawka	Wisły	Potok lub mała rzeka fliszowa o charakterze węglanowym/naturalna część wód	zły stan wód	umiarkowany stan ekologiczny/ stan chemiczny poniżej dobrego	dobry stan ekologiczny; zapewnienie drożności cieku dla migracji ichtiofauny o ile jest monitorowany wskaźnik diadromiczny D; zapewnienie drożności cieku według wymagań gatunków chronionych	stan chemiczny: dla złagodzonych wskaźników [benzo(a)piren(w),benzo(g,h,i)perylen(w),związki tributylocyny(w)] poniżej stanu dobrego, dla pozostałych wskaźników - stan dobry	zagrożona

¹ Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 4 listopada 2022 r. w sprawie Planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły (Dz.U. 2023 poz. 300)

Kod JCWP	Nazwa	Dorzecze	Typologia/status	Stan ogólny	Stan ekologiczny i chemiczny	Cele środowiskowe		Ocena ryzyka nieosiągnięcia celów środowiskowych
						Stan/potencjał ekologiczny	Stan chemiczny	
RW20000722451	Wiar do Sopotnika	Wisły	Potok lub mała rzeka fliszowa o charakterze węglanowym/naturalna część wód	zły stan wód	umiarkowany stan ekologiczny/ stan chemiczny poniżej dobrego	dobry stan ekologiczny; zapewnienie drożności cieku dla migracji ichtiofauny o ile jest monitorowany wskaźnik diadromiczny D; zapewnienie drożności cieku według wymagań gatunków chronionych	stan chemiczny: dla złagodzonych wskaźników [benzo(a)piren(w),związki tributylocyny(w)] poniżej stanu dobrego, dla pozostałych wskaźników - stan dobry	zagrożona
RW20000822379	San od Tyrawki do Olszanki	Wisły	Średnia rzeka na podłożu węglanowym/naturalna część wód	zły stan wód	umiarkowany stan ekologiczny/ stan chemiczny poniżej dobrego	dobry stan ekologiczny; zapewnienie drożności cieku dla migracji ichtiofauny na odcinku cieku istotnego San w obrębie JCWP (dla łososia); zapewnienie drożności cieku według wymagań gatunków chronionych; zapewnienie drożności cieku dla migracji gatunków o znaczeniu gospodarczym na odcinku cieku głównego San w obrębie JCWP (dla troci wędrowniej)	stan chemiczny: dla złagodzonych wskaźników [benzo(a)piren(w),związki tributylocyny(w)] poniżej stanu dobrego, dla pozostałych wskaźników - stan dobry	zagrożona
RW20000422369	Jaworka	Wisły	Potok lub mała rzeka fliszowa o charakterze krzemianowym/naturalna część wód	zły stan wód	umiarkowany stan ekologiczny/ brak danych	umiarkowany stan ekologiczny (złagodzone wskaźniki: [IO]; pozostałe wskaźniki - II klasa jakości); zapewnienie drożności cieku dla migracji ichtiofauny o ile jest monitorowany wskaźnik diadromiczny D	dobry stan chemiczny	zagrożona
RW20000422352	Kruszelnica	Wisły	Potok lub mała rzeka fliszowa o charakterze krzemianowym/naturalna część wód	zły stan wód	słaby stan ekologiczny/ stan chemiczny poniżej dobrego	umiarkowany stan ekologiczny (złagodzone wskaźniki: [IO, MIR, MMI, EFl+PL/ IBI_PL]; pozostałe wskaźniki - II klasa jakości); zapewnienie drożności cieku dla migracji ichtiofauny o ile jest monitorowany wskaźnik diadromiczny D	stan chemiczny: dla złagodzonych wskaźników [benzo(a)piren(w)] poniżej stanu dobrego, dla pozostałych wskaźników - stan dobry	zagrożona
RW20000422389	Olszanka	Wisły	Potok lub mała rzeka fliszowa o charakterze	zły stan wód	umiarkowany stan ekologiczny/ stan	dobry stan ekologiczny; zapewnienie drożności cieku dla migracji ichtiofauny o ile jest monitorowany wskaźnik diadromiczny D; zapewnienie drożności	dobry stan chemiczny	zagrożona

Kod JCWP	Nazwa	Dorzecze	Typologia/status	Stan ogólny	Stan ekologiczny i chemiczny	Cele środowiskowe		Ocena ryzyka nieosiągnięcia celów środowiskowych
						Stan/potencjał ekologiczny	Stan chemiczny	
			krzemianowym/naturalna część wód		chemiczny dobry	cieku według wymagań gatunków chronionych		
RW200004223589	Jawornik	Wisły	Potok lub mała rzeka fliszowa o charakterze krzemianowym/naturalna część wód	zły stan wód	słaby stan ekologiczny/ stan chemiczny dobry	dobry stan ekologiczny; zapewnienie drożności cieku dla migracji ichtiofauny o ile jest monitorowany wskaźnik diadromiczny D	dobry stan chemiczny	zagrożona

Źródło: opracowanie na podstawie: II Aktualizacja planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły, <http://karty.apgw.gov.pl:4200/informa>

Poniżej przedstawiono nazwy działań podstawowych i uzupełniających wyróżnionych w Planie gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły, które zostały przypisane do JCWP na terenie Gminy Bircza.

Tabela 2 Działania podstawowe i uzupełniające przypisane do JCWP zlokalizowanych na terenie Gminy Bircza

Kod JCWP	Działania
RW200004223699	Podstawowe
	• Rozpoznanie zasadności realizacji działań naprawczych dla obszarów chronionych w zakresie dopływu zanieczyszczeń. • Realizacja działań wynikających z planów ochrony i planów zadań ochronnych dla obszarów chronionych. • Realizacja Krajowego Programu Oczyszczania Ścieków Komunalnych. • Uporządkowanie i poprawa infrastruktury związanej z gospodarką ściekową na obszarze gminy poza aglomeracjami. • Analizy techniczno-ekonomiczne gospodarowania ściekami w obszarze gminy poza aglomeracjami.
	Uzupełniające
	• Ocena wpływu budowli poprzecznych na ciągłość biologiczną i cele środowiskowe JCWP.
RW2000072233299	Podstawowe
	• Rozpoznanie zasadności realizacji działań naprawczych dla obszarów chronionych w zakresie utrzymania naturalnego charakteru koryta. • Realizacja działań wynikających z planów ochrony i planów zadań ochronnych dla obszarów chronionych. • Rozpoznanie zasadności realizacji działań naprawczych dla obszarów chronionych w zakresie dopływu zanieczyszczeń.
	Uzupełniające
	• Aktualizacja programu ochrony środowiska pod kątem poprawy efektywności dotyczącej ograniczania dopływu zanieczyszczeń do JCWP • Analiza możliwości przebudowy budowli piętrzących w zakresie zapewniającym ciągłość biologiczną i spełnienie celów środowiskowych. • Ocena wpływu budowli poprzecznych na ciągłość biologiczną i cele środowiskowe JCWP.
RW20000722451	Podstawowe
	• Rozpoznanie zasadności realizacji działań naprawczych dla obszarów chronionych w zakresie dopływu zanieczyszczeń. • Realizacja działań wynikających z planów ochrony i planów zadań ochronnych dla obszarów chronionych. • Kontrola przestrzegania warunków stosowania środków ochrony roślin.
	Uzupełniające
	• Aktualizacja programu ochrony środowiska pod kątem poprawy efektywności dotyczącej ograniczania dopływu zanieczyszczeń do JCWP. • Ocena wpływu budowli poprzecznych na ciągłość biologiczną i cele środowiskowe JCWP.
RW20000822379	Podstawowe
	• Realizacja działań wynikających z planów ochrony i planów zadań ochronnych dla obszarów chronionych. • Realizacja Krajowego Programu Oczyszczania Ścieków Komunalnych.
	Uzupełniające
	• Aktualizacja programu ochrony środowiska pod kątem poprawy efektywności dotyczącej ograniczania dopływu zanieczyszczeń do JCWP. • Ocena wpływu budowli poprzecznych na ciągłość biologiczną i cele środowiskowe JCWP.
RW200004223369	Podstawowe
	• Dla JCW nie zaplanowano żadnych dodatkowych działań podstawowych.

Kod JCWP	Działania
RW200004223532	Uzupełniające
	Dla JCW nie zaplanowano żadnych dodatkowych działań uzupełniających.
	Podstawowe
	Dla JCW nie zaplanowano żadnych dodatkowych działań podstawowych.
RW20000422389	Uzupełniające
	Dla JCW nie zaplanowano żadnych dodatkowych działań uzupełniających.
	Podstawowe
	- Rozpoznanie zasadności realizacji działań naprawczych dla obszarów chronionych w zakresie dopływu zanieczyszczeń. - Rozpoznanie zasadności realizacji działań naprawczych dla obszarów chronionych w zakresie utrzymania naturalnego charakteru koryta. - Rozpoznanie zasadności realizacji działań naprawczych dla obszarów chronionych zależnych od hydromorfologii (wg celów środowiskowych: wymogów rzek włosienicznikowych, wylewy Q50).
RW200004223589	Uzupełniające
	- Analiza możliwości przebudowy budowli piętrzących w zakresie zapewniającym ciągłość biologiczną i spełnienie celów środowiskowych. - Ocena wpływu budowli poprzecznych na ciągłość biologiczną i cele środowiskowe JCWP
	Podstawowe
	Rozpoznanie zasadności realizacji działań naprawczych dla obszarów chronionych w zakresie dopływu zanieczyszczeń.
RW200004223589	Uzupełniające
	Dla JCW nie zaplanowano żadnych dodatkowych działań uzupełniających.

Źródło: opracowanie na podstawie: II Aktualizacja planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły, <http://karty.apgw.gov.pl:4200/informacje>

Miasto położone jest w obrębie dwóch części wód podziemnych (JCWPd). Monitoring JCWPd przeprowadzony w 2019 r. określił ich stan chemiczny i ilościowy jako dobry:

Tabela 3 Charakterystyka JCWPd zlokalizowanych na terenie Gminy Bircza

Kod JCWPd	Stan ogólny	Ocena stanu chemicznego	Ocena stanu ilościowego	Ocena ryzyka nieosiągnięcia celu środowiskowego
GW2000154	dobry	dobry	dobry	niezagrożona
GW2000168	dobry	dobry	dobry	niezagrożona

Źródło: opracowanie na podstawie: II Aktualizacja planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły, <http://karty.apgw.gov.pl:4200/informacje>

W Planie gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły przypisano jedno działanie uzupełniające do JCWPd znajdujących się w obrębie gminy, nie zaplanowano żadnych dodatkowych działań podstawowych.

Tabela 4 Działania podstawowe przypisane do JCWPd zlokalizowanych na terenie Gminy Bircza

Kod JCWP	Działania
GW2000154	Podstawowe
	Dla JCW nie zaplanowano żadnych dodatkowych działań podstawowych.
	Uzupełniające
GW2000168	weryfikacja zasobów dyspozycyjnych wód podziemnych.
	Podstawowe
	Dla JCW nie zaplanowano żadnych dodatkowych działań podstawowych.
GW2000168	Uzupełniające
	weryfikacja zasobów dyspozycyjnych wód podziemnych.

Źródło: opracowanie na podstawie: II Aktualizacja planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły, <http://karty.apgw.gov.pl:4200/informacje>

Plan zarządzania ryzykiem powodziowym dla obszaru dorzecza Wisły

Nadrzędnym celem Planu zarządzania ryzykiem powodziowym (PZRP) jest ograniczenie potencjalnych negatywnych skutków powodzi dla życia i zdrowia ludzi, środowiska, dziedzictwa kulturowego oraz działalności gospodarczej, poprzez realizację działań minimalizujących zidentyfikowane zagrożenia. PZRP podlega aktualizacji co 6 lat, w myśl art.173 ust. 19 Prawa wodnego. W dniu 23 marca 2023 r. wszedł w życie Plan zarządzania ryzykiem powodziowym dla obszaru dorzecza Wisły stanowiący załącznik do rozporządzenia Ministra Infrastruktury z dnia 18 października 2022 r. (Dz. U. 2022 r. poz. 2739), które stanowi aktualizację dotychczasowego PZRP.

W dokumencie tym wyznaczono trzy cele główne:

- Zahamowanie wzrostu ryzyka powodziowego;
- Obniżenie istniejącego ryzyka powodziowego;
- Poprawa systemu zarządzania ryzykiem powodziowym.

W granicach Gminy Bircza występują obszary szczególnego zagrożenia powodzią wyznaczone w oparciu o mapy zagrożenia powodziowego². Są to obszary zlokalizowane głównie w sąsiedztwie rzeki Stupnica oraz jej dopływów.

Przy realizacji przedsięwzięć rewitalizacyjnych zlokalizowanych na obszarach szczególnego zagrożenia powodzią należy pamiętać o uwzględnieniu przepisów odrębnych wynikających z ustawy Prawo wodne z dnia 20 lipca 2017 r. (Dz. U. z 2024 r. poz. 1087 ze zm.)

Plan przeciwdziałania skutkom suszy

Plan przeciwdziałania skutkom suszy na obszarach dorzeczy przyjęty przez Ministra Infrastruktury w dniu 15 lipca 2021 r., a ogłoszony w dniu 3 września 2021 r. (Dz.U. 2021 poz. 1615) jest dokumentem planistycznym skupiającym się na zjawisku suszy. Wśród najważniejszych celów planu należy wymienić: skuteczne zarządzanie zasobami wodnymi dla zwiększenia dyspozycyjnych zasobów wodnych na obszarach dorzeczy, zwiększenie retencji na obszarach dorzeczy, edukację i zarządzanie ryzykiem suszy, formalizację i zaplanowanie finansowania działań służących przeciwdziałaniu skutkom suszy. Według poszczególnych typów klas zagrożenia suszą, sytuacja dla Gminy Bircza przedstawia się następująco:

- zagrożenie suszą hydrogeologiczną – klasa II - umiarkowanie zagrożone;
- zagrożenie suszą hydrologiczną – klasa III - silne zagrożenie w większości gminy, klasa II - umiarkowanie zagrożone na niewielkim obszarze we wschodniej części gminy;
- zagrożenie suszą rolniczą – klasa I - słabo zagrożone;
- zagrożenie suszą atmosferyczną – klasa III - silne zagrożenie w większości gminy, klasa II - umiarkowanie zagrożone w północnej części gminy.

Według łącznego zagrożenia suszą, tereny Gminy Bircza są zagrożone wystąpieniem suszy w stopniu umiarkowanym.

² https://wody.isok.gov.pl/imap_kzgw/?gpmmap=gpMZP

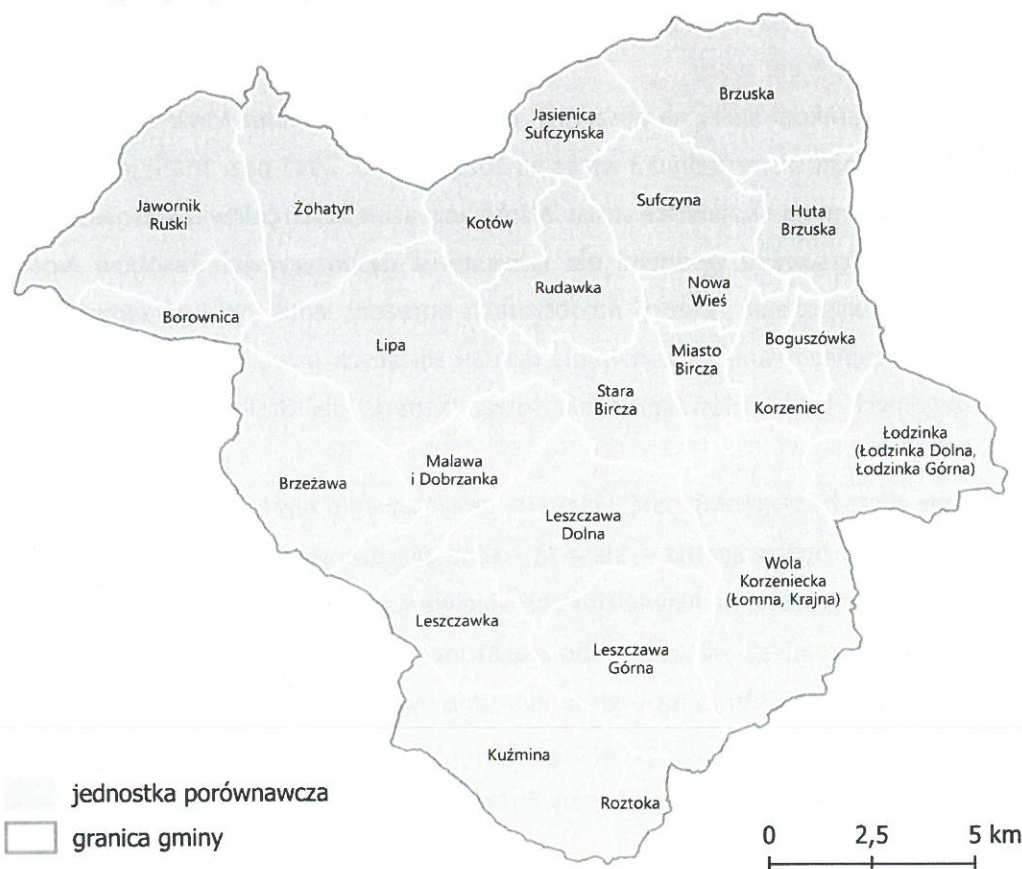
4. Synteza diagnozy służącej wyznaczeniu obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji

W niniejszym rozdziale przedstawiono podsumowanie diagnozy delimitacyjnej przeprowadzonej w celu opracowania Gminnego Programu Rewitalizacji Miasta i Gminy Bircza na lata 2025–2032. Na podstawie wyników tej analizy oraz Uchwały nr XXVI/44/2025 Rady Miejskiej w Birczy z dnia 13 czerwca 2025 r., dotyczącej wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji, określono obszar zdegradowany, który obejmuje 13 podobszarów. Spośród nich wyodrębniono obszar rewitalizacji składający się z trzech podobszarów.

4.1 Metodyka wyznaczania obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji

Diagnoza została prowadzona w oparciu o podział gminy na jednostki porównawcze. Wyodrębniono 24 jednostki – jedną miejską (miasto Bircza) oraz 23 wiejskie (sołectwa). Taki podział umożliwił szczegółową analizę sytuacji w różnych częściach gminy. Struktura ta odpowiada charakterowi gminy miejsko-wiejskiej, w której centralną rolę administracyjną i gospodarczą pełni miasto Bircza, a sołectwa wiejskie tworzą funkcjonalnie powiązane otoczenie.

Grafika 1 Podział gminy na jednostki porównawcze.

Źródło: opracowanie własne

Kolejnym krokiem było określenie właściwych zmiennych oraz przeprowadzenie analizy porównawczej poszczególnych jednostek. Pozwoliło to na identyfikację obszaru o szczególnie niekorzystnej sytuacji, w którym występuje duże natężenie negatywnych zjawisk społecznych, a także kumulacja problemów przynajmniej w jednej z następujących sfer: gospodarczej, środowiskowej, przestrzenno-funkcjonalnej lub technicznej.

Cały proces delimitacji został zrealizowany w kilku etapach, według następującego schematu:

1. Podział obszaru gminy na jednostki porównawcze

W wyniku podziału wyodrębniono 24 jednostki statystyczne – jedną miejską (miasto Bircza) oraz 23 wiejskie (sołectwa)

2. Analiza zróżnicowania natężenia zjawisk kryzysowych na obszarze gminy

Wybrano kryteria (zmienne) delimitacji, a następnie przeprowadzono szczegółową analizę wskaźnikową dotyczącą problemów społecznych w wyodrębnionych jednostkach, opartą na badaniach ilościowych. Wykorzystano w tym celu dane pochodzące między innymi z Urzędu Miasta i Gminy Bircza, Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Birczy, Komendy Miejskiej Policji w Przemyślu, Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej, Bazy Danych Obiektów Topograficznych oraz Bazy Azbestowej. Na tej podstawie zidentyfikowano obszary charakteryzujące się szczególnym nasileniem problemów społecznych. Opracowano również syntetyczny wskaźnik degradacji w tej sferze. Analogiczną analizę przeprowadzono również dla problemów w sferach pozaspołecznych: gospodarczej, środowiskowej, przestrzenno-funkcjonalnej oraz technicznej.

3. Wyodrębnienie obszaru zdegradowanego

Na podstawie przeprowadzonej analizy wyodrębniono obszar zdegradowany składający się z 13 jednostek cechujących się najwyższym poziomem zdegradowania zarówno w wymiarze społecznym, jak i pozaspołecznym

4. Wyodrębnienie obszaru rewitalizacji

Z obszaru zdegradowanego wyodrębniono teren o szczególnie nasilonych problemach społecznych, zgodnie z ustawowymi wskaźnikami obligatoryjnymi dotyczącymi powierzchni (maksymalnie 20% obszaru miasta) oraz liczby ludności (nie więcej niż 30% mieszkańców).

4.2 Dobór kryteriów delimitacji

Zgodnie z art. 4 Ustawy o Rewitalizacji z dnia 9 października 2018 roku (Dz. U. z 2024 r. poz. 278) w celu opracowania diagnoz służących [...] wyznaczeniu obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji [...] wójt, burmistrz lub prezydent miasta prowadzi analizy, w których wykorzystuje obiektywne i weryfikowalne mierniki i metody badawcze dostosowane do lokalnych uwarunkowań.

Aby rzetelnie przeprowadzić analizę obszarów, niezbędne było dobranie odpowiednich zmiennych, które w wyraźny sposób je różnicują. Opracowano zestaw 23 wskaźników, przyporządkowanych do pięciu sfer tematycznych: społecznej, gospodarczej, środowiskowej, przestrzenno-funkcjonalnej oraz technicznej

Sfera społeczna			
Wskaźnik	Opis zmiennej	Wartość bazowa dla gminy (rok 2024)	Charakter wskaźnika
Przyrost naturalny na 1000 mieszkańców	Wskaźnik dotyczący aspektu demograficznego. Wskaźnik obliczony jako różnica między liczbą urodzeń i zgonów na danym obszarze, podawany w przeliczeniu na 1000 mieszkańców. Źródło danych: Urząd Miasta i Gminy Bircza	-6,0	Stymulanta
Saldo migracji na 1000 mieszkańców	Wskaźnik opisujący różnicę między zameldowaniami a wymeldowaniami ludności z danego obszaru, w określonym czasie. Wskaźnik wyrażony w formie przeliczeniowej na 1000 mieszkańców obszaru. Źródło danych: Urząd Miasta i Gminy Bircza	0,3	Stymulanta
Obciążenie demograficzne	Wskaźnik rozumiany jako liczba ludności w wieku nieprodukcyjnym (wiek 0-17 lat oraz 60 lat i więcej w przypadku kobiet oraz 65 lat i więcej w przypadku mężczyzn) przypadająca na 100 osób w wieku produkcyjnym (18-59 lat w przypadku kobiet i 18 - 64 lata w przypadku mężczyzn). Źródło danych: Urząd Miasta i Gminy Bircza	33,2	Destymulanta
Liczba klientów pomocy społecznej na 1000 mieszkańców	Wskaźnik opisujący popyt na usługi ośrodka pomocy społecznej na danym obszarze oraz obrazujący stan lokalnej społeczności w zakresie liczby klientów ośrodka pomocy społecznej w przeliczeniu na 1000 mieszkańców. Źródło danych: Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Birczy	84,8	Destymulanta
Liczba udzielonych zasiłków stałych na 1000 mieszkańców	Wskaźnik opisujący intensywność zapotrzebowania na wsparcie w postaci zasiłków stałych, obrazowany jako liczba udzielonych zasiłków stałych w przeliczeniu na 1000 mieszkańców. Źródło danych: Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Birczy	86,6	Destymulanta
Liczba osób pobierających świadczenia ze względu na niepełnosprawność na 1000 mieszkańców	Wskaźnik prezentujący skalę pomocy społecznej udzielanej mieszkańcom z niepełnosprawnością. Zmienna prezentowana w formie przeliczeniowej liczby świadczeń z ze względu na niepełnosprawność na 1000 mieszkańców. Źródło danych: Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Birczy	9,2	Destymulanta
Ogólna liczba przestępstw na	Wskaźnik opisujący sytuację w zakresie poziomu bezpieczeństwa. Zmienna prezentowana w formie	6,5	Destymulanta

1000 mieszkańców	przeliczeniowej pokazującej liczbę przestępstw na 1000 mieszkańców. Źródło danych: Komenda Miejska Policji w Przemyśle		
Liczba organizacji pozarządowych na 1000 mieszkańców	Wskaźnik obrazujący poziom aktywności społecznej mieszkańców poszczególnych obszarów gminy. Wskaźnik prezentowany w formie przeliczeniowej wyrażanej stosunkiem zarejestrowanych organizacji pozarządowych do liczby ludności. Źródło danych: Urząd Miasta i Gminy Bircza	8,2	Stymulanta
Liczba osób zapisanych do biblioteki na 1000 mieszkańców	Wskaźnik obrazuje stopień zaangażowania społeczności w korzystanie z lokalnej oferty kulturalno-edukacyjnej oraz dostępność zasobów bibliotecznych. Wyższa wartość tego wskaźnika świadczy o silniejszym kapitale społecznym. Źródło danych: Urząd Miasta i Gminy Bircza	54,1	Stymulanta
Liczba uczniów na 1000 mieszkańców	Wskaźnik odzwierciedla udział dzieci w wieku szkolnym w ogólnej populacji gminy, co pozwala ocenić strukturę demograficzną i presję na lokalną sieć edukacyjną. Źródło danych: Urząd Miasta i Gminy Bircza	65,8	Stymulanta

Sfera gospodarcza

Wskaźnik	Opis zmiennej	Wartość wskaźnika dla miasta	Charakter wskaźnika
Liczba podmiotów gospodarczych na 1000 mieszkańców	Wskaźnik obrazujący poziom rozwoju przedsiębiorczości w poszczególnych obszarach, prezentowany w formie przeliczeniowej wyrażanej stosunkiem zarejestrowanych działalności gospodarczych do liczby ludności. Źródło danych: CEIDG	21,7	Stymulanta
Różnica pomiędzy nowo zarejestrowanymi a wyrejestrowanymi podmiotami gospodarczymi na 1000 mieszkańców	Wskaźnik obrazujący tendencje związane z rozwojem przedsiębiorczości. Wyrażany przez różnicę liczby nowo zarejestrowanych i wyrejestrowanych podmiotów gospodarczych w przeliczeniu na 1000 mieszkańców. Źródło danych: CEIDG	-0,8	Stymulanta

Sfera środowiskowa

Wskaźnik	Opis zmiennej	Wartość bazowa dla miasta	Charakter wskaźnika
Masa wyrobów azbestowych przypadających na 1 mieszkańca [kg/mieszkańca]	Wskaźnik zagrożenia wyrobami azbestowymi. Jego wartość wyliczono na podstawie masy wyrobów azbestowych w przeliczeniu na jednego mieszkańca danej jednostki porównawczej.	113,6	Destymulanta

	Źródło danych: www.esip.bazaazbestowa.gov.pl		
Udział budynków mieszkalnych znajdujących się w strefie zagrożenia hałasem drogowym i kolejowym	Wskaźnik opisujący jaki odsetek budynków w poszczególnych obszarach znajduje się w strefie zagrożenia hałasem drogowym i kolejowym. Zmienna wyrażana w wartościach procentowych. Źródło danych: Baza Danych Obiektów Topograficznych	13,2%	Destymulanta
Średnie roczne stężenie PM2.5	Wskaźnik obliczono na podstawie mapy rozkładu przestrzennego średniego rocznego stężenia PM2,5 [µg/m³]. Mapa wykonana została w oparciu o modelowanie matematyczne przygotowane przez Instytut Ochrony Środowiska - Państwowy Instytut Badawczy oraz metodę obiektywnego szacowania. Źródło danych: powietrze.glos.gov.pl	9,3 µg/m³	Destymulanta
Udział gospodarstw domowych ogrzewanych kotłami na paliwo stałe	Wskaźnik przedstawia udział gospodarstw, w których źródłem jest paliwo stałe, a dokładniej odsetek tych punktów, wskazanych w ewidencji, których źródłem ogrzewania jest paliwo stałe. Źródło danych: Urząd Miasta i Gminy Bircza, Centralna Ewidencja Emisyjności Budynków	97,0%	Destymulanta

Sfera przestrzenno-funkcjonalna

Wskaźnik	Opis zmiennej	Wartość bazowa dla miasta	Charakter wskaźnika
Dostępność do usług społecznych (apteki, biblioteki, banki, poczta, urząd, instytucje kultury, świetlice)	Wskaźnik określa poziom dostępności instytucji publicznych. Poddano go ocenie na podstawie liczby aptek, bibliotek, banków, urzędów pocztowych, urzędów, instytucji kultury, świetlic na 1000 mieszkańców (w znaczeniu organizacyjnym). Źródło danych: Baza Danych Obiektów Topograficznych	4,2	Stymulanta
Dostępność terenów rekreacyjnych (place zabaw i siłownie terenowe) na 1000 mieszkańców	Wskaźnik prezentujący dostęp do przestrzeni rekreacyjnych w poszczególnych obszarach. Wskaźnik został oceniony na podstawie liczebności terenów o tym charakterze w przeliczeniu na 1000 mieszkańców poszczególnych jednostek. Źródło danych: Baza Danych Obiektów Topograficznych	4,2	Stymulanta
Dostępność komunikacyjna	Wskaźnik pokazuje dostępność przystanków w poszczególnych obszarach. Wyrażony jest on jako stosunek liczby przystanków	100,0%	Stymulanta

Sfera przestrzenno-funkcjonalna			
	zlokalizowanych na danym obszarze do ogólnej ich liczby. Źródło danych: Baza Danych Obiektów Topograficznych		
Udział powierzchni biologicznie czynnej w powierzchni ogółem	Wskaźnik obrazuje udział terenów z nawierzchnią ziemną, zapewniającą naturalną roślinność. Wskaźnik zaprezentowany w formie udziału (odsetka) w stosunku do ogólnej powierzchni jednostki. Źródło danych: Baza Danych Obiektów Topograficznych	98,4%	Stymulanta

Sfera techniczna			
Wskaźnik	Opis zmiennej	Wartość bazowa dla miasta	Charakter wskaźnika
Udział obiektów publicznych wymagających termomodernizacji	Wskaźnik odnoszący się do dostosowania budynków użyteczności publicznej w zakresie energooszczędności. Wskaźnik wyrażony jako udział obiektów wymagających termomodernizacji w ogólnej liczbie obiektów publicznych. Źródło danych: Urząd Miasta i Gminy Bircza	34,6%	Destymulanta
Udział obiektów wymagających dostosowania do osób ze szczególnymi potrzebami	Wskaźnik odnoszący się do dostosowania budynków użyteczności publicznej do potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami. Wskaźnik wyrażony jako wartość procentowa w ogóle budynków użyteczności publicznej na danym obszarze. Źródło danych: Urząd Miasta i Gminy Bircza	82,7%	Destymulanta
Liczba zabytków i pomników przyrody na km ²	Wskaźnik odnoszący się do liczby zabytków oraz pomników przyrody na danym obszarze. Zmienna wyrażona jako średnia liczba takich obiektów w przeliczeniu na km ² . Duża liczba takich obiektów stwarza konieczność podejmowania prac konserwatorskich oraz wymaga nakładów finansowych potrzebnych do zachowania dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego. Źródło danych: Urząd Miasta i Gminy Bircza	0,31	Destymulanta

4.3 Podsumowanie

Analiza wskaźnikowa przeprowadzona w obrębie wyodrębnionych jednostek porównawczych umożliwiła wskazanie obszaru zdegradowanego, charakteryzującego się szczególnym nasileniem negatywnych zjawisk o charakterze społecznym i pozaspołecznym. Zgodnie z przepisami ustawy

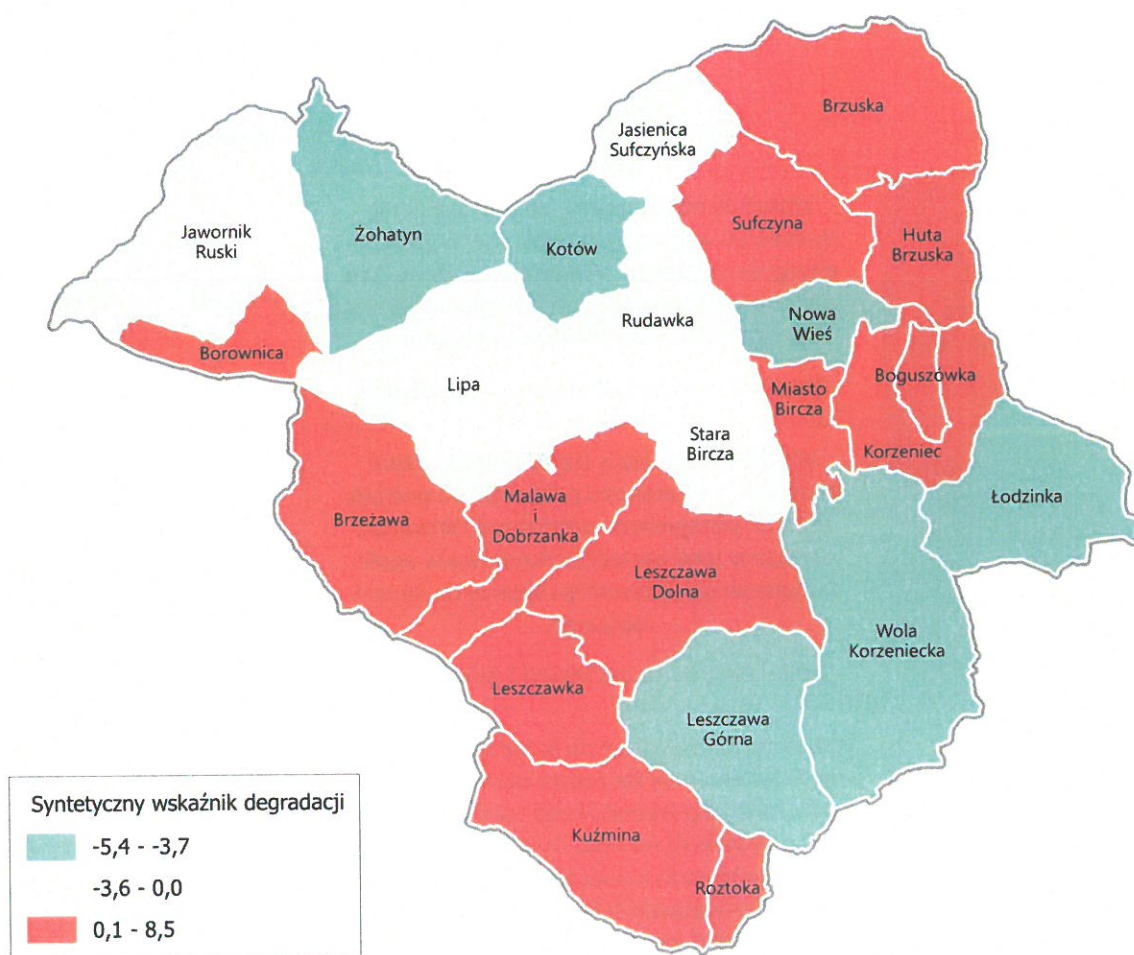
o rewitalizacji, obszar rewitalizacji może zostać wyznaczony w sytuacji, gdy występują na nim negatywne zjawiska społeczne oraz co najmniej jedno zjawisko ze sfery gospodarczej, środowiskowej, przestrzenno-funkcjonalnej bądź technicznej.

Procedura wyznaczania obszaru zdegradowanego Miasta i Gminy Bircza obejmowała następujące elementy:

1. Wybór obszarów charakteryzujących się szczególną koncentracją negatywnych zjawisk społecznych.

Stopień koncentracji negatywnych zjawisk w sferze społecznej przedstawia poniższa mapa.

Grafika 2 Syntetyczny wskaźnik degradacji w sferze społecznej

Źródło: opracowanie własne

2. Zestawienie obszarów zidentyfikowanych jako kryzysowe z punktu widzenia sfery społecznej z wynikami analizy sfery pozaspołecznej, efektem czego jest ustalenie jednostek, w których występują zarówno negatywne zjawiska społeczne, jak i te o charakterze gospodarczym, przestrzenno-funkcyjnym, technicznym i środowiskowym.

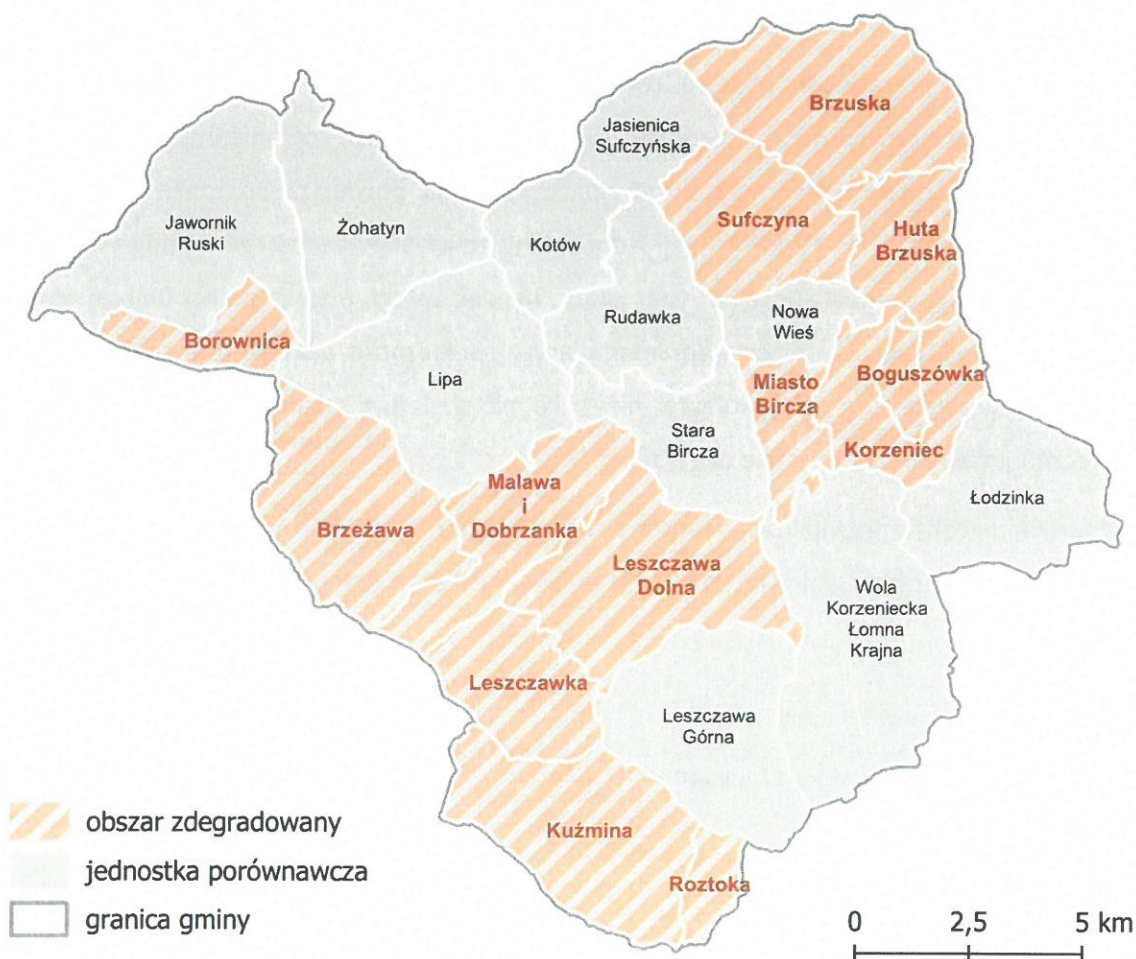
Z uwagi na natężenie negatywnych zjawisk o charakterze społecznym, a także występującej niekorzystnej sytuacji w pozostałych sferach za obszar zdegradowany uznano następujące jednostki:

- Miasto Bircza
- Boguszówka
- Borownica
- Brzuska
- Malawa i Dobrzanka
- Brzeżawa
- Sufczyzna
- Huta Brzuska
- Korzeniec
- Leszczawa Dolna
- Leszczawka
- Kuźmina
- Roztoka

3. Wyznaczenie granic obszaru zdegradowanego.

Poniższa mapa przedstawia obszar zidentyfikowany jako zdegradowany na terenie Miasta i Gminy Bircza.

Grafika 3 Obszar zdegradowany

Źródło: opracowanie własne

Zgodnie z zapisami art. 10 pkt 1 ustawy o rewitalizacji **obszar obejmujący całość lub część obszaru zdegradowanego, cechujący się szczególną koncentracją negatywnych zjawisk, o których mowa art. 9 ust. 1, na którym z uwagi na istotne znaczenie dla rozwoju lokalnego gmina zamierza prowadzić rewitalizację, wyznacza się jako obszar rewitalizacji. Dodatkowo, zgodnie z art. 10 pkt. 2 Obszar rewitalizacji nie może być większy niż 20% powierzchni gminy oraz zamieszkały przez więcej niż 30% liczby mieszkańców gminy. Obszar rewitalizacji może być podzielony na podobszary, w tym podobszary nieposiadające ze sobą wspólnych granic.**

Obszar rewitalizacji wyznaczono na trzech dookreślonych fragmentach: w ścisłym centrum miasta Bircza oraz w najbardziej zwartej, zabudowanej i zaludnionej części sołectw: Borownica i Brzeżawa.

W mieście Bircza granice OR obejmują historyczny rynek wraz z przyległymi ulicami, które pełnią funkcję głównej osi usługowo-administracyjnej oraz są miejscem codziennych spotkań mieszkańców. Natomiast w Borownicy i Brzeżawie podobszary rewitalizacji skoncentrowano na kwartale o największej gęstości zabudowy – w sąsiedztwie budynków użyteczności publicznej, placów wiejskich oraz głównych ciągów komunikacyjnych. Takie umiejscowienie interwencji pozwala odpowiadać na najpilniejsze potrzeby społeczno-przestrzenne lokalnych społeczności.

W wyznaczonych granicach obszaru rewitalizacji zidentyfikowano równoczesne występowanie problemów społecznych (m.in. wysokie bezrobocie, ubóstwo, ograniczony dostęp do usług publicznych) oraz pozaspółecznych – od zanieczyszczenia powietrza po braki w infrastrukturze technicznej i przestrzenno-funkcjonalnej. Jednocześnie to właśnie te części gminy odgrywają kluczową rolę w jej rozwoju: skupiają lokalny rynek pracy, handel, usługi, a także pełnią funkcję naturalnych węzłów komunikacyjnych i przestrzeni integrujących społeczność. Dlatego interwencje realizowane w tych lokalizacjach przyniosą korzyści nie tylko na poziomie lokalnym, ale również wzmocnią społeczno-gospodarczą dynamikę całej gminy.

Wyodrębniony obszar rewitalizacji zajmuje powierzchnię 0,661 kilometrów kwadratowych, co stanowi 0,26% całej powierzchni gminy Bircza. Liczba zamieszkującej go ludności wynosi 356 osób, co stanowi 5,8% populacji.

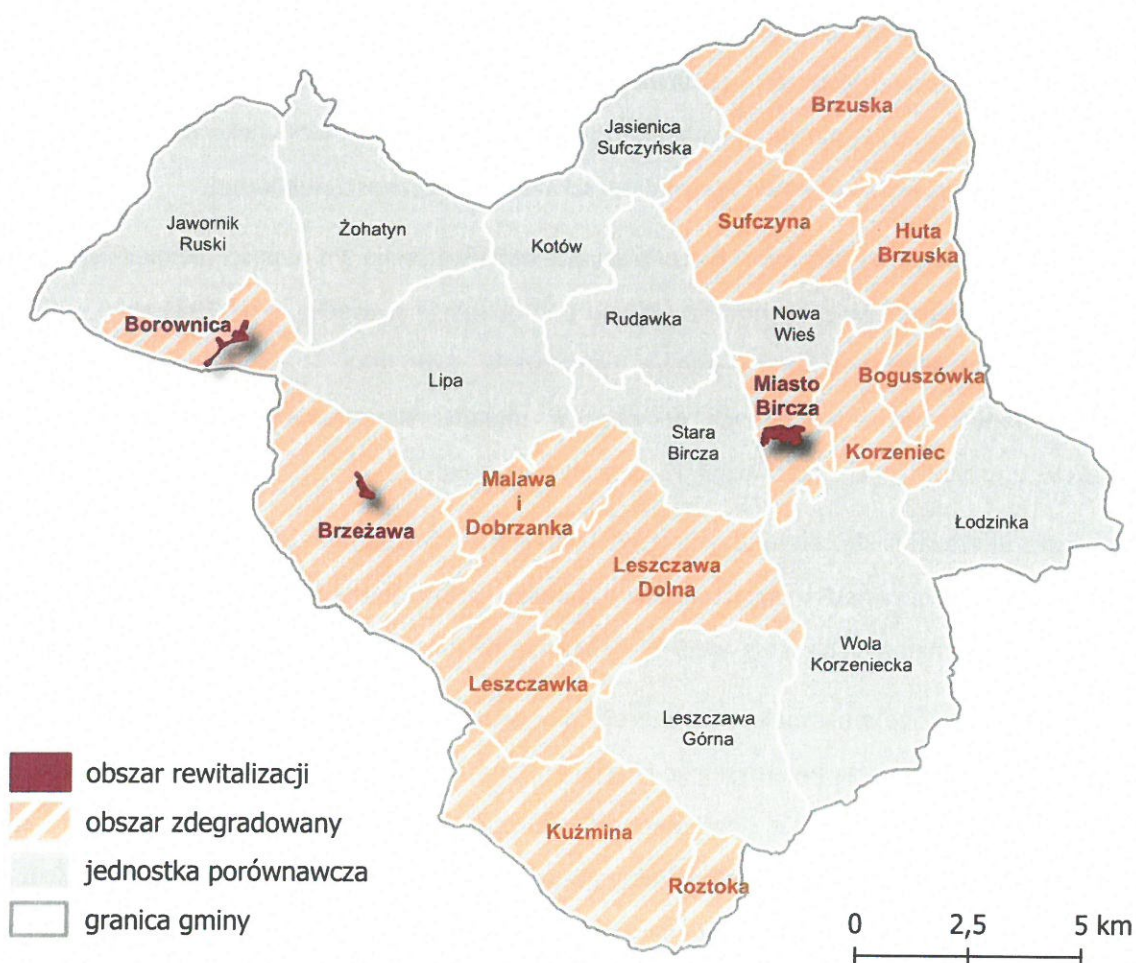
Tabela 5 Wyodrębniony obszar rewitalizacji

Obszar	Powierzchnia [km ²]	Udział w powierzchni miasta	Ludność [os.]	Udział w ludności miasta
Obszar zdegradowany	121,17	48%	4088	66,1%
Podobszar Bircza	0,392	0,15%	281	4,5

Obszar	Powierzchnia [km ²]	Udział w powierzchni miasta	Ludność [os.]	Udział w ludności miasta
Podobszar Borownica	0,195	0,08%	23	0,4
Podobszar Brzeżawa	0,074	0,03%	52	0,8%
Obszar rewitalizacji suma	0,661	0,26%	356	5,8%
Miasto i Gmina Bircza	254,03	100,0%	6189	100,0%

Źródło: opracowanie własne

Grafika 4 Obszar zdegradowany i obszar rewitalizacji miasta i gminy Bircza

Źródło: opracowanie własne

5. Szczegółowa diagnoza obszaru rewitalizacji

5.1 Bircza – historia w zarysie

Gmina Bircza, położona w zachodniej części województwa podkarpackiego, na pograniczu Pogórza Przemyskiego i Gór Sanocko-Turczańskich, to teren o wyjątkowo długiej i burzliwej historii. Jej początki sięgają średniowiecza – pierwsze wzmianki o Birczy pojawiają się już w 1188 roku, gdy miejscowość stanowiła część dóbr klasztornych. W 1464 roku Bircza otrzymała prawa miejskie, co przyczyniło się do jej rozwoju jako ośrodka handlu i rzemiosła. Przez kolejne stulecia stanowiła ważny punkt na szlaku handlowym wiodącym na Węgry.

W czasach nowożytnych Bircza rozwijała się jako miasteczko wielowyznaniowe i wielokulturowe. Istotną część jej mieszkańców stanowili Żydzi – w XIX wieku nawet ponad połowę. Społeczność ta odgrywała ważną rolę w życiu gospodarczym i kulturalnym miejscowości, zakładając synagogi, szkoły i organizacje społeczne. W okresie zaborów Bircza znalazła się pod panowaniem austriackim, stając się siedzibą urzędów, sądu i parafii greckokatolickiej. Na przełomie XIX i XX wieku nastąpił dalszy rozwój infrastruktury – wznoszono nowe budynki mieszkalne i użyteczności publicznej.

Okres II wojny światowej przyniósł Birczy tragiczne doświadczenia. Po napaści niemieckiej i sowieckiej w 1939 roku, miasteczko przechodziło kolejno pod okupację sowiecką, a od 1941 roku – niemiecką. W tym czasie zlikwidowano miejscową społeczność żydowską – wielu mieszkańców zostało zamordowanych lub wywiezionych do obozów zagłady. Niemieckie represje dotknęły również Polaków, a w okolicznych lasach działały oddziały partyzanckie.

Po wojnie Bircza stała się celem ataków UPA. W latach 1945–1946 miejscowość trzykrotnie odpierała zbrojne najazdy ukraińskich nacjonalistów, zyskując opinię jednego z bastionów polskiej obrony w regionie. W uznaniu tych zasług, w 1976 roku Bircza została odznaczona Krzyżem Grunwaldu III klasy.

Dzisiaj gmina Bircza obejmuje malownicze tereny o bogatych walorach krajobrazowych i przyrodniczych, w tym fragmenty Pogórza Przemyskiego i Parku Krajobrazowego Pogórza Przemyskiego. Choć utraciła prawa miejskie w okresie powojennym, Bircza zachowała funkcję lokalnego centrum administracyjnego. Współczesna gmina liczy około 6,5 tysiąca mieszkańców i rozwija się w oparciu o rolnictwo, turystykę oraz ochronę dziedzictwa kulturowego. Znajdują się tu liczne zabytki, jak kościół parafialny, cmentarze wojenne, dawne ruiny zamku oraz ślady wielokulturowego dziedzictwa, które do dziś kształtują tożsamość Birczy.

5.2 Podobszar rewitalizacji Bircza

liczba mieszkańców:	175
udział mieszkańców w populacji gminy:	2,83%
powierzchnia [km ²]:	0,157
udział w powierzchni miasta:	0,06%

Sfera społeczna

Podobszar Bircza charakteryzuje się wyraźną koncentracją zjawisk kryzysowych w sferze społecznej. Odnotowane zjawiska demograficzne wskazują na poważne wyzwania: wskaźnik przyrostu naturalnego wynosi -11,4 na 1000 mieszkańców, wobec średniej dla gminy na poziomie -6,0, co świadczy o przewadze zgonów nad urodzeniami. Saldo migracji jest skrajnie ujemne i wynosi -45,7 na 1000 mieszkańców, podczas gdy w całej gminie utrzymuje się na dodatnim poziomie 0,3, co oznacza, że młodsze i aktywne osoby opuszczają ten obszar. Wskaźnik starości, określający liczbę osób w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym, osiąga tutaj wartość 40,9, podczas gdy w gminie wynosi 33,2.

Tabela 6 Wskaźniki demograficzne – podobszar Bircza

	Wartość referencyjna dla gminy Bircza	Wartość dla podobszaru Bircza
Przyrost naturalny na 1000 mieszkańców	-6,0	-11,4
Saldo migracji na 1000 mieszkańców	0,3	-45,7
Liczba uczniów na 1000 mieszkańców	65,8	102,9
Ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym	33,2	40,9

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych UMiG w Birczy

Sytuacja społeczna mieszkańców podobszaru również budzi niepokój. Aż 131,4 na 1000 mieszkańców korzysta z pomocy społecznej, podczas gdy średnia w gminie to 84,8, co świadczy o wysokim stopniu uzależnienia od wsparcia socjalnego. Zwraca uwagę także bardzo wysoka liczba osób pobierających zasiłki z powodu alkoholizmu, która wynosi 57,1 na 1000 mieszkańców, ponad czterokrotnie więcej niż średnia gminna na poziomie 13,6. Możliwymi przyczynami tej sytuacji są wieloletnia bezczynność zawodowa, brak atrakcyjnych miejsc pracy, niski poziom edukacji i kompetencji społecznych mieszkańców, a także niedostateczna oferta działań profilaktycznych i integracyjnych oraz ograniczone możliwości spędzania wolnego czasu. Problem może być również pogłębiony przez brak perspektyw rozwoju zawodowego oraz poczucie bezradności i frustracji wynikające z pogarszających się warunków życia.

Tabela 7 Pomoc społeczna – podobszar Bircza

	Wartość referencyjna dla gminy Bircza	Wartość dla podobszaru Bircza
Liczba klientów ośrodków pomocy społecznej na 1000 mieszkańców	84,8	131,4
Liczba osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej z powodu ubóstwa na 1000 mieszkańców	20,2	45,7
Liczba osób pobierających świadczenia ze względu na niepełnosprawność na 1000 mieszkańców	9,2	17,1
Liczba dzieci w szkołach otrzymujących pomoc w postaci dożywiania na 1000 mieszkańców	23,4	11,4
Liczba świadczeń (zasiłków) z pomocy społecznej przyznawanych z powodu alkoholizmu na 1000 mieszkańców	13,6	57,1

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GOPS w Birczy

W podobszarze zauważalna jest także wysoka liczba osób otrzymujących świadczenia z tytułu niepełnosprawności, które często wymagają stałego wsparcia w codziennym funkcjonowaniu. Osoby te są szczególnie narażone na marginalizację i wykluczenie społeczne ze względu na brak dostosowanej infrastruktury, niewystarczającej liczby form aktywizacji zawodowej i społecznej oraz ograniczony dostęp do specjalistycznych usług opiekuńczych i rehabilitacyjnych.

Na uwagę zasługują również dane dotyczące przestępczości. Wskaźnik liczby przestępstw stwierdzonych na 1000 mieszkańców jest w podobszarze wyższy niż w innych częściach gminy, co wskazuje na brak skutecznych działań prewencyjnych i może powodować niewystarczające poczucie bezpieczeństwa mieszkańców.

Tabela 8 Bezpieczeństwo – podobszar Bircza

	Wartość referencyjna dla gminy Bircza	Wartość dla podobszaru Bircza
Ogólna liczba przestępstw na 1000 mieszkańców	6,5	74,3

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych KPP oraz GOPS w Birczy

Warto jednak podkreślić, że pomimo problemów społecznych, w podobszarze obserwuje się wysoki poziom formalnej aktywności kulturalnej i społecznej. Wskaźnik liczby organizacji na 1000 mieszkańców jest tutaj znacznie wyższy niż średnia w gminie, a liczba osób zapisanych do biblioteki także przewyższa wartości notowane w innych częściach gminy. Obecność organizacji społecznych świadczy o dużym potencjale tego miejsca w zakresie animowania życia kulturalnego i wzmacniania więzi społecznych. Może to wynikać z faktu, że podobszar pełni funkcję administracyjną i usługową gminy, a także koncentruje na swoim terenie instytucje publiczne i społeczne, które ułatwiają mieszkańcom udział w życiu wspólnotowym. Potencjał ten, choć wciąż niewystarczająco

wykorzystywany, może być fundamentem dla działań rewitalizacyjnych w zakresie integracji społecznej i animacji kulturalnej.

Tabela 9 Aktywność społeczna – podobszar Bircza

	Wartość referencyjna dla gminy Bircza	Wartość dla podobszaru Bircza
Liczba organizacji pozarządowych na 1000 mieszkańców	8,2	51,4
Liczba osób zapisanych do biblioteki na 1000 mieszkańców	54,1	114

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych UMiG Bircza

Sfera gospodarcza

Podobszar cechuje się niską aktywnością gospodarczą. Liczba podmiotów gospodarczych wynosi 91,4 na 1000 mieszkańców wobec 134 dla całej gminy. Szczególnie niepokojąca jest wartość wskaźnika zmian netto liczby firm: -17,1, co świadczy o procesie wygaszania lokalnej przedsiębiorczości. Brak innowacyjnych impulsów gospodarczych ogranicza możliwości zatrudnienia i zwiększa uzależnienie mieszkańców od wsparcia społecznego.

Tabela 10 Wskaźniki gospodarcze - porównanie

	Wartość referencyjna dla gminy Bircza	Wartość dla podobszaru Bircza
Liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarczych lub liczba podatników prowadzących działalność gospodarczą na 1000 mieszkańców	134	91,4
Różnica pomiędzy nowozarejestrowanymi a wyrejestrowanymi podmiotami gospodarczymi na 1000 mieszkańców	-0,8	-17,1

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych CEIDG

Sfera techniczna

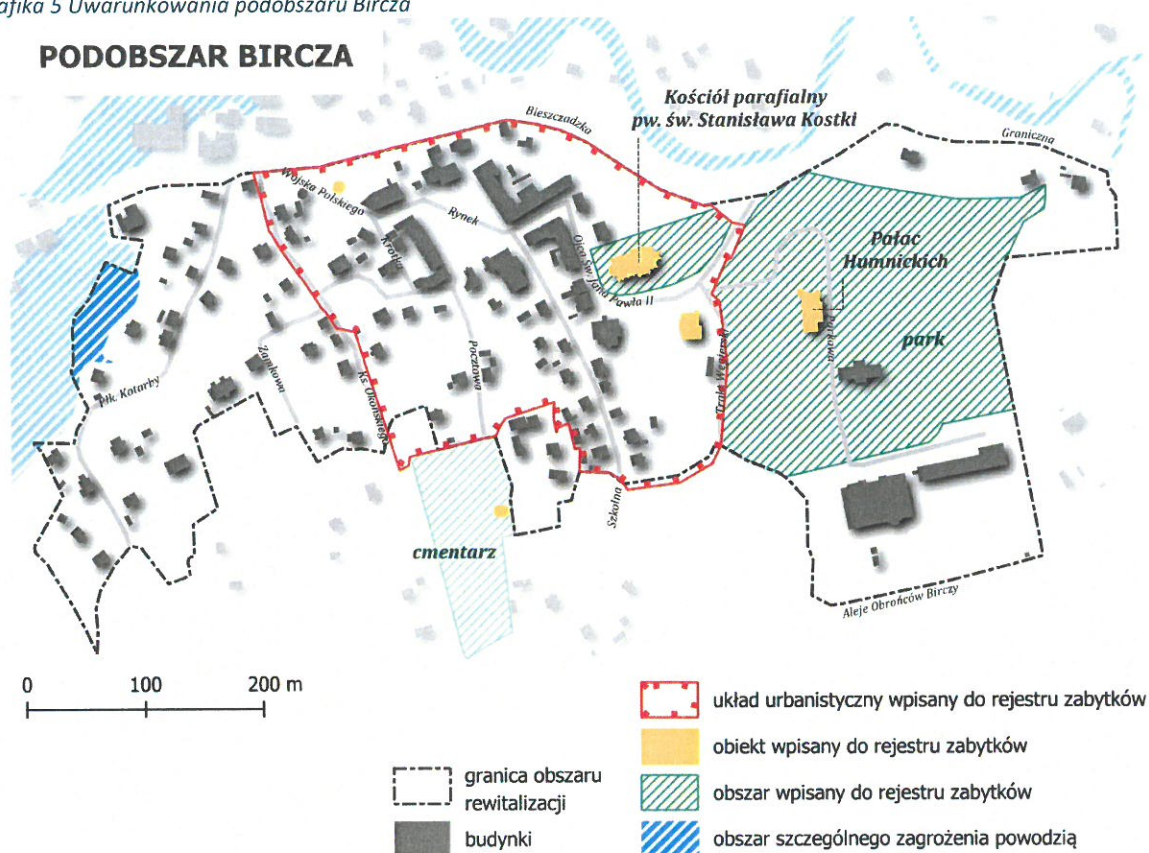
W sferze technicznej obszar wyróżnia się stosunkowo młodą strukturą zabudowy – udział budynków powstałych przed 1989 rokiem wynosi 46,8%, podczas gdy średnia gminna to 76,8%. Oznacza to lepszy stan techniczny zasobu mieszkaniowego i mniejszą skalę potrzeb modernizacyjnych niż w innych częściach gminy. Jednocześnie wyjątkowo wysoki wskaźnik liczby zabytków i pomników przyrody (55,33 na km² wobec 0,31 średnio w gminie) potwierdza znaczenie Birczy jako centrum historyczno-kulturowego.

Tabela 11 Wskaźniki techniczne - porównanie

	Wartość referencyjna dla gminy Bircza	Wartość dla podobszaru Bircza
Udział budynków mieszkalnych zamieszkałych budowanych przed rokiem 1989 w ogólnej liczbie budynków mieszkalnych	76,8%	46,8%
Liczba zabytków i pomników przyrody na km ²	0,31	55,33

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDOT

Grafika 5 Uwarunkowania podobszaru Bircza

PODOBSZAR BIRCZA

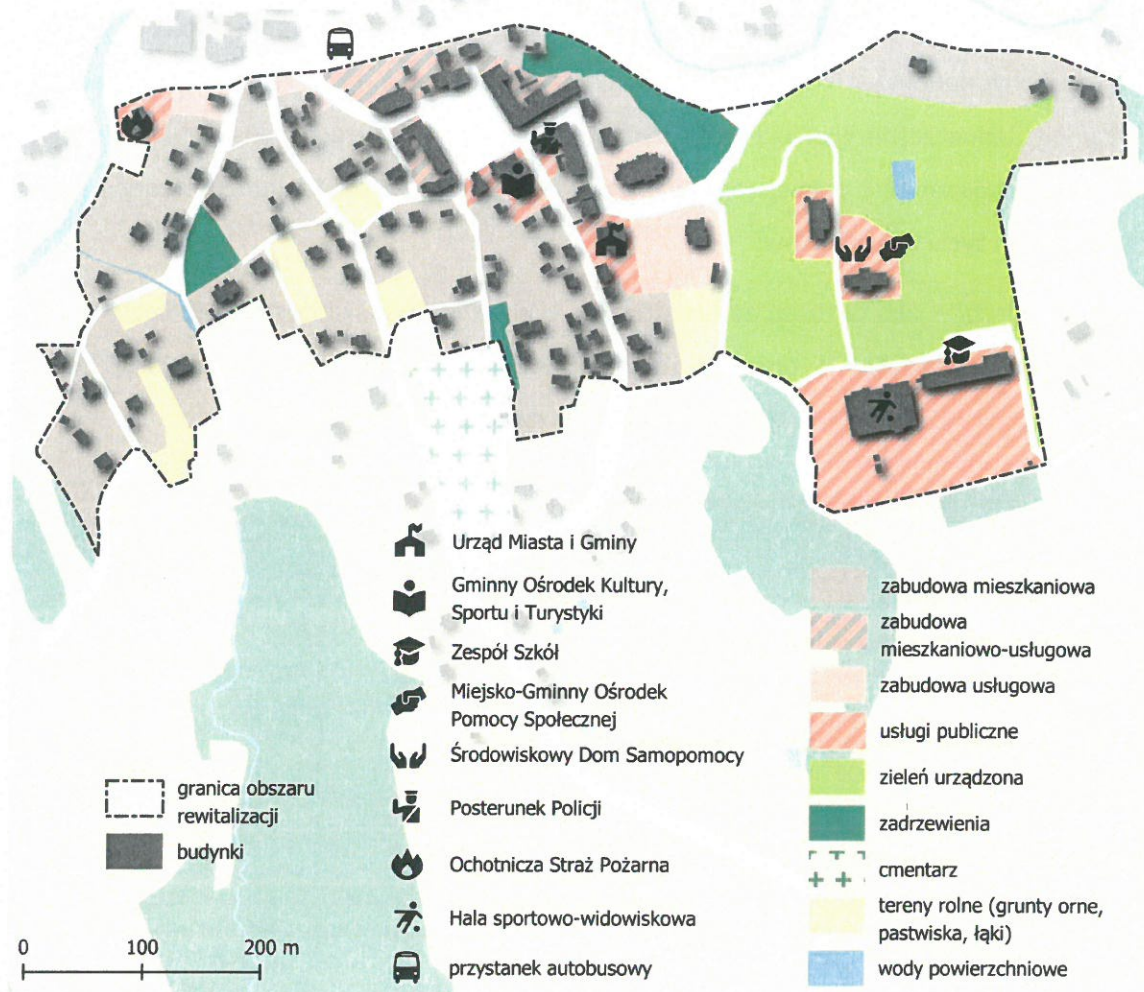
Źródło: opracowanie własne

Sfera przestrzenno-funkcjonalna

Podobszar Bircza stanowi centralną część miejscowości i pełni funkcję administracyjnego, społecznego oraz kulturalnego serca gminy. W jego granicach skupione są najważniejsze instytucje publiczne, w tym Urząd Miasta i Gminy, Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej oraz Środowiskowy Dom Samopomocy, które odpowiadają za obsługę mieszkańców i zapewniają wsparcie socjalne oraz opiekuńcze. Obszar wyróżnia się również obecnością instytucji związanych z bezpieczeństwem – Posterunku Policji i Ochotniczej Straży Pożarnej.

Grafika 6 Zagospodarowanie podobszaru Bircza

PODOBSZAR BIRCZA

Źródło: opracowanie własne

Ważną rolę w strukturze podobszaru odgrywają placówki edukacyjne i kulturalne, takie jak Zespół Szkół oraz Gminny Ośrodek Kultury, Sportu i Turystyki, które oferują mieszkańcom dostęp do edukacji, wydarzeń kulturalnych i rekreacji. Dopełnieniem tej funkcji jest hala sportowo-widowiskowa, stanowiąca miejsce integracji i aktywności fizycznej lokalnej społeczności.

Pod względem układu przestrzennego dominują tu zabudowa mieszkaniowa oraz mieszkaniowo-usługowa, które współtworzą tradycyjny charakter centrum miejscowości. Obok nich występują również tereny usługowe i publiczne, zapewniające szeroki wachlarz instytucji i punktów obsługi mieszkańców. Ważnym elementem krajobrazu są obszary zieleni urządzonej i parkowej oraz zadrzewienia, które pełnią funkcję rekreacyjną, poprawiają estetykę i mikroklimat centrum. W granicach podobszaru zlokalizowany jest także cmentarz, który nadaje przestrzeni dodatkowy wymiar historyczny i kulturowy.

Podobszar posiada dobre powiązania komunikacyjne – obsługiwany jest przez przystanek autobusowy, a układ drogowy łączy zabudowę mieszkalną i usługową, co wzmacnia jego rolę jako lokalnego węzła komunikacyjnego. Dzięki koncentracji funkcji administracyjnych, społecznych, edukacyjnych i rekreacyjnych podobszar Bircza jest wielofunkcyjną przestrzenią o znaczeniu reprezentacyjnym dla całej gminy. Jednocześnie wymaga on dalszych działań na rzecz integracji przestrzeni, poprawy jakości przestrzeni publicznych i pełniejszego wykorzystania terenów zieleni i infrastruktury rekreacyjnej w codziennym życiu mieszkańców.

Podobszar Bircza – jako centrum administracyjne – wykazuje wysoką dostępność usług publicznych (57,1/1000 mieszkańców) i terenów rekreacyjnych (22,9/1000), co stwarza bazę do działań integracyjnych i może stanowić istotne zaplecze dla działań rewitalizacyjnych.

Tabela 12 Wskaźniki przestrzenno-funkcjonalne - porównanie

	Wartość referencyjna dla gminy Bircza	Wartość dla podobszaru Bircza
Dostępność punktów usług publicznych na 1000 mieszkańców	4,2	57,1
Dostępność terenów rekreacyjnych (place zabaw i siłownie terenowe) na 1000 mieszkańców	4,2	22,9
Dostępność komunikacyjna	100%	3%
Udział powierzchni biologicznie czynnej w powierzchni ogółem	98,4	88,9

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDOT

Sfera środowiskowa

Podobszar w całości leży na terenie:

- Przemysko-Dynowskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu
- Obszaru Natura 2000 „Pogórze Przemyskie” (PLB180001)

W sferze środowiskowej sytuacja jest stosunkowo korzystna. Masa wyrobów azbestowych do usunięcia wynosi jedynie 27,5 kg/osobę wobec 113,6 średnio w gminie, co świadczy o postępujących modernizacjach. Jakość powietrza jest nieco gorsza niż przeciętnie (PM_{2.5} – 10 µg/m³ wobec 9,3), ale poziom zagrożenia hałasem drogowym jest niższy (9,1% budynków wobec 13,2%).

Tabela 13 Wskaźniki środowiskowe - porównanie

	Wartość referencyjna dla gminy Bircza	Wartość dla podobszaru Bircza
Masa zidentyfikowanych wyrobów azbestowych pozostałych do unieszkodliwienia na 1 mieszkańca [kg]	113,6	27,5
Średnie roczne stężenie PM2.5	9,3	10
Udział budynków mieszkalnych znajdujących się w strefie zagrożenia hałasem drogowym	13,2	9,1

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GIOŚ i BDOT

Podobszar Bircza oczami mieszkańców

Mieszkańcy Birczy wyraźnie podkreślają swoją silną tożsamość lokalną oraz przywiązanie do miejsca, które – mimo problemów gospodarczych – uważają za własną „małą ojczyznę”. Bircza to miejscowość o długiej i złożonej historii, naznaczonej wielokulturowością i dramatycznymi wydarzeniami XX wieku. Dziś, choć formalnie odzyskała status miasta, wciąż zмага się z ograniczonym rynkiem pracy. Las był, jest i prawdopodobnie pozostanie głównym źródłem utrzymania mieszkańców – zarówno poprzez formalne zatrudnienie, jak i nieoficjalne formy zarobkowania (np. drobne zlecenia przy wycince). Wielu mieszkańców, zwłaszcza mężczyzn, podejmuje pracę za granicą, traktując emigrację zarobkową jako przejściowy etap w drodze do powrotu na ojcowiznę.

Wśród problemów społecznych wymieniane są alkoholizm i – w mniejszym stopniu – używanie narkotyków wśród młodzieży. Wysokie jest także poczucie zagrożenia związanego z planami utworzenia Turnickiego Parku Narodowego, co według lokalnej społeczności mogłoby oznaczać koniec tradycyjnej gospodarki leśnej. Mimo tych trudności mieszkańcy podkreślają znaczenie wspólnoty, aktywności organizacji pozarządowych i sportowych oraz potencjał związany z historią miejscowości i jej położeniem. W rozmowach pojawia się też potrzeba rozwoju turystyki – nie jako masowej działalności, ale ukierunkowanej na spokój, rekreację i rodzinny wypoczynek.

Podsumowanie

Podsumowując, podobnie jak Bircza wykazuje wysoką koncentrację zjawisk kryzysowych w sferze demograficznej, społecznej, gospodarczej i przestrzenno-funkcjonalnej, mimo że pełni funkcję centralną dla gminy. Wysoki odsetek osób starszych, ujemny przyrost naturalny i ujemne saldo migracji wskazują na wyludnianie się obszaru i odpływ młodszych mieszkańców. Problemy społeczne, takie jak wysoki udział osób uzależnionych, korzystających z pomocy społecznej czy z niepełnosprawnościami, współwystępują jednak z wysoką liczbą organizacji społecznych i dużym udziałem mieszkańców w działaniach kulturalnych, co świadczy o potencjale tkwiącym w aktywnych grupach lokalnych. Rewitalizacja powinna zatem koncentrować się na wykorzystaniu potencjału usługowego i kulturalnego centrum, wzmocnieniu aktywności społecznej, poprawie jakości przestrzeni i warunków życia, wzmocnieniu poczucia wspólnoty i bezpieczeństwa, a także na tworzeniu dostępnego środowiska, szczególnie dla osób z niepełnosprawnościami, aby zahamować negatywne procesy demograficzne i społeczne oraz przywrócić centrum miejscowości jej kluczową rolę w życiu gminy.

Tabela 14 Podsumowanie - Bircza

Potencjały	Negatywne zjawiska
Stosunkowo wysoka dostępność punktów usług publicznych	Skrajnie niekorzystny przyrost naturalny
Najwyższy w gminie wskaźnik liczby organizacji pozarządowych	Wysoki wskaźnik osób w wieku poprodukcyjnym
Wysoka aktywność kulturalna	Wysoki odsetek klientów pomocy społecznej
	Wysoki poziom uzależnień
Istniejące tereny rekreacyjne	Wysoki odsetek świadczeń z powodu niepełnosprawności
	Niska dynamika gospodarcza
Stosunkowo niski poziom zagrożeń środowiskowych	Stosunkowo niski wskaźnik liczby podmiotów gospodarczych
Funkcja lokalnego centrum administracyjnego i edukacyjnego gminy	

Źródło: opracowanie własne

5.3 Podobszar rewitalizacji Borownica

liczba mieszkańców:	20
udział mieszkańców w populacji gminy:	0,32%
powierzchnia [km ²]:	0,084
udział w powierzchni miasta:	0,03%

Podobszar rewitalizacji Borownica obejmuje niewielki obszar o powierzchni 0,084 km², co stanowi zaledwie 0,03% powierzchni gminy, a zamieszkuje go 20 osób, co daje udział na poziomie 0,32% ogółu mieszkańców. Jest to wieś o głębokim zakorzenieniu historycznym – powstała w XVII wieku jako osada związana z hutnictwem szkła, jednak w wyniku tragicznych wydarzeń 1945 roku została niemal całkowicie spalona. Obecnie jej przestrzeń i struktura społeczna mają charakter szczątkowy i wymagają szczególnego podejścia rewitalizacyjnego.

Sfera społeczna

Liczba ludności w wieku poprodukcyjnym jest relatywnie niska (23,1 na 100 osób w wieku produkcyjnym), a liczba uczniów na 1000 mieszkańców wynosi aż 100, co może wskazywać na obecność kilkusobowej rodziny z dziećmi – jednak przy tak małej próbie statystycznej dane te należy traktować ostrożnie.

Tabela 15 Wskaźniki demograficzne - porównanie

	Wartość referencyjna dla gminy Bircza	Wartość dla podobszaru Borownica
Przyrost naturalny na 1000 mieszkańców	-6,0	0,0
Saldo migracji na 1000 mieszkańców	0,3	0,0
Liczba uczniów na 1000 mieszkańców	65,8	100,0
Ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym	33,2	23,1

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych UMiG Bircza

W analizie sfery społecznej Borownica prezentuje paradoksalny obraz: nie występują tu problemy związane z ubóstwem, uzależnieniami ani niepełnosprawnością – wszystkie wartości wskaźników w tym zakresie wynoszą 0. Nie korzysta się tutaj również ze świadczeń pomocy społecznej z tytułu alkoholizmu, dożywiania czy niepełnosprawności, co przy tak małej liczbie mieszkańców może oznaczać zarówno brak faktycznych problemów w tych sferach, jak i brak identyfikacji potrzeb bądź

ograniczony dostęp do systemu wsparcia. Warto też zauważyć, że przyrost naturalny i saldo migracji utrzymują się na poziomie 0, co w praktyce oznacza stagnację demograficzną – brak odpływu, ale też brak jakiegokolwiek napływu nowych mieszkańców.

Tabela 16 Pomoc społeczna – Borownica

	Wartość referencyjna dla gminy Bircza	Wartość dla podobszaru Borownica
Liczba klientów ośrodków pomocy społecznej na 1000 mieszkańców	84,8	50,0
Liczba osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej z powodu ubóstwa na 1000 mieszkańców	20,2	0,0
Liczba osób pobierających świadczenia ze względu na niepełnosprawność na 1000 mieszkańców	9,2	0,0
Liczba dzieci w szkołach otrzymujących pomoc w postaci dożywiania na 1000 mieszkańców	23,4	0,0
Liczba świadczeń (zasiłków) z pomocy społecznej przyznawanych z powodu alkoholizmu na 1000 mieszkańców	13,6	0,0

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GOPS w Birczy

Zaniepokojenie budzi natomiast relatywnie wysoka liczba przestępstw – 50 na 1000 mieszkańców, czyli pięciokrotnie więcej niż średnia w gminie, wartość wskaźnika wynika z pojedynczych incydentów (w liczbach bezwzględnych 3) przy niskiej liczbie mieszkańców, ale może być to również wynikiem osłabionych lokalnych więzi społecznych.

Tabela 17 Bezpieczeństwo – Borownica

	Wartość referencyjna dla gminy Bircza	Wartość dla podobszaru Borownica
Ogólna liczba przestępstw na 1000 mieszkańców	6,5	50,0

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych KPP oraz GOPS Bircza

Pomimo niskiej liczebności, Borownica wykazuje formalnie wysoki poziom aktywności społecznej – wskaźnik liczby organizacji pozarządowych na 1000 mieszkańców wynosi aż 100, co może oznaczać istnienie jednej zarejestrowanej organizacji na tym terenie. W kontrze do tego stoi jednak brak jakiegokolwiek aktywności kulturalnej – nikt z mieszkańców nie jest zapisany do biblioteki, co potwierdza marginalny udział w życiu kulturalnym gminy.

Tabela 18 Aktywność społeczna – Borownica

	Wartość referencyjna dla gminy Bircza	Wartość dla podobszaru Borownica
Liczba organizacji pozarządowych na 1000 mieszkańców	8,2	100,0
Liczba osób zapisanych do biblioteki na 1000 mieszkańców	54,1	0

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych UMiG Bircza

Sfera gospodarcza

Sfera gospodarcza Borownicy jest całkowicie zdegradowana – nie funkcjonuje tu żaden zarejestrowany podmiot gospodarczy, nie odnotowano również żadnych nowo zarejestrowanych działalności. Oznacza to pełne uzależnienie mieszkańców od innych części gminy lub zewnętrznych źródeł utrzymania.

Tabela 19 Wskaźniki gospodarcze - porównanie

	Wartość referencyjna dla gminy Bircza	Wartość dla podobszaru Borownica
Liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarczych lub liczba podatników prowadzących działalność gospodarczą na 1000 mieszkańców	134	0,0
Różnica pomiędzy nowozarejestrowanymi a wyrejestrowanymi podmiotami gospodarczymi na 1000 mieszkańców	-0,8	0,0

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych CEIDG

Sfera techniczna

W sferze technicznej Borownica ma stosunkowo stary zasób mieszkaniowy – 85,7% budynków powstało przed 1989 rokiem (średnia gminna 76,8%), co wskazuje na duże potrzeby modernizacyjne i termomodernizacyjne. Brakuje tu obiektów zabytkowych i pomników przyrody, co ogranicza potencjał kulturowy i turystyczny.

Tabela 20 Wskaźniki techniczne - porównanie

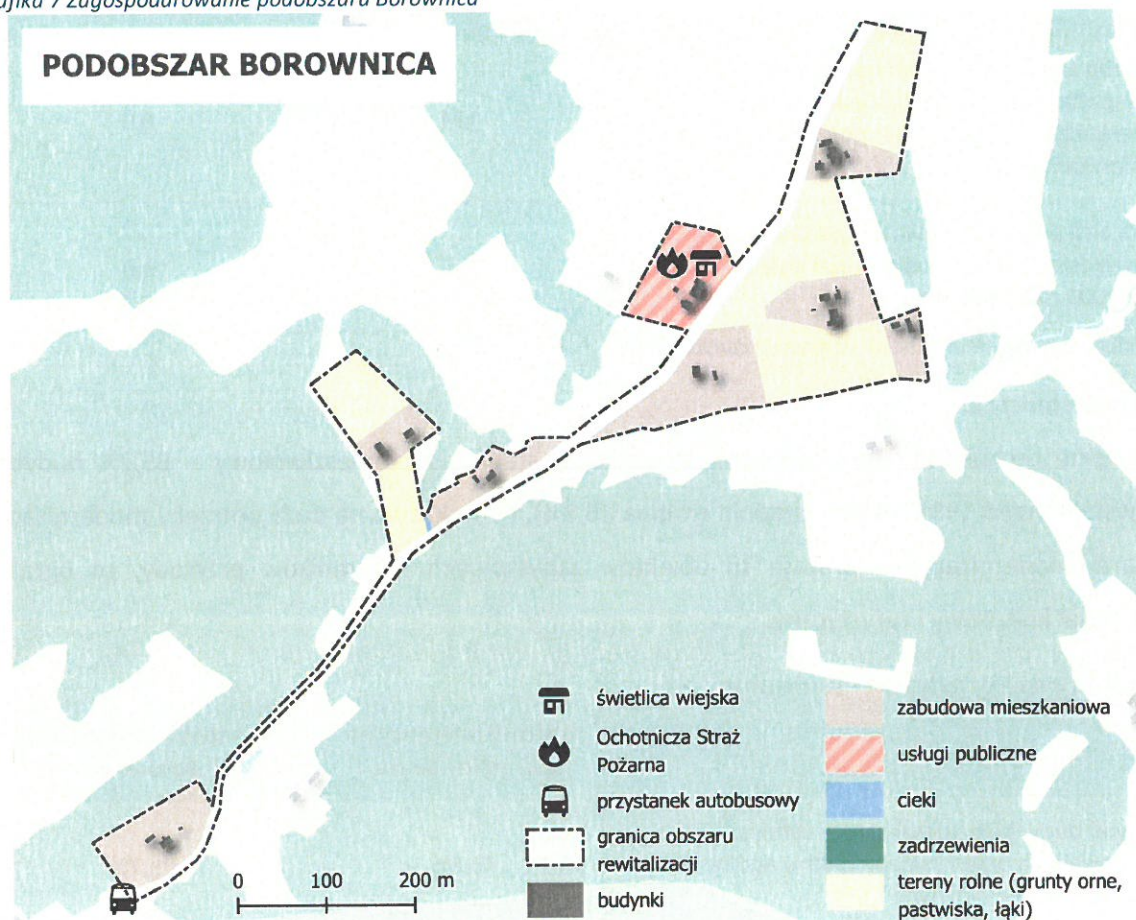
	Wartość referencyjna dla gminy Bircza	Wartość dla podobszaru Borownica
Udział budynków mieszkalnych zamieszkałych budowanych przed rokiem 1989 w ogólnej liczbie budynków mieszkalnych	76,8%	85,7%
Liczba zabytków i pomników przyrody na km ²	0,31	0,00

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDOT Bircza

Sfera przestrzenno-funkcjonalna

Podobszar Borownica obejmuje wiejską część gminy o rozproszonym, liniowym układzie zabudowy, który rozwija się głównie wzdłuż głównej drogi. Dominującą funkcją jest zabudowa mieszkaniowa, której towarzyszą szerokie tereny rolne – grunty orne, pastwiska i łąki – otaczające miejscowość i nadające jej rolniczy charakter. W strukturze przestrzennej istotną rolę odgrywają również zadrzewienia oraz niewielkie cieki wodne, które podnoszą walory krajobrazowe i przyrodnicze obszaru.

Grafika 7 Zagospodarowanie podobszaru Borownica

Źródło: opracowanie własne

We wschodniej części podobszaru zlokalizowane są podstawowe instytucje publiczne, które pełnią funkcję integracyjną i organizacyjną dla społeczności lokalnej. Należy do nich świetlica wiejska, stanowiąca miejsce spotkań i wydarzeń kulturalnych, a także jednostka Ochotniczej Straży Pożarnej, ważna zarówno dla zapewnienia bezpieczeństwa, jak i jako przestrzeń aktywności społecznej. Dzięki nim Borownica posiada potencjał do budowania więzi międzyludzkich i wzmacniania lokalnej tożsamości.

Podobszar obsługiwany jest przez przystanek autobusowy, co umożliwia mieszkańcom korzystanie z transportu publicznego i zapewnia połączenie z innymi częściami gminy. Jednak ze względu na

rozproszony charakter zabudowy dostępność komunikacyjna nie jest równomierna i wymaga dalszych usprawnień.

Borownica łączy w sobie cechy tradycyjnej wsi o rolniczym profilu i wiejskim krajobrazie z elementami przestrzeni publicznej służącej mieszkańcom. Atutem obszaru jest jego spójna struktura osadnicza, wysoki udział terenów zielonych oraz obecność instytucji pełniących rolę lokalnych centrów aktywności. Jednocześnie wyzwaniem pozostaje ograniczona oferta usług publicznych i rekreacyjnych oraz konieczność poprawy dostępności komunikacyjnej, co stanowi istotny kierunek działań w procesie rewitalizacji.

W sferze przestrzenno-funkcjonalnej sytuacja jest kryzysowa – poza wskazanymi obiektami (OSP, świetlica) nie istnieje żadna infrastruktura usługowa, rekreacyjna ani społeczna. Wskaźnik dostępności punktów usług publicznych i terenów rekreacyjnych wynosi 0, co świadczy o ograniczonych możliwościach prowadzenia aktywnego życia społecznego na miejscu. Jedyną przewagą podobszaru jest utrzymanie wysokiego udziału powierzchni biologicznie czynnej (98,1%).

Tabela 21 Wskaźniki przestrzenno-funkcjonalne - porównanie

	Wartość referencyjna dla gminy Bircza	Wartość dla podobszaru Borownica
Dostępność punktów usług publicznych na 1000 mieszkańców	4,2	0,0
Dostępność terenów rekreacyjnych (plac zabaw i siłownie terenowe) na 1000 mieszkańców	4,2	0,0
Dostępność komunikacyjna	100%	3,0%
Udział powierzchni biologicznie czynnej w powierzchni ogółem	98,4	98,1

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych UMIG Bircza

Sfera środowiskowa

Podobszar w całości zlokalizowany jest na terenie Przemysko-Dynowskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu

Pod względem środowiskowym sytuacja w Borownicy wydaje się nieco lepsza – masa wyrobów azbestowych pozostałych do unieszkodliwienia wynosi 32,3 kg na mieszkańca, co jest znacznie poniżej średniej gminnej wynoszącej 113,6 kg. Może to wynikać z niewielkiej liczby budynków lub z wcześniejszych działań modernizacyjnych. Średnie roczne stężenie pyłów PM_{2.5} wynosi 9,4 µg/m³ i jest nieco wyższe od wartości referencyjnej.

Tabela 22 Wskaźniki środowiskowe - porównanie

	Wartość referencyjna dla gminy Bircza	Wartość dla podobszaru Borownica
Masa zidentyfikowanych wyrobów azbestowych pozostałych do unieszkodliwienia na 1 mieszkańca [kg]	113,6	32,3
Średnie roczne stężenie PM2.5	9,3	9,4

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GIOŚ i BDOT

Podobszar Borownica oczami mieszkańców

Mieszkańcy Borownicy to społeczność silnie zakorzeniona historycznie i emocjonalnie. Jej mieszkańcy od pokoleń żyją na terenie, który dotknęła tragedia w 1945 roku, kiedy to większość społeczności została zamordowana przez oddział UPA. Dziś to miejsce głęboko zintegrowane, z silnym poczuciem wspólnoty i lokalnej tożsamości. Ludzie pomagają sobie nawzajem, organizują wydarzenia we własnym zakresie i otaczają opieką wspólne przestrzenie, takie jak świetlica wiejska czy miejsce pamięci narodowej.

Mieszkańcy Borownicy dotknięci są izolacją przestrzenną i wykluczeniem komunikacyjnym. Brakuje tu sklepu, dzieci dojeżdżają do szkół zorganizowanym transportem, a zatrudnienie znajduje niewielu – najczęściej poza miejscowością. Główne źródła utrzymania to świadczenia społeczne, drobne prace fizyczne i emigracja zarobkowa. Mimo to, mieszkańcy są aktywni społecznie – silną rolę odgrywają Koło Gospodyń Wiejskich i Ochotnicza Straż Pożarna. Wspólnota pozostaje jednak nieufna wobec „obcych” – nowi mieszkańcy, choć nieliczni, często odgradzają się płotami i nie integrują się z resztą wsi. Borownica, posiada potencjał turystyczny związany z historią, przyrodą i autentycznością miejsca – potencjał ten nie jest jednak dostrzegany przez samych mieszkańców.

Podsumowanie

Podsumowując, podobszar rewitalizacji Borownica to obszar zdegradowany strukturalnie i społecznie, o wyjątkowo niskim poziomie aktywności gospodarczej i przestrzenno-usługowej, a jednocześnie o wysokim wskaźniku przestępczości (wykroczeń jest tu niewiele jednak w stosunku do niewielkiej liczby ludności wartość wskaźnika jest wysoka) przy jednoczesnym formalnym istnieniu aktywności społecznej. Niewielka liczba mieszkańców, brak napływu nowych osób i całkowity brak lokalnej gospodarki sprawiają, że rewitalizacja tego obszaru powinna przyjąć charakter interwencji naprawczej, skupionej na odtworzeniu warunków do zamieszkiwania i funkcjonowania społeczności lokalnej. Kluczowe będzie tu wzmocnienie bezpieczeństwa, rozwój minimalnej infrastruktury usługowej oraz stworzenie warunków do zaktywizowania mieszkańców – zarówno w wymiarze kulturowym, jak

i gospodarczym – przy jednoczesnym poszanowaniu unikalnego dziedzictwa miejsca i jego trudnej historii.

Tabela 23 Podsumowanie – Borownica

Potencjały	Negatywne zjawiska
Stosunkowo młoda struktura demograficzna	Brak dostępu do usług publicznych i terenów rekreacyjnych
Brak świadczeń z powodu alkoholizmu, niepełnosprawności, dożywiania dzieci i ubóstwa	Brak jakiejkolwiek działalności gospodarczej
Wysoka liczba organizacji społecznych	Niska mobilność i oddalenie od głównych szlaków komunikacyjnych.
Realtywnie niski poziom zagrożeń środowiskowych	Możliwa nieujawniona potrzeba pomocy społecznej

Źródło: opracowanie własne

5.4 Podobszar rewitalizacji Brzeżawa

liczba mieszkańców:	52
udział mieszkańców w populacji gminy:	0,84%
powierzchnia [km ²]:	0,074
udział w powierzchni miasta:	0,03%

Wieś leży na zachód od Birczy, około 7 kilometrów od Lipy. Powstała w XV wieku. Pierwsze wzmianki pochodzą z 1464 roku. W 1843 r. wybudowano tu cerkiew p.w. Św. Michała Archaniola. Cerkiew zachowała się wraz z wnętrzem.

Sfera społeczna

W sferze demograficznej Brzeżawa cechuje się stagnacją – zarówno przyrost naturalny, jak i saldo migracji wynoszą 0,0 na 1000 mieszkańców, co oznacza brak zmian liczby ludności. Jest to wartość wyższa niż gminna średnia przyrostu naturalnego (–6,0), ale w praktyce oznacza demograficzną stagnację. Struktura wiekowa wskazuje na starzenie się mieszkańców – wskaźnik osób w wieku poprodukcyjnym wynosi 35,3 na 100 osób w wieku produkcyjnym, czyli więcej niż średnia dla gminy (33,2). Znacząco niska jest liczba uczniów – zaledwie 19,2 na 1000 mieszkańców, wobec gminnej średniej 65,8 – co świadczy o braku młodego pokolenia i dalszym ryzyku depopulacji w przyszłości.

Tabela 24 Wskaźniki demograficzne - porównanie

	Wartość referencyjna dla gminy Bircza	Wartość dla podobszaru Brzeżawa
Przyrost naturalny na 1000 mieszkańców	-6,0	0,0
Saldo migracji na 1000 mieszkańców	0,3	0,0
Liczba uczniów na 1000 mieszkańców	65,8	19,2
Ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym	33,2	35,3

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych UMiG w Birczy

Sytuacja społeczna mieszkańców Brzeżawy jest wyraźnie trudna. Liczba klientów pomocy społecznej wynosi 115,4 na 1000 mieszkańców – znacznie więcej niż średnia gminna (84,8). Szczególnie niepokojący jest bardzo wysoki wskaźnik świadczeń przyznawanych z powodu alkoholizmu, który osiąga aż 134,6 na 1000 mieszkańców, wobec 13,6 w całej gminie. Zjawisko to może wskazywać na poważny problem uzależnień w tak małej społeczności. Co ciekawe, mimo wysokiego udziału klientów

pomocy społecznej, nie stwierdzono w Brzeżawie osób pobierających świadczenia z powodu niepełnosprawności – może to być efektem niedoszacowania, braku rozpoznania potrzeb lub braku formalizacji sytuacji osób wymagających wsparcia.

Tabela 25 Pomoc społeczna – Brzeżawa

	Wartość referencyjna dla gminy Bircza	Wartość dla podobszaru Brzeżawa
Liczba klientów ośrodków pomocy społecznej na 1000 mieszkańców	84,8	115,4
Liczba osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej z powodu ubóstwa na 1000 mieszkańców	20,2	38,5
Liczba osób pobierających świadczenia ze względu na niepełnosprawność na 1000 mieszkańców	9,2	0,0
Liczba dzieci w szkołach otrzymujących pomoc w postaci dożywiania na 1000 mieszkańców	23,4	19,2
Liczba świadczeń (zasiłków) z pomocy społecznej przyznawanych z powodu alkoholizmu na 1000 mieszkańców	13,6	134,6

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GOPS w Birczy

Podobnie w kwestii bezrobocia – nie odnotowano osób zarejestrowanych w Powiatowym Urzędzie Pracy, jednak na podstawie prowadzonych badań jakościowych można przypuszczać, iż bezrobocie na podobszarze ma charakter ukryty.

W sferze bezpieczeństwa nie odnotowano przestępstw (0,0 na 1000 mieszkańców), co może świadczyć o dużym spokoju społeczności, jednak należy pamiętać, że dane statystyczne w tak małej populacji mogą być niereprezentatywne i nie zawsze oddają rzeczywiste nastroje mieszkańców.

Tabela 26 Bezpieczeństwo – Brzeżawa

	Wartość referencyjna dla gminy Bircza	Wartość dla podobszaru Brzeżawa
Ogólna liczba przestępstw na 1000 mieszkańców	6,5	0,0

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych KPP oraz GOPS w Birczy

Aktywność społeczna w Brzeżawie przyjmuje formy nierównomierne. Na uwagę zasługuje bardzo wysoki wskaźnik organizacji pozarządowych – 57,7 na 1000 mieszkańców (przy gminnej średniej 8,2), co może wskazywać na formalną obecność co najmniej jednej aktywnej organizacji. Jednocześnie wskaźnik liczby osób zapisanych do biblioteki wynosi tylko 19,0 na 1000 mieszkańców, czyli znacznie poniżej średniej (54,1), co sugeruje niską aktywność kulturalną i słabą obecność instytucji animujących życie lokalne.

Tabela 27 Aktywność społeczna – Brzeżawa

	Wartość referencyjna dla gminy Bircza	Wartość dla podobszaru Brzeżawa
Liczba organizacji pozarządowych na 1000 mieszkańców	8,2	57,7
Liczba osób zapisanych do biblioteki na 1000 mieszkańców	54,1	19

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych UMiG w Birczy

Sfera gospodarcza

W zakresie gospodarki Brzeżawa wypada bardzo słabo. Wskaźnik liczby podmiotów gospodarczych wynosi 19,2 na 1000 mieszkańców – znacznie mniej niż w gminie (134), a różnica między nowymi a wyrejestrowanymi podmiotami wynosi 0,0, co oznacza brak dynamiki rozwoju lokalnej przedsiębiorczości.

Tabela 28 Wskaźniki gospodarcze - porównanie

	Wartość referencyjna dla gminy Bircza	Wartość dla podobszaru Brzeżawa
Liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarczych lub liczba podatników prowadzących działalność gospodarczą na 1000 mieszkańców	134	19,2
Różnica pomiędzy nowozarejestrowanymi a wyrejestrowanymi podmiotami gospodarczymi na 1000 mieszkańców	-0,8	0,0

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych CEIDG

Sfera techniczna

W sferze technicznej Brzeżawa wykazuje zapóźnienia w zakresie modernizacji zabudowy – 78,6% budynków powstało przed 1989 r., co zbliża się do średniej gminnej, ale wskazuje na potrzebę modernizacji. Wskaźnik zabytków i pomników przyrody wynosi 0,0, co oznacza brak walorów chronionych w przestrzeni.

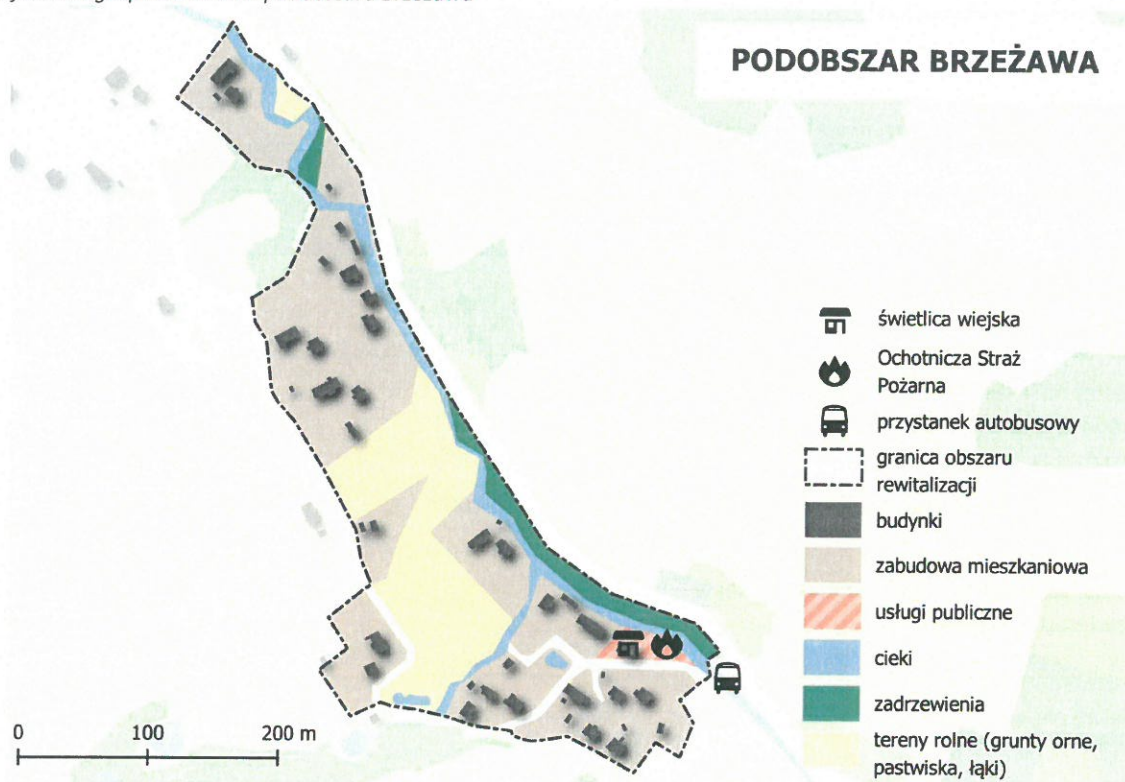
	Wartość referencyjna dla gminy Bircza	Wartość dla podobszaru Brzeżawa
Udział budynków mieszkalnych zamieszkałych budowanych przed rokiem 1989 w ogólnej liczbie budynków mieszkalnych	76,8%	78,6
Liczba zabytków i pomników przyrody na km ²	0,31	0,00

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDOT

Sfera przestrzenno-funkcjonalna

Podobszar Brzeżawa obejmuje niewielką, wiejską część gminy o zwartej zabudowie mieszkaniowej, rozwiniętej wzdłuż głównej drogi i ciekę wodnego, który stanowi oś kompozycyjną tego terenu. Charakter miejscowości jest typowo wiejski, z terenami rolnymi, pastwiskami i łąkami, które otaczają obszar i kształtują jego rolniczy krajobraz.

Grafika 8 Zagospodarowanie podobszaru Brzeżawa

Źródło: opracowanie własne

W strukturze podobszaru ważną rolę odgrywają punkty usługowe i społeczne. Zlokalizowana tu świetlica wiejska pełni funkcję miejsca spotkań, wydarzeń kulturalnych i integracji społecznej. Ważnym elementem infrastruktury jest także jednostka Ochotniczej Straży Pożarnej, która odpowiada za bezpieczeństwo mieszkańców, a zarazem stanowi centrum aktywności lokalnej. Funkcje te koncentrują się w południowej części obszaru, gdzie znajduje się także wyznaczony teren usług publicznych.

Z punktu widzenia komunikacji istotny jest przystanek autobusowy, zapewniający mieszkańcom dostęp do transportu zbiorowego i umożliwiający powiązania z innymi miejscowościami gminy. Choć ułatwia on dojazd do szkół, usług czy pracy, rozciągnięty układ zabudowy powoduje, że część mieszkańców może mieć ograniczoną dostępność do komunikacji publicznej.

Podobszar charakteryzuje się stosunkowo wysokim udziałem elementów przyrodniczych – obecność ciekę wodnego oraz zadrzewień poprawia mikroklimat, walory krajobrazowe i ekologiczne przestrzeni.

Połączenie zieleni z tradycyjną zabudową nadaje Brzeżawie atrakcyjny, harmonijny charakter, sprzyjający zachowaniu wiejskiej tożsamości miejscowości.

W wymiarze przestrzenno-funkcjonalnym sytuacja jest równie niekorzystna jak w Borownicy – wskaźniki dostępności usług publicznych i terenów rekreacyjnych wynoszą 0,0, co potwierdza skromną ofertę miejsc aktywności i integracji (poza wskazanymi świetlicą i OSP). Pozytywnie podobać się wyróżnia wysoki udział powierzchni biologicznie czynnej (95,9%), który przekłada się na dobre warunki środowiskowe.

Tabela 29 Wskaźniki przestrzenno-funkcjonalne - porównanie

	Wartość referencyjna dla gminy Bircza	Wartość dla podobszaru Brzeżawa
Dostępność punktów usług publicznych na 1000 mieszkańców	4,2	0,0
Dostępność terenów rekreacyjnych (plac zabaw i siłownie terenowe) na 1000 mieszkańców	4,2	0,0
Dostępność komunikacyjna	100%	3,0%
Udział powierzchni biologicznie czynnej w powierzchni ogółem	98,4	95,9

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych UMiG Bircza oraz BDOT

Sfera środowiskowa

Mimo iż podobszar w całości leży na terenie Przemysko-Dynowskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu występuje na nim niekorzystna sytuacja środowiskowa. Brzeżawa posiada najwyższy ze wszystkich analizowanych podobszarów wskaźnik masy wyrobów azbestowych pozostałych do unieszkodliwienia – aż 444,1 kg na jednego mieszkańca, wobec 113,6 kg dla całej gminy. Taki stan wskazuje na znaczne zaniedbania w zakresie modernizacji budynków i stwarza zagrożenie dla zdrowia mieszkańców. Średnie stężenie PM_{2.5} wynosi 9,3 µg/m³, a więc odpowiada wartości referencyjnej.

Tabela 30 Wskaźniki środowiskowe - porównanie

	Wartość referencyjna dla gminy Bircza	Wartość dla podobszaru Brzeżawa
Masa zidentyfikowanych wyrobów azbestowych pozostałych do unieszkodliwienia na 1 mieszkańca [kg]	113,6	444,1
Średnie roczne stężenie PM _{2.5}	9,3	9,3

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GIOŚ i BDOT

Podobszar Brzeżawa oczami mieszkańców

Brzeżawa to wieś większa i nieco bardziej dynamiczna niż Borownica. Jej historia również została naznaczona dramatem – zniszczeniem wsi i wymianą ludności po wojnie – jednak obecnie mieszkańcy tworzą zintegrowaną i zaangażowaną społeczność. Kobiety przejęły wiele obowiązków organizacyjnych (kierownictwo OSP), a Koło Gospodyń Wiejskich aktywnie działa na rzecz życia wspólnotowego. Podobnie jak w Borownicy, ważnym miejscem spotkań i integracji jest świetlica wiejska, której modernizacja pozostaje jednym z głównych lokalnych postulatów.

Mieszkańcy żyją głównie z pracy sezonowej i zagranicznej. We wsi znajduje się jeden sklep, a możliwości zatrudnienia są mocno ograniczone. W miejscowości mieszka nieco więcej niż w Borownicy dzieci i młodzieży, co przekłada się na aktywniejsze życie społeczne (istnieje np. boisko piłkarskie). Ciekawostką jest obecność społeczności zielonoświątkowców – wyjątkowej w skali regionu – której członkowie wykazują wysoki poziom zaangażowania lokalnego.

Postawa mieszkańców wobec zmian jest otwarta. Społeczność Brzeżawy nie odczuwa lęku przed planowanym Parkiem Narodowym, ale także nie wykazuje dużej wiary w potencjał turystyki. Główne problemy to bezrobocie, rozproszenie zabudowy i odpływ młodzieży. Mimo to mieszkańcy żyją zgodnie i w poczuciu wspólnoty z sąsiadami.

Podsumowanie

Brzeżawa to wieś o wyjątkowo trudnej sytuacji społecznej i infrastrukturalnej. Dominują tu zjawiska stagnacji demograficznej, wysoki poziom uzależnień i uzależnienia od pomocy społecznej, bardzo słaba aktywność gospodarcza oraz całkowity brak przestrzeni publicznych i usług. Mimo to formalna obecność organizacji społecznych stanowi potencjalny punkt wyjścia do odbudowy więzi lokalnych i animacji życia społecznego. Rewitalizacja tego obszaru powinna koncentrować się na przezwycięzeniu wykluczenia infrastrukturalnego, poprawie jakości przestrzeni i warunków środowiskowych, przeciwdziałaniu alkoholizmowi i aktywizacji mieszkańców poprzez wzmacnianie lokalnego kapitału społecznego.

Tabela 31 Podsumowanie – Brzeżawa

Potencjały	Negatywne zjawiska
Obecność organizacji pozarządowych	Wysoki wskaźnik korzystania z pomocy społecznej
Niska liczba przestępstw	Wysoki poziom uzależnień
Zintegrowana i zaangażowana społeczność lokalna	Brak punktów usług publicznych i terenów rekreacyjnych
	Niska aktywność kulturalna
	Niekorzystna sytuacja gospodarcza

Źródło: opracowanie własne

5.5 Problemy i potrzeby obszaru rewitalizacji w opinii respondentów

Kategoria	Borownica	Brzeźawa	Bircza
Typ miejscowości	Wieś izolowana, zabudowa rozproszona	Większa wieś, bardziej rozwinięta niż Borownica	Małe miasto, siedziba gminy (od 2024)
Położenie	Wąwóz między wzgórzami, droga dojazdowa w bok od „głównej drogi”	Przy drodze z Borownicy do Birczy, obok „Rancza Podkówka”	Przy DK28 Przemysł–Sanok, atrakcyjna krajobrazowo
Ludność i demografia	Starzejące się społeczeństwo, nieliczne dzieci	Więcej dzieci i młodzieży niż w Borownicy	Spadek liczby ludności, migracje zarobkowe, wyjazdy młodych
Źródła utrzymania	Zasiłki, praca sezonowa w lesie	Emigracja zarobkowa mężczyzn, prace dorywcze, las	Praca w urzędzie, szkole, nadleśnictwie, drobne usługi, wycinka, zasiłki
Sklepy i usługi	Brak sklepu (tylko piekarnia przyjezdna)	Jeden niewielki sklep spożywczy	Skromna oferta handlowa i usługowa
Infrastruktura społeczna	Świątlica wiejska do remontu, miejsce pamięci, kościół	Świątlica wiejska, cerkiew/kościół, boisko	Szkoła, basen, urząd, rynek, Pałac Humnickich, planowana baza sportowa z noclegiem

Kategoria	Borownica	Brzeżawa	Bircza
Aktywność społeczna	Silna (OSP, KGW, ksiądz, pomoc sąsiedzka)	Silna (KGW, OSP prowadzone przez kobiety, integracja)	Umiarkowana – aktywiści, organizacje (OSP, KGW, klub sportowy), ale również problemy społeczne
Problemy społeczne	Alkoholizm w kilku rodzinach, niepełnosprawność, brak pracy	Brak pracy, pożary, ekspansja dzikich zwierząt (niedzwiedzica w okolicy)	Alkoholizm, ubóstwo, narkotyki wśród młodzieży
Historia i dziedzictwo	Miejsce masakry z 1945 r., pamięć o tragedii UPA, historia huty szkła, miejsce pamięci	Przesiedlenia po 1945, cerkiew św. Michała, historia Żydów, UPA	Wielokulturowa przeszłość, getto w II WŚ, walki z UPA, niedocenione dziedzictwo
Turystyka	Minimalne zainteresowanie; rozważania o ścieżce dydaktycznej, brak noclegów	Brak infrastruktury, obecność Rancza Podkówka i cerkwi jako atutów	Niewykorzystany potencjał turystyczny i przyrodniczy (Bieszczady, OSi), planowany ośrodek sportowo-rekreacyjny
Postawa wobec Parku Narodowego	Brak lęku, akceptacja potencjalnego Turnickiego PN	Brak lęku, podobne stanowisko jak Borownica	Obawy przed Parkiem – zagrożenie dla gospodarki leśnej
Główne potrzeby	Modernizacja świetlicy, lepsza integracja z nowymi mieszkańcami	Remont świetlicy, wzmocnienie oferty społeczno-kulturalnej	Promocja dziedzictwa, rozwój turystyki, wykorzystanie infrastruktury sportowej
Relacje sąsiedzkie	Bardzo dobre relacje z Brzeżawą, integracja wewnętrzna	Dobre relacje z Borownicą, wspólne inicjatywy	Spójność lokalna, poczucie wspólnoty, aktywiści społeczni

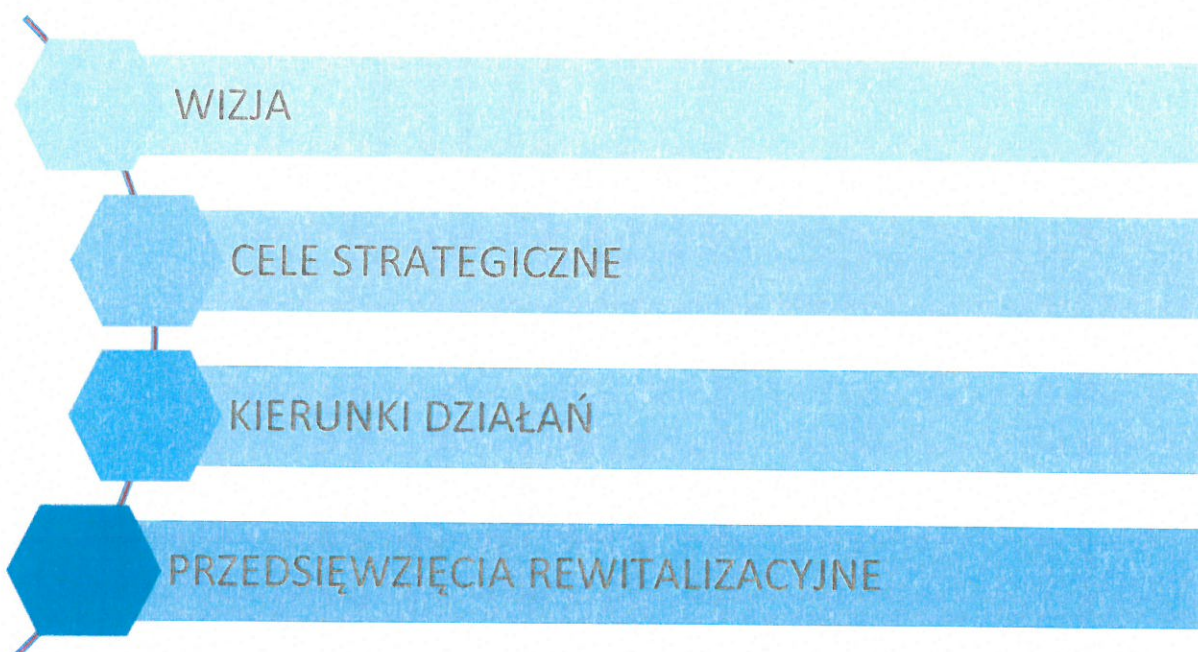
6. Wizja stanu obszaru rewitalizacji po przeprowadzeniu rewitalizacji

Bircza staje się aktywnym i otwartym centrum lokalnym, w którym mieszkańcy — niezależnie od wieku i sytuacji życiowej — współtworzą wspólnotę opartą na solidarności, dziedzictwie kulturowym i wzajemnym wsparciu. Dzięki rewitalizacji przestrzenie publiczne zostają uporządkowane i ożywione, stając się miejscem codziennej integracji, rekreacji i spotkań międzypokoleniowych. Wsparcie dla organizacji społecznych, rozwój oferty kulturalnej oraz przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu przekładają się na wzrost jakości życia i zatrzymanie negatywnych trendów demograficznych. **Bircza** odzyskuje funkcję lokalnego lidera i ośrodka aktywności dla całej gminy.

Borownica rozwija się jako spokojna, zintegrowana społeczność, która czerpie siłę z więzi sąsiedzkich, lokalnej historii i przyrody. Rewitalizacja prowadzi do przywrócenia funkcji społecznych świetlicy wiejskiej, uporządkowania otoczenia oraz stworzenia przestrzeni wspólnych, sprzyjających spotkaniom i działaniom kulturalnym. Aktywizacja mieszkańców poprzez mikroinicjatywy pozwala pokonać izolację i ograniczenia wynikające z peryferyjnego położenia. **Borownica** odzyskuje znaczenie jako miejsce pamięci, wspólnoty i lokalnej dumy.

Brzeżawa staje się przykładem małej miejscowości, która skutecznie przezwycięża problemy społeczne dzięki zaangażowaniu mieszkańców i odbudowie lokalnych zasobów. Odnowiona, świetlica oraz wsparcie dla aktywnych kobiet i organizacji społecznych tworzą warunki dla systematycznej aktywizacji społecznej i kulturalnej. Przeciwdziałanie uzależnieniom, rozwój inicjatyw edukacyjnych i otwartość na działania międzypokoleniowe sprzyjają budowaniu silnej, wspierającej się wspólnoty. **Brzeżawa** odzyskuje spójność społeczną i staje się miejscem, w którym mieszkańcy mają realny wpływ na swoje otoczenie.

7. Cele rewitalizacji wraz z odpowiadającymi im kierunkami działań

CEL STRATEGICZNY 1	Wsparcie społeczności lokalnej w przezwyciężaniu kryzysów
CEL STRATEGICZNY 2	Fizyczna odnowa przestrzeni i obiektów z troską o środowisko naturalne

Cel strategiczny	Kierunki działań	Diagnozowane zjawiska kryzysowe	Identyfikowane potencjały	Spodziewane efekty
Wsparcie społeczności lokalnej w przezwyciężaniu kryzysów	1.1 Wsparcie merytoryczne i finansowe dla organizacji takich jak Koła Gospodyń Wiejskich, OSP i stowarzyszeń działających na rzecz integracji społecznej 1.2 Zwiększenie udziału mieszkańców w życiu społecznym poprzez programy animacyjne 1.3 Wprowadzenie działań przeciwdziałających uzależnieniom (szczególnie alkoholizmowi), w tym grup wsparcia, terapii środowiskowej i programów edukacyjnych 1.4 Wsparcie aktywności seniorów poprzez programy integracji 1.5 Organizacja wydarzeń kulturalno-historycznych odwołujących się do dziedzictwa regionu	– Wysoki poziom uzależnień i korzystania z pomocy społecznej – Starzenie się populacji i depopulacja – Izolacja społeczna, niska aktywność kulturalna i obywatelska – Brak działań integrujących społeczność – Ograniczony dostęp do wsparcia psychologicznego i profilaktycznego	– Aktywne Koła Gospodyń Wiejskich i OSP – Wysoka lokalna tożsamość i przywiązanie do miejsca – Silna wspólnota sąsiedzka – Potencjał organizacji lokalnych – Dziedzictwo kulturowe i historyczne regionu	– Zwiększenie integracji społecznej – Redukcja skali wykluczenia i uzależnień – Wzrost udziału mieszkańców w działaniach społecznych – Poprawa dobrostanu psychicznego i społecznego – Wzmocnienie wspólnoty lokalnej

Cel strategiczny	Kierunki działań	Diagnostowane zjawiska kryzysowe	Identyfikowane potencjały	Spodziewane efekty
Fizyczna odnowa przestrzeni i obiektów z troską o środowisko naturalne	2.1 Zagospodarowanie placów, skwerów, terenów rekreacyjnych na potrzeby mieszkańców.	– Degradacja przestrzeni wspólnych	– Istniejące przestrzenie rekreacji	– Poprawa jakości przestrzeni publicznych
	2.2 Modernizacja i doposażenie świetlic wiejskich i innych miejsc spotkań.	– Brak atrakcyjnych przestrzeni rekreacyjnych	– Aktywne społeczności lokalne gotowe do działań	– Wzrost atrakcyjności miejscowości
	2.3 Udostępnienie przestrzeni wspólnych do działań międzypokoleniowych, integracyjnych i edukacyjnych.	– Słaby stan techniczny świetlic i miejsc spotkań	– Atrakcyjne krajobrazy i dziedzictwo kulturowe	– Zwiększenie liczby działań społecznych i kulturalnych
	2.4 Wsparcie infrastrukturalne zabytków i instytucji kultury	– Brak przestrzeni sprzyjających integracji i aktywności	– Zidentyfikowane potrzeby wspólnych przestrzeni	– Wzmocnienie funkcji integracyjnych świetlic i obiektów wspólnych
		– Niewystarczające wykorzystanie dziedzictwa kulturowego	– Dostępność terenów do zagospodarowania	– Zachowanie i promocja dziedzictwa kulturowego

8. Przedsięwzięcia rewitalizacyjne

Poniżej przedstawiono karty projektów, odpowiadające potrzebom i deficytom zdiagnozowanym na obszarze rewitalizacji. Karty uporządkowano zgodnie z podobszarami, na których będą prowadzone działania rewitalizacyjne.

Tabela 32 Lista podstawowych przedsięwzięć rewitalizacyjnych

1	Wykonanie prac konserwatorskich, restauratorskich oraz robót budowlanych przy obiekcie zabytkowym – Pałac Humnickich w Birczy	Bircza
2	Rewitalizacja rynku w Birczy oraz Muzeum Ziemi Birczańskiej z uwzględnieniem digitalizacji i udostępnienia zasobów kultury	
3	Termomodernizacja budynku Gminnego Ośrodka Kultury, Sportu i Turystyki w Birczy.	
4	Przebudowa, rozbudowa, modernizacja i termomodernizacja budynku świetlicy wiejskiej w miejscowości Borownica.	Borownica
5	Przebudowa, rozbudowa, modernizacja i termomodernizacja budynku świetlicy wiejskiej w miejscowości Brzeżawa.	Brzeżawa
6	Integracyjne spotkania plenerowe.	Przedsięwzięcia dla całego OR
7	Spotkania międzypokoleniowe, klub seniora i klub książki realizowane w ramach współpracy z Biblioteką Publiczną.	
8	Wzmocnienie walorów turystycznych oraz rozwój usług turystycznych na terenie Miasta i Gminy Bircza poprzez rozbudowę infrastruktury w miejscowości Bircza.	Przedsięwzięcia poza OR

Źródło: opracowanie własne

8.1 Podstawowe przedsięwzięcia rewitalizacyjne – podobszar Bircza

Projekt 1

Nazwa przedsięwzięcia rewitalizacyjnego
Wykonanie prac konserwatorskich, restauratorskich oraz robót budowlanych przy obiekcie zabytkowym – Pałac Humnickich w Birczy.
Termin realizacji przedsięwzięcia
2026-2030
Nazwa wnioskodawcy
Miasto i Gmina Bircza
Krótki opis problemu jaki ma rozwiązać realizacja przedsięwzięcia
Wykonanie prac pozwoli na zatrzymanie degradacji obiektu zabytkowego oraz przyczyni się do przywrócenia dawnej świetności.
Cel ogólny (cele) przedsięwzięcia
Wykonanie prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy obiekcie zabytkowym ma na celu ochronę i zabezpieczenie substancji zabytku, przywrócenie jego dawnego stanu, oraz utrwalenie jego historii i wartości dla przyszłych pokoleń.
Zakres rzeczowy realizowanego przedsięwzięcia
W ramach prac planuje się rewaloryzację i rekonstrukcję pałacu Humnickich wraz ze zmianą sposobu użytkowania z funkcji oświatowo-mieszkalnej na funkcję usługową – obsługi ruchu turystycznego, bazę noclegową i konferencyjno-szkoleniową wraz z zapleczem gastronomicznym.
Miejsce realizacji przedsięwzięcia (pełny adres realizacji przedsięwzięcia, a w przypadku nieruchomości niezabudowanej nr działki)
Bircza, działki nr ewid. 555/5
Zgodność z celami GPR
Fizyczna odnowa przestrzeni i obiektów z troską o środowisko naturalne
Opis zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami, o których mowa w ustawie z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami, o ile dane te są możliwe do wskazania
Przedsięwzięcie zapewnia dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami, bez względu na płeć, wiek, niepełnosprawność, rasę, pochodzenie etniczne, wyznawaną religię lub światopogląd, orientację seksualną. Osoby ze szczególnymi potrzebami, w tym z różnymi typami niepełnosprawności nie będą wykluczone z możliwości korzystania z produktów i rezultatów przedsięwzięcia.
Łączna wartość przedsięwzięcia
20 000 000,00 zł
Prognozowane osiągnięcie wskaźników wraz ze sposobem ich oceny i zmierzenia w odniesieniu do celów rewitalizacji
Wskaźnik produktu: Liczba zrewitalizowanych obiektów udostępnionych dla zwiedzających - 1
Wskaźnik rezultatu: Liczba osób odwiedzających – 1000/rok

Projekt 2

Nazwa przedsięwzięcia rewitalizacyjnego

Rewitalizacja rynku w Birczy oraz Muzeum Ziemi Birczańskiej z uwzględnieniem digitalizacji i udostępnienia zasobów kultury.

Termin realizacji przedsięwzięcia

2026-2030

Nazwa wnioskodawcy

Miasto i Gmina Bircza

Krótki opis problemu jaki ma rozwiązać realizacja przedsięwzięcia

Poprawa estetyki miejskiej oraz pozytywny wpływ na integrację społeczeństwa.

Cel ogólny (cele) przedsięwzięcia

Projekt ma na celu estetyczne odnowienie przestrzeni, ale także stworzenie bezpiecznego i atrakcyjnego miejsca dla społeczności lokalnej oraz zwiększenie atrakcyjności turystycznej.

Zakres rzeczowy realizowanego przedsięwzięcia

Przedmiotem projektu jest rewitalizacja zdegradowanego rynku w Birczy i nadanie mu funkcji turystycznych, rekreacyjnych, gospodarczych i kulturalnych. Planowane są prace modernizacyjne istniejącej płyty rynku (który obecnie służy głównie jako parking), oświetleniu terenu, wykonanie fontanny oraz wykonanie prac wykończeniowych.

W ramach projektu planuje się również montaż elementów małej infrastruktury.

Miejsce realizacji przedsięwzięcia (pełny adres realizacji przedsięwzięcia, a w przypadku nieruchomości niezabudowanej nr działki)

Bircza, działki nr ewid. 485 i 454

Zgodność z celami GPR

Fizyczna odnowa przestrzeni i obiektów z troską o środowisko naturalne

Opis zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami, o których mowa w ustawie z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami, o ile dane te są możliwe do wskazania

Przedsięwzięcie zapewnia dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami, bez względu na płeć, wiek, niepełnosprawność, rasę, pochodzenie etniczne, wyznawaną religię lub światopogląd, orientację seksualną. Osoby ze szczególnymi potrzebami, w tym z różnymi typami niepełnosprawności nie będą wykluczone z możliwości korzystania z produktów i rezultatów przedsięwzięcia.

Łączna wartość przedsięwzięcia

10 000 000,00 zł

Prognozowane osiągnięcie wskaźników wraz ze sposobem ich oceny i zmierzenia w odniesieniu do celów rewitalizacji

Wskaźnik produktu:

Liczba zrewitalizowanych obiektów udostępnionych dla zwiedzających: 1

Wskaźnik rezultatu:

Liczba osób odwiedzających – 1000/rok

Projekt 3

Nazwa przedsięwzięcia rewitalizacyjnego
Termomodernizacja budynku Gminnego Ośrodka Kultury, Sportu i Turystyki w Birczy.
Termin realizacji przedsięwzięcia
2026-2030
Nazwa wnioskodawcy
Miasto i Gmina Bircza
Krótki opis problemu jaki ma rozwiązać realizacja przedsięwzięcia
Poprawa funkcji użytkowej budynku użyteczności publicznej, który wymaga gruntownego remontu. Pozwoli on również na poprawę użyteczności budynku dla potrzeb osób niepełnosprawnych.
Cel ogólny (cele) przedsięwzięcia
Projekt ma na celu poprawę efektywności energetycznej budynku oraz przystosowanie go do potrzeb osób niepełnosprawnych.
Zakres rzeczowy realizowanego przedsięwzięcia
Zakres projektu obejmuje w szczególności: wymianę stolarki okiennej i drzwiowej, docieplenie stropodachu, wymianę obróbek blacharskich, docieplenie ścian zewnętrznych, montaż instalacji fotowoltaicznej oraz docieplenie stropu zewnętrznego. Ponadto planuje się przystosowanie budynku dla potrzeb osób niepełnosprawnych.
Miejsce realizacji przedsięwzięcia (pełny adres realizacji przedsięwzięcia, a w przypadku nieruchomości niezabudowanej nr działki)
Bircza, działki nr ewid. 503/1
Zgodność z celami GPR
Fizyczna odnowa przestrzeni i obiektów z troską o środowisko naturalne
Opis zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami, o których mowa w ustawie z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami, o ile dane te są możliwe do wskazania
Przedsięwzięcie zapewnia dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami, bez względu na płeć, wiek, niepełnosprawność, rasę, pochodzenie etniczne, wyznawaną religię lub światopogląd, orientację seksualną. Osoby ze szczególnymi potrzebami, w tym z różnymi typami niepełnosprawności nie będą wykluczone z możliwości korzystania z produktów i rezultatów przedsięwzięcia.
Łączna wartość przedsięwzięcia
7 000 000,00 zł
Prognozowane osiągnięcie wskaźników wraz ze sposobem ich oceny i zmierzenia w odniesieniu do celów rewitalizacji
Wskaźnik produktu: Liczba obiektów samorządowej jednostki kultury objętych termomodernizacją – 1.
Wskaźnik rezultatu: Roczna liczba osób korzystających z usług oferowanych przez samorządową jednostkę kultury – 3000.

8.2 Podstawowe przedsięwzięcia rewitalizacyjne – podobszar Borownica

Projekt 4

Nazwa przedsięwzięcia rewitalizacyjnego
Przebudowa, rozbudowa, modernizacja i termomodernizacja budynku świetlicy wiejskiej w miejscowości Borownica.
Termin realizacji przedsięwzięcia
2026-2030
Nazwa wnioskodawcy
Miasto i Gmina Bircza
Krótki opis problemu jaki ma rozwiązać realizacja przedsięwzięcia
Poprawa funkcji użytkowej budynku użyteczności publicznej, który wymaga gruntownego remontu.
Cel ogólny (cele) przedsięwzięcia
Projekt ma na celu zwiększenie użyteczności budynku, co przyczyni się do nadania mu nowych funkcji dla potrzeb lokalnej społeczności.
Zakres rzeczowy realizowanego przedsięwzięcia
Zakres projektu obejmuje gruntowny remont oraz przebudowę, rozbudowę, modernizację i termomodernizację budynku świetlicy.
Miejsce realizacji przedsięwzięcia (pełny adres realizacji przedsięwzięcia, a w przypadku nieruchomości niezabudowanej nr działki)
Borownica, działki nr ewid. 74/1
Zgodność z celami GPR
Fizyczna odnowa przestrzeni i obiektów z troską o środowisko naturalne Wsparcie społeczności lokalnej w przezwyciężaniu kryzysów
Opis zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami, o których mowa w ustawie z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami, o ile dane te są możliwe do wskazania
Zapewnienie wolnych od barier poziomych i pionowych przestrzeni komunikacyjnych budynków. Instalacja urządzeń lub zastosowanie środków technicznych i rozwiązań architektonicznych w budynku, które umożliwiają dostęp do wszystkich pomieszczeń.
Łączna wartość przedsięwzięcia
5 000 000,00 zł
Prognozowane osiągnięcie wskaźników wraz ze sposobem ich oceny i zmierzenia w odniesieniu do celów rewitalizacji
Wskaźnik produktu: Liczba zmodernizowanych obiektów użyteczności publicznej – 1.
Wskaźnik rezultatu: Roczna liczba osób korzystających z obiektów użyteczności publicznej – 1000.

8.3 Podstawowe przedsięwzięcia rewitalizacyjne – podobszar Brzeżawa

Projekt 5

Nazwa przedsięwzięcia rewitalizacyjnego
Przebudowa, rozbudowa, modernizacja i termomodernizacja budynku świetlicy wiejskiej w miejscowości Brzeżawa.
Termin realizacji przedsięwzięcia
2026-2030
Nazwa wnioskodawcy
Miasto i Gmina Bircza
Krótki opis problemu jaki ma rozwiązać realizacja przedsięwzięcia
Poprawa funkcji użytkowej budynku użyteczności publicznej, który wymaga gruntownego remontu.
Cel ogólny (cele) przedsięwzięcia
Projekt ma na celu zwiększenie użyteczności budynku, co przyczyni się do nadania mu nowych funkcji dla potrzeb lokalnej społeczności.
Zakres rzeczowy realizowanego przedsięwzięcia
Zakres projektu obejmuje gruntowny remont oraz przebudowę, rozbudowę, modernizację i termomodernizację budynku świetlicy.
Miejsce realizacji przedsięwzięcia (pełny adres realizacji przedsięwzięcia, a w przypadku nieruchomości niezabudowanej nr działki)
Brzeżawa, działki nr ewid. 230
Zgodność z celami GPR
Fizyczna odnowa przestrzeni i obiektów z troską o środowisko naturalne Wsparcie społeczności lokalnej w przezwyciężaniu kryzysów
Opis zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami, o których mowa w ustawie z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami, o ile dane te są możliwe do wskazania
Zapewnienie wolnych od barier poziomych i pionowych przestrzeni komunikacyjnych budynków. Instalacja urządzeń lub zastosowanie środków technicznych i rozwiązań architektonicznych w budynku, które umożliwiają dostęp do wszystkich pomieszczeń.
Łączna wartość przedsięwzięcia
5 000 000,00 zł
Prognozowane osiągnięcie wskaźników wraz ze sposobem ich oceny i zmierzenia w odniesieniu do celów rewitalizacji
Wskaźnik produktu: Liczba zmodernizowanych obiektów użyteczności publicznej – 1.
Wskaźnik rezultatu: Roczna liczba osób korzystających z obiektów użyteczności publicznej – 1000.

8.4 Podstawowe przedsięwzięcia rewitalizacyjne – obszar rewitalizacji

Projekt 6

Nazwa przedsięwzięcia rewitalizacyjnego
Integracyjne spotkania plenerowe.
Termin realizacji przedsięwzięcia
2026-2030
Nazwa wnioskodawcy
Miasto i Gmina Bircza
Krótki opis problemu jaki ma rozwiązać realizacja przedsięwzięcia
Brak oferty/ niska jakość oferty spędzania wolnego czasu dla mieszkańców wszystkich grup wiekowych.
Cel ogólny (cele) przedsięwzięcia
Wzmocnienie więzi społecznej z miejscem zamieszkania i poszczególnymi sołectwami.
Zakres rzeczowy realizowanego przedsięwzięcia
Zakres obejmuje konieczny zakup dóbr i usług do realizacji spotkań integrujących społeczność lokalną. 10 spotkań, zorganizowanych przy współudziale lokalnych organizacji pozarządowych i społecznych (KGW oraz OSP) będzie odbywało się w przestrzeniach zrewitalizowanych obiektów – świetlicach wiejskich. Spotkania dedykowane są w szczególności mieszkańcom obszaru rewitalizacji, ale wstęp na nie będzie otwarty dla całej społeczności gminy jak i turystów.
Miejsce realizacji przedsięwzięcia (pełny adres realizacji przedsięwzięcia, a w przypadku nieruchomości niezabudowanej nr działki)
Świetlica Brzeżawa oraz Borownica
Zgodność z celami GPR
Wsparcie społeczności lokalnej w przezwyciężaniu kryzysów
Opis zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami, o których mowa w ustawie z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami, o ile dane te są możliwe do wskazania
Zapewnienie wolnych od barier poziomych i pionowych przestrzeni komunikacyjnych budynków. Instalacja urządzeń lub zastosowanie środków technicznych i rozwiązań architektonicznych w budynku, które umożliwiają dostęp do wszystkich pomieszczeń.
Łączna wartość przedsięwzięcia
100 000,00 zł
Prognozowane osiągnięcie wskaźników wraz ze sposobem ich oceny i zmierzenia w odniesieniu do celów rewitalizacji
Wskaźnik produktu: Liczba zorganizowanych wydarzeń 10
Wskaźnik rezultatu: Liczba osób biorących udział w wydarzeniach 70/wydarzenie

Projekt 7

Nazwa przedsięwzięcia rewitalizacyjnego
Spotkania międzypokoleniowe, klub seniora i klub książki realizowane w ramach współpracy z Biblioteką Publiczną
Termin realizacji przedsięwzięcia
2026-2030
Nazwa wnioskodawcy
Miasto i Gmina Bircza
Krótki opis problemu jaki ma rozwiązać realizacja przedsięwzięcia
Stan obecny: Niski poziom aktywności społecznej. Niskiej jakości i niedostosowana do potrzeb oferta spędzania czasu wolnego (oferta sportowo rekreacyjna, oferta instytucji kultury).
Cel ogólny (cele) przedsięwzięcia
Celem realizacji projektu jest stworzenie przestrzeni, w której mieszkańcy, w różnym wieku, o różnych zainteresowaniach, statusie materialnym oraz różnym stopniu sprawności będą mogli aktywnie spędzać czas wolny, nawiązywać nowe znajomości, a także poszerzać swoją wiedzę i kompetencje społeczne. Realizacja założonych zadań ma na celu ograniczenie wykluczenia społecznego i zwiększenie poziomu uczestnictwa
Zakres rzeczowy realizowanego przedsięwzięcia
Zakres obejmuje prowadzenie działań edukacyjnych, aktywizacyjnych dla seniorów, dzieci i młodzieży oraz osób z niepełnosprawnościami, a także działań budujących więzi międzypokoleniowe poprzez organizację zajęć i przedsięwzięć o charakterze kulturalnym i edukacyjnym w zrewitalizowanych obiektach na obszarze rewitalizacji
Miejsce realizacji przedsięwzięcia (pełny adres realizacji przedsięwzięcia, a w przypadku nieruchomości niezabudowanej nr działki)
Świetlica Brzeżawa oraz Borownica
Zgodność z celami GPR
Wsparcie społeczności lokalnej w przezwyciężaniu kryzysów
Opis zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami, o których mowa w ustawie z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami, o ile dane te są możliwe do wskazania
Zapewnienie wolnych od barier poziomych i pionowych przestrzeni komunikacyjnych budynków. Instalację urządzeń lub zastosowanie środków technicznych i rozwiązań architektonicznych w budynku, które umożliwiają dostęp do wszystkich pomieszczeń.
Łączna wartość przedsięwzięcia
100 000,00 zł
Prognozowane osiągnięcie wskaźników wraz ze sposobem ich oceny i zmierzenia w odniesieniu do celów rewitalizacji
Wskaźnik produktu: Liczba zorganizowanych wydarzeń 10
Wskaźnik rezultatu: Liczba osób biorących udział w wydarzeniach 70/wydarzenie

8.5 Podstawowe przedsięwzięcia rewitalizacyjne – realizowane poza OR

Zamieszczony poniżej projekt, polegający na rozbudowie infrastruktury turystycznej w miejscowości Bircza, został wskazany jako przedsięwzięcie realizowane poza wyznaczonym obszarem rewitalizacji. Wynika to ze specyfiki projektu, którego lokalizacja oraz zakres oddziaływania mają charakter ponadobszarowy i obejmują całą gminę.

Rozwój infrastruktury turystycznej, obejmujący m.in. tworzenie i modernizację obiektów oraz przestrzeni służących obsłudze ruchu turystycznego, przyczyni się do zwiększenia atrakcyjności całej gminy. Efektem będzie poprawa warunków dla rozwoju usług lokalnych, w tym gastronomicznych, noclegowych i kulturalnych, co wzmocni potencjał gospodarczy oraz społeczną integrację mieszkańców.

Projekt bezpośrednio wspiera realizację celów Gminnego Programu Rewitalizacji, w szczególności poprzez:

- zwiększenie aktywności społecznej i gospodarczej mieszkańców,
- poprawę warunków spędzania czasu wolnego, rekreacji i integracji społecznej,
- tworzenie nowych miejsc pracy i przeciwdziałanie migracji młodych mieszkańców,
- promowanie dziedzictwa kulturowo-przyrodniczego regionu.

Realizacja tego przedsięwzięcia, mimo iż zlokalizowana poza obszarem rewitalizacji, przyczynia się do osiągnięcia celów i kierunków działań całego Programu, wzmacniając jego trwałość i długofalowy wpływ.

Projekt 8

Nazwa przedsięwzięcia rewitalizacyjnego

Wzmocnienie walorów turystycznych oraz rozwój usług turystycznych na terenie Miasta i Gminy Bircza poprzez rozbudowę infrastruktury w miejscowości Bircza.

Termin realizacji przedsięwzięcia

2026-2030

Nazwa wnioskodawcy

Miasto i Gmina Bircza

Krótki opis problemu jaki ma rozwiązać realizacja przedsięwzięcia

Projekt ma na celu rozwój ruchu turystycznego oraz podniesienie jakości i zwiększenie dostępności do oferty turystycznej.

Cel ogólny (cele) przedsięwzięcia

Celem szczegółowym przedsięwzięcia jest wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, na poziomie lokalnym, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach innych niż miejskie.

Zakres rzeczowy realizowanego przedsięwzięcia

Powstanie nowa i będzie się rozwijała już istniejąca ogólnodostępna publiczna infrastruktura turystyczna i okołoturystyczna. Projekt uzupełni ofertę istniejących atrakcji turystycznych. Odpowiednie zagospodarowanie wokół kompleksu basenowo-rekreacyjnego „Na Parkowym Wzgórzu” poprawi dostępność obiektów i atrakcji oraz zwiększy atrakcyjność turystyki. Nowo powstałe obiekty będą dostosowane do osób z niepełnosprawnościami. Projekt zabezpiecza i pozwala w sposób zrównoważony wykorzystać potencjał obszaru poprzez tworzenie ram dla realizacji lokalnych inicjatyw społecznych i gospodarczych na rzecz ochrony krajobrazu, zachowania dziedzictwa kulturowego oraz rozwoju turystyki przyjaznej dla środowiska. Zakres zadań objętych projektem:

- Budowa zielonych parkingów z miejscami postojowymi dla samochodów, rowerów i kamperów oraz przebudowa budynku gospodarczego na potrzeby utworzenia ogólnodostępnych toalet
- Budowa skateparku
- Budowa naturalnego labiryntu wraz z mini-wieżą

Prowadzenie działań marketingowych, wydanie materiałów marketingowych oraz organizacja wydarzeń turystycznych.

Miejsce realizacji przedsięwzięcia (pełny adres realizacji przedsięwzięcia, a w przypadku nieruchomości niezabudowanej nr działki)

Bircza, działka nr ewid. 556/9

Zgodność z celami GPR

Fizyczna odnowa przestrzeni i obiektów z troską o środowisko naturalne
Wsparcie społeczności lokalnej w przezwyciężaniu kryzysów

Opis zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami, o których mowa w ustawie z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami, o ile dane te są możliwe do wskazania

Przedsięwzięcie zapewnia dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami, bez względu na płeć, wiek, niepełnosprawność, rasę, pochodzenie etniczne, wyznawaną religię lub światopogląd, orientację seksualną. Osoby ze szczególnymi potrzebami, w tym z różnymi typami niepełnosprawności nie będą wykluczone z możliwości korzystania z produktów i rezultatów przedsięwzięcia.

Łączna wartość przedsięwzięcia

6 000 000,00 zł

Prognozowane osiągnięcie wskaźników wraz ze sposobem ich oceny i zmierzenia w odniesieniu do celów rewitalizacji

Wskaźnik produktu:

Dodatkowa liczba usług turystycznych oferowanych na terenie Miasta i Gminy Bircza – 1.

Wskaźnik rezultatu:

Roczna liczba osób korzystających z nowo oferowanej usługi turystycznej – 1000.

8.6 Charakterystyka pozostałych dopuszczalnych przedsięwzięć rewitalizacyjnych

Poza przedsięwzięciami podstawowymi, możliwa jest również na terenie gminy realizacja przedsięwzięć uzupełniających, które dopuszczają realizację działań zlokalizowanych poza podobszarami rewitalizacji. Powinny one jednak stanowić niezbędne uzupełnienie działań podejmowanych wewnątrz obszaru rewitalizacji i służyć jego mieszkańcom. Na etapie opracowania GPR nie są znane zakresy oraz ramy finansowe działań uzupełniających. Jednak główna ich idea będzie wpisywać się w cele i kierunki GPR, przez co planowane działania przyczynią się do zwiększenia poziomu integracji i aktywności społecznej mieszkańców oraz pociągną za sobą szereg innych korzyści o charakterze gospodarczym, środowiskowym oraz przestrzenno-funkcjonalnym.

Poniżej w tabeli przedstawiono powiązanie uzupełniających przedsięwzięć rewitalizacyjnych z celami i kierunkami działań w ramach Gminnego Programu Rewitalizacji.

Tabela 33 Projekty uzupełniające procesu rewitalizacji w Gminie Bircza

Projekt uzupełniający	Cel strategiczny	Kierunki działań
- Zagospodarowywanie przestrzeni publicznych na cele społeczne i gospodarcze. - Modernizacja i tworzenie niekomercyjnej infrastruktury turystycznej	Fizyczna odnowa przestrzeni i obiektów z troską o środowisko naturalne	2.1 Zagospodarowanie placów, skwerów, terenów rekreacyjnych na potrzeby mieszkańców. 2.2 Modernizacja i doposażenie świetlic wiejskich i innych miejsc spotkań. 2.3 Udostępnienie przestrzeni wspólnych do działań międzypokoleniowych, integracyjnych i edukacyjnych. 2.4 Wsparcie infrastrukturalne zabytków i instytucji kultury.
- Organizacja warsztatów, szkoleń aktywizujących mieszkańców. - Aktywizacja organizacji pozarządowych na terenie Gminy Bircza.	Wsparcie społeczności lokalnej w przezwyciężaniu kryzysów	1.1 Wsparcie merytoryczne i finansowe dla organizacji takich jak Koła Gospodyń Wiejskich, OSP i stowarzyszeń działających na rzecz integracji społecznej. 1.2 Zwiększenie udziału mieszkańców w życiu społecznym poprzez programy animacyjne. 1.3 Wprowadzenie działań przeciwdziałających uzależnieniom (szczególnie alkoholizmowi), w tym grup wsparcia, terapii środowiskowej i programów edukacyjnych. 1.4 Wsparcie aktywności seniorów poprzez programy integracji

Projekt uzupełniający	Cel strategiczny	Kierunki działań
		1.5 Organizacja wydarzeń kulturalno-historycznych odwołujących się do dziedzictwa regionu.
Modernizacja energetyczna budynków użyteczności publicznej, likwidacja niskiej emisji poprzez wymianę lub modernizację indywidualnych źródeł ciepła oraz budowę instalacji OZE w modernizowanych energetycznie budynkach.	Fizyczna odnowa przestrzeni i obiektów z troską o środowisko naturalne	2.4 Wsparcie infrastrukturalne zabytków i instytucji kultury.

Źródło: opracowanie własne

Proces rewitalizacji będzie skuteczniejszy, jeżeli w jego realizację będą zaangażowane zarówno instytucje publiczne, jak i organizacje pozarządowe oraz przedsiębiorcy. Pomocne będzie również zaangażowanie mieszkańców, zwłaszcza lokalnych liderów. Działania podejmowane oddolnie powinny uzupełniać lub podtrzymywać efekty przedsięwzięć prowadzonych na obszarze rewitalizacji.

9. Komplementarność i mechanizmy integrowania działań rewitalizacyjnych

Komplementarność jest jednym z kluczowych aspektów Gminnego Programu Rewitalizacji i odnosi się do wzajemnego uzupełniania oraz koordynacji różnorodnych działań przewidzianych w programie. Przedsięwzięcia te zostały zaplanowane w odpowiedzi na zdiagnozowane trudności i bariery rozwojowe, a równocześnie pozostają w pełnej zgodzie z nadrzędnymi celami dokumentu. Analiza komplementarności prowadzona jest w kilku płaszczyznach: przestrzennej, problemowej, proceduralno-instytucjonalnej, międzyokresowej oraz związanej ze źródłami finansowania.

9.1 Komplementarność przestrzenna

Przygotowane w ramach programu projekty rewitalizacyjne tworzą spójny zestaw działań, którego głównym zadaniem jest wyprowadzenie terenu zdegradowanego ze stanu kryzysu. Realizacja przedsięwzięć została zaplanowana na trzech podobszarach rewitalizacji - Bircza, Borownica oraz Brzeżawa - wyznaczonych na podstawie analizy wskaźnikowej i przeprowadzonych konsultacji społecznych. Łączny obszar rewitalizacji stanowi 0,26% powierzchni Gminy Bircza i jest zamieszany przez 5,8% ogółu mieszkańców.

W kontekście komplementarności przestrzennej kluczowe znaczenie ma charakter rewitalizowanych terenów, które w przeważającej mierze pełnią funkcje publiczne. Dzięki temu rezultaty podjętych działań będą dostępne nie tylko dla mieszkańców obszaru objętego rewitalizacją, lecz także dla całej społeczności gminy. Takie podejście zapewnia szeroki zasięg oddziaływania projektów przewidzianych w Gminnym Programie Rewitalizacji Miasta i Gminy Bircza na lata 2025-2032, obejmujący nie tylko tereny objęte interwencją, ale całe otoczenie.

Omawiając aspekt komplementarności przestrzennej, warto odwołać się do zapisów Strategii Rozwoju Województwa Podkarpackiego - Podkarpackie 2030. Dokument ten wskazuje Gminę Bircza jako obszar zagrożony trwałą marginalizacją na poziomie regionalnym. Ponadto gmina wchodzi w skład Obszaru Strategicznej Interwencji - Programu Strategicznego Rozwoju Bieszczad. Oznacza to, że realizowane działania rewitalizacyjne oddziaływać będą nie tylko na rozwój samej gminy i jej najbliższego otoczenia, ale również przyczynią się do wzmacniania procesów rozwojowych w całym województwie podkarpackim.

9.2 Komplementarność problemowa

Planowane działania rewitalizacyjne stanowią odpowiedź na zdiagnozowane problemy w kluczowych sferach funkcjonowania gminy: społecznej, gospodarczej, przestrzenno-funkcjonalnej oraz

środowiskowej. Dzięki temu ich oddziaływanie będzie kompleksowe i wielowymiarowe, obejmując wszystkie wyznaczone podobszary rewitalizacji. Przewidziane w Gminnym Programie Rewitalizacji projekty mają zarówno charakter inwestycyjny, jak i społeczny. Oznacza to, że odnowione obiekty oraz przestrzenie publiczne będą służyły mieszkańcom jako miejsca aktywności, integracji, wydarzeń kulturalnych i działań edukacyjnych. W rezultacie przyczynią się one do wzrostu spójności społecznej oraz poprawy jakości życia w obszarze rewitalizacji. Tego rodzaju zintegrowana interwencja pozwoli na osiągnięcie efektów w wielu dziedzinach jednocześnie, ograniczając ryzyko jednostronnych działań skupionych wyłącznie na jednym typie problemów.

9.3 Komplementarność proceduralno-instytucjonalna

Gminny Program Rewitalizacji stanowi strategiczny dokument ukierunkowany na rozwój Miasta i Gminy Bircza poprzez realizację działań rewitalizacyjnych. Osiągnięcie komplementarności na poziomie proceduralno-instytucjonalnym wymaga stworzenia zintegrowanego systemu współpracy pomiędzy instytucjami, tak aby podejmowane działania były skoordynowane i wzajemnie się uzupełniały. Wdrożenie programu opiera się na partnerstwie administracji publicznej z innymi sektorami, w tym organizacjami pozarządowymi i podmiotami gospodarczymi.

Za zarządzanie GPR odpowiedzialny jest Burmistrz Miasta i Gminy Bircza, pełniący jednocześnie funkcję Operatora procesu rewitalizacji. Realizacją projektów rewitalizacyjnych zajmuje się Referat Inwestycji i Zamówień Publicznych. Współpraca między zaangażowanymi podmiotami umożliwia skuteczną realizację programu, zapewniając jego ciągłość oraz spójność z wcześniejszymi działaniami rewitalizacyjnymi - zgodnie z zasadą komplementarności międzyokresowej.

Dla zapewnienia spójności proceduralno-instytucjonalnej kluczowe jest ścisłe współdziałanie uczestników procesu rewitalizacji. Szczególnie istotna jest koordynacja między operatorem rewitalizacji a poszczególnymi referatami Urzędu Miasta i Gminy, w tym: Referatem Inwestycji i Zamówień Publicznych, Referatem Organizacyjno-Administracyjnym oraz Referatem Finansowym.

9.4 Komplementarność międzyokresowa

Gmina Bircza dotychczas nie prowadziła procesu rewitalizacji. Niniejszy program stanowi pierwszy dokument strategiczny, w którym zaplanowano interwencję o charakterze rewitalizacyjnym. W jego ramach przewidziano szereg przedsięwzięć mających na celu poprawę zidentyfikowanej sytuacji kryzysowej na obszarze zdegradowanym. Planowane działania są spójne z dotychczasowymi inicjatywami podejmowanymi przez gminę w ostatnich latach, które – ze względu na swój charakter – posiadały cechy rewitalizacji. W poniższej tabeli przedstawiono kluczowe projekty zrealizowane ze środków zewnętrznych od 2014 roku, wraz z przypisanymi do nich przedsięwzięciami rewitalizacyjnymi, z którymi są one zgodne.

Tabela 34 Projekty Gminy Bircza od roku 2014

Przedsięwzięcia realizowane przez Gminę od roku 2014				
I.p	Nazwa przedsięwzięcia	Wartość projektu	Cel projektu	Przedsięwzięcia rewitalizacyjne
1.	Rewitalizacja Parku Zabytkowego Położonego przy pałacu Humnickim w Birczy.	1 212 630,00 zł	Projekt mający na celu przywrócenie dawnego blasku zabytkowemu parkowi otaczającemu historyczny pałac Humnickich. Zakres prac obejmuje m.in. uporządkowanie zieleni, odtworzenie historycznego układu alej, nasadzenia roślinności charakterystycznej dla epoki, modernizację infrastruktury parkowej oraz poprawę dostępności dla mieszkańców i turystów. Celem projektu jest ochrona dziedzictwa kulturowego, podniesienie atrakcyjności turystycznej regionu oraz stworzenie przyjaznej przestrzeni do wypoczynku i rekreacji.	Zagospodarowanie placów, skwerów, terenów rekreacyjnych na potrzeby mieszkańców Wsparcie infrastrukturalne zabytków i instytucji kultury
2.	Poprawa dostępności do usług publicznych świadczonych przez Gminę Bircza dla osób ze szczególnymi potrzebami, w tym osób z niepełnosprawnościami.	70 090,00 zł	Projekt ukierunkowany na likwidację barier architektonicznych, cyfrowych i komunikacyjnych w urzędach i instytucjach gminnych. Działania obejmują m.in. dostosowanie budynków do potrzeb osób z niepełnosprawnościami, wdrożenie dostępnych rozwiązań informatycznych oraz szkolenia dla pracowników. Celem projektu jest zapewnienie równych szans w dostępie do usług publicznych oraz poprawa jakości obsługi wszystkich mieszkańców, ze szczególnym uwzględnieniem osób ze szczególnymi potrzebami.	Modernizacja i doposażenie świetlic wiejskich i innych miejsc spotkań.
3.	„Remont korytarzy, holu, łazienek i toalety na parterze” w siedzibie	71 236,64 zł	Projekt mający na celu poprawę warunków funkcjonowania placówki poprzez modernizację przestrzeni wspólnych. Zakres prac obejmuje odnowienie nawierzchni, wymianę instalacji, dostosowanie sanitariatów	Modernizacja i doposażenie świetlic

Przedsięwzięcia realizowane przez Gminę od roku 2014				Przedsięwzięcia rewitalizacyjne
I.p	Nazwa przedsięwzięcia	Wartość projektu	Cel projektu	wiejskich i innych miejsc spotkań.
	Środowiskowego Domu Samopomocy w Birczy		do potrzeb osób z niepełnosprawnościami oraz poprawę estetyki i bezpieczeństwa wnętrza.	
4.	Modernizacja budynku Zespołu Szkół w Birczy	1 943 834,61zł	Projekt mający na celu poprawę warunków nauki i pracy w placówce oświatowej poprzez unowocześnienie infrastruktury. Zakres inwestycji obejmuje m.in. termomodernizację budynku, wymianę instalacji, remont pomieszczeń dydaktycznych oraz poprawę dostępności dla osób z niepełnosprawnościami. Celem projektu jest podniesienie efektywności energetycznej, komfortu użytkowania oraz zapewnienie bezpiecznego i nowoczesnego środowiska edukacyjnego dla uczniów i kadry szkoły.	Modernizacja i doposażenie świetlic wiejskich i innych miejsc spotkań.
5.	Modernizacja boiska piłkarskiego "Orlik" przy Zespole Szkół w Birczy	818 320,00zł	Projekt mający na celu poprawę stanu technicznego i funkcjonalności obiektu sportowego. Zakres prac obejmuje m.in. wymianę nawierzchni boiska, modernizację ogrodzenia, poprawę oświetlenia oraz doposażenie w nowy sprzęt sportowy. Inwestycja ma na celu zwiększenie bezpieczeństwa i komfortu użytkowników oraz stworzenie lepszych warunków do prowadzenia zajęć sportowych i organizacji lokalnych wydarzeń sportowych.	Zagospodarowanie placów, skwerów, terenów rekreacyjnych na potrzeby mieszkańców
6.	Poprawa dostępności obiektów użyteczności publicznej na terenie Gminy Bircza	1 667 174,84zł	Realizacja projektu obejmuje nadbudowę i przebudowę części budynku Gminnego Ośrodka Kultury, Sportu i Turystyki w Birczy, budowę integracyjnego placu zabaw w miejscowości Bircza oraz zagospodarowanie terenu przy budynku Urzędu Gminy w Birczy	Modernizacja i doposażenie świetlic wiejskich i innych miejsc spotkań.
7.	Likwidacja barier transportowych poprzez zakup autobusu przystosowanego do przewozu osób na wózkach inwalidzkich w ramach Programu Wyrównywania Różnic Między Regionami III- obszar D	461 004,00 zł	Realizacja projektu polegała na zakupie autobusu, który przeznaczony został do przewozu uczniów niepełnosprawnych z terenu Gminy Bircza do placówek oświatowych na terenie Przemysła, w ramach realizacji zadania własnego samorządu.	Wsparcie aktywności seniorów poprzez programy integracji
Suma		6 244 290,09zł		

Źródło: opracowanie własne na podstawie <https://mapadotacji.gov.pl/> oraz <https://www.bircza.pl/>

9.5 Komplementarność źródeł finansowania

Komplementarność źródeł finansowania odnosi się do możliwości wykorzystania różnorodnych form wsparcia finansowego na rzecz realizacji działań rewitalizacyjnych. Podstawowym źródłem środków pozostają fundusze unijne, w szczególności Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021–2027.

Dodatkowo zakłada się współfinansowanie projektów ze środków krajowych, w tym z funduszy sektorowych, takich jak: Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Ministerstwo Sportu i Turystyki, Fundusz Sprawiedliwości, Krajowy Plan Odbudowy (KPO) oraz Rządowy Program Inwestycji Strategicznych. Uzupełniającym źródłem finansowania mogą być również środki własne gminy, a także kapitał prywatny.

Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021-2027

Jest to kluczowy program wspierający rozwój województwa podkarpackiego, obejmujący głównie działania związane z ochroną środowiska, transformacją ekologiczną i cyfryzacją.

Fundusze Europejskie na Infrastrukturę, Klimat, Środowisko (FEnIKS)

Program ten wspiera rozwój gospodarki niskoemisyjnej, ochrony środowiska oraz przeciwdziałanie i adaptację do zmian klimatu, a także inwestycje skupione na poprawie bezpieczeństwa transportu, wydolności ochrony zdrowia czy wzmocnieniu roli kultury w rozwoju społecznym i gospodarczym.

Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego 2021-2027 (FERS)

Program ten skupia się na rozwoju społecznym i gospodarczym kraju poprzez wsparcie m.in. poprawy sytuacji na rynku pracy, jakości systemów kształcenia, zapewnienie równych szans dla osób ze szczególnymi potrzebami czy rozwój innowacji społecznych i ekonomii społecznej.

9.6 Podsumowanie komplementarności

Podsumowanie komplementarności w ramach Gminnego Programu Rewitalizacji zostało przedstawione na poziomie procesu rewitalizacji jako narzędzia służącego realizacji jasno określonych, mierzalnych celów. Dla pełniejszego zobrazowania relacji między projektami rewitalizacyjnymi, odpowiadającymi potrzebom społeczności lokalnej, przedstawiono matrycę zależności, która w sposób przejrzysty obrazuje relacje między projektami rewitalizacyjnymi, odpowiadającymi potrzebom społeczności lokalnej, które pozwalają zidentyfikować i wskazać charakter powiązań komplementarnych, wpływających na spójność działań.

Lp.	Nazwa przedsięwzięcia	Wsparcie społeczności lokalnej w przezwyciężaniu kryzysów				
		Wsparcie merytoryczne i finansowe dla organizacji takich jak Koła Gospodyń Wiejskich, OSP i stowarzyszeń działających na rzecz integracji społecznej	Zwiększenie udziału mieszkańców w życiu społecznym poprzez programy animacyjne	Wprowadzenie działań przeciwdziałających uzależnieniom (szczególnie alkoholizmowi), w tym grup wsparcia, terapii środowiskowej i programów edukacyjnych	Wsparcie aktywności seniorów poprzez programy integracji	Osiągnięcia
1	Wykonanie prac konserwatorskich, restauratorskich oraz robót budowlanych przy obiekcie zabytkowym – Pałac Humnickich w Birczy.					
2	Rewitalizacja rynku w Birczy oraz Muzeum Ziemi Birczańskiej z uwzględnieniem digitalizacji i udostępnienia zasobów kultury.					
3	Termomodernizacja budynku Gminnego Ośrodka Kultury, Sportu i Turystyki w Birczy.				✓	

✓		
✓		
✓	✓	

9.7 Dostępność

Wszystkie działania planowane w ramach Gminnego Programu Rewitalizacji Miasta i Gminy Bircza na lata 2025–2032 będą realizowane z uwzględnieniem przepisów Ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami (Dz.U. 2024 poz. 1411). Zgodnie z art. 6 ustawy, wymagania w tym zakresie obejmują dostępność architektoniczną, cyfrową oraz informacyjno-komunikacyjną, co oznacza konieczność stosowania zasad projektowania uniwersalnego lub – tam, gdzie to nie jest możliwe – wprowadzenia racjonalnych usprawnień odpowiadających minimalnym standardom.

Dostępność architektoniczna obejmuje:

- zapewnienie wolnych od barier poziomych i pionowych przestrzeni komunikacyjnych budynków,
- instalację urządzeń lub zastosowanie środków technicznych i rozwiązań architektonicznych w budynku, które umożliwiają dostęp do wszystkich pomieszczeń, z wyłączeniem pomieszczeń technicznych,
- zapewnienie informacji na temat rozkładu pomieszczeń w budynku, co najmniej w sposób wizualny i dotykowy lub głosowy,
- zapewnienie wstępu do budynku osobie korzystającej z psa asystującego, o którym mowa w art. 2 pkt 11 Ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz. U. z 2019 r. poz. 1172 i 1495),
- zapewnienie osobom ze szczególnymi potrzebami możliwości ewakuacji lub ich uratowania w inny sposób;

Dostępność cyfrowa obejmuje:

- wymagania określone w Ustawie z dnia 4 kwietnia 2019 r. o dostępności cyfrowej stron internetowych i aplikacji mobilnych podmiotów publicznych;

Dostępność informacyjno-komunikacyjna obejmuje:

- obsługę z wykorzystaniem środków wspierających komunikowanie się, o których mowa w art. 3 pkt 5 Ustawy z dnia 19 sierpnia 2011 r. o języku migowym i innych środkach komunikowania się (Dz. U. z 2017 r. poz. 1824), lub przez wykorzystanie zdalnego dostępu online do usługi tłumacza przez strony internetowe i aplikacje,
- instalację urządzeń lub innych środków technicznych do obsługi osób słabosłyszących, w szczególności pętli indukcyjnych, systemów FM lub urządzeń opartych o inne technologie, których celem jest wspomaganie słyszenia,

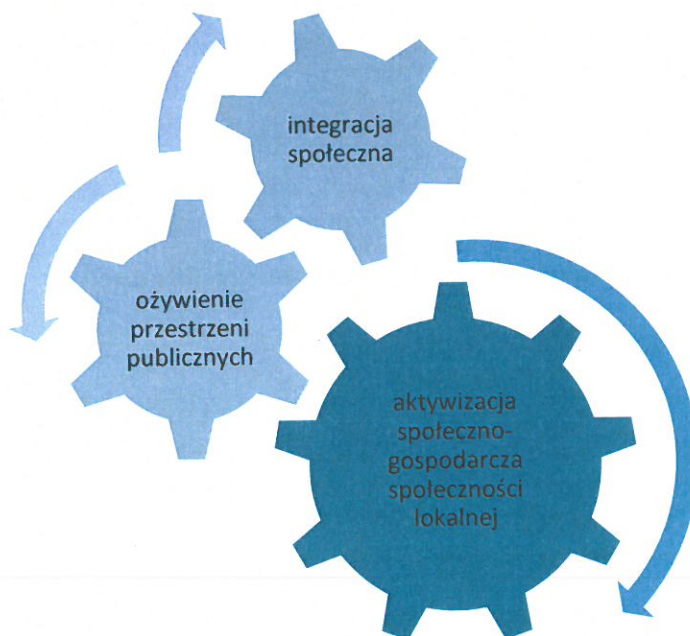
- zapewnienie na stronie internetowej danego podmiotu informacji o zakresie jego działalności
- w postaci elektronicznego pliku zawierającego tekst odczytywalny maszynowo, nagrania treści w polskim języku migowym oraz informacji w tekście łatwym do czytania,
- zapewnienie, na wniosek osoby ze szczególnymi potrzebami, komunikacji z podmiotem publicznym w formie określonej w tym wniosku.

Z myślą o poprawie jakości życia osób narażonych na wykluczenie społeczne, dyskryminację lub marginalizację – w szczególności z powodu niepełnosprawności, wieku, stanu zdrowia lub innych ograniczeń – dokonano analizy zgłoszonych propozycji projektowych pod kątem planowanych rozwiązań uwzględniających ich potrzeby.

9.8 Mechanizmy integracji

Koordinacja i spójność działań realizowanych w ramach procesu rewitalizacji stanowią nieodłączny element Gminnego Programu Rewitalizacji (GPR). Mechanizmy integracji uzupełniają wcześniej opisaną komplementarność, wzmacniając skuteczność całego procesu.

Ich nadrzędnym celem jest tworzenie synergii pomiędzy poszczególnymi przedsięwzięciami, poprzez wzajemne wspieranie ich potencjału i zapewnienie współdziałania na różnych poziomach. Integracja ta obejmuje zarówno aspekty koncepcyjne, jak i organizacyjne oraz finansowe, co pozwala na skoordynowaną i efektywną realizację założonych celów rewitalizacyjnych.

Kluczowe mechanizmy integracji przewidziane w niniejszym dokumencie obejmują następujące elementy:

1. Integracja na poziomie celów

Ten mechanizm został wdrożony już na etapie opracowywania dokumentu i będzie kontynuowany podczas jego realizacji. W fazie przygotowawczej zastosowano m.in.:

- a. Konsultacje społeczne dotyczące wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji – proces ten zapoczątkował działania integracyjne poprzez zaangażowanie mieszkańców i organizacji pozarządowych w tworzenie Gminnego Programu Rewitalizacji (GPR).
- b. Nabór przedsięwzięć rewitalizacyjnych do GPR – otwarty charakter naboru umożliwił ocenę zgłaszanych inicjatyw pod kątem ich wpływu na obszar rewitalizacji oraz planowanie kompleksowych, zintegrowanych działań.

Na etapie wdrażania, mechanizmem integracji celów będzie proces monitoringu, który umożliwi ocenę stopnia realizacji celów oraz formułowanie zaleceń na dalsze etapy wdrażania programu.

2. Integracja na poziomie partycypacji społecznej w zarządzaniu wdrażaniem GPR

Mechanizm ten zostanie zrealizowany poprzez:

- a. Powołanie Komitetu Rewitalizacji, którego głównym zadaniem będzie ocena postępów wdrażania GPR, z punktu widzenia integracji i komplementarności działań podejmowanych przez różne podmioty zaangażowane w proces rewitalizacji.
- b. Współpracę z przedstawicielami różnych grup społecznych, w tym seniorów i młodzieży, w zakresie działań kierowanych do osób starszych, młodych oraz dzieci.
- c. Zaangażowanie organizacji pozarządowych w proces rewitalizacji.
- d. Regularne spotkania z interesariuszami,
- e. Społeczna kontrola procesu rewitalizacji, realizowana poprzez publikację raportów z monitoringu i umożliwienie ich opiniowania przez społeczność lokalną.

3. Integracja na poziomie zarządzania wdrażaniem

Ten mechanizm obejmuje ciągłą ocenę postępów realizacji GPR, prowadzoną za pomocą narzędzi takich jak monitoring i ewaluacja.

System monitoringu został szczegółowo opisany w rozdziale 11 dokumentu. Jego rolą będzie wspieranie procesu zarządzania zgodnie z założonymi celami, przy jednoczesnym odniesieniu do mierzalnych wskaźników. Pozwoli to na ocenę skuteczności działań i poziomu integracji GPR.

10. Indykatywne ramy finansowe

Poniziej przedstawiono szacunkowe koszty oraz planowane źródła finansowania poszczególnych działań rewitalizacyjnych. Z uwagi na zmieniającą się sytuację gospodarczą, dane te mają charakter orientacyjny. Warto również zaznaczyć, że koszty przedsięwzięć o charakterze społecznym, realizowanych w cyklach rocznych, zostały ujęte w zestawieniu na cały okres trwania projektu. Na podstawie przeprowadzonych analiz, całkowity koszt realizacji wszystkich zaplanowanych zadań wynosi 53 200 000,00 zł.

Tabela 35 Indykatywne ramy finansowe

Lp.	Nazwa przedsięwzięcia	Lokalizacja przedsięwzięcia rewitalizacyjnego	Termin realizacji	Szacunkowa wartość przedsięwzięcia	Środki z funduszy UE (przy dofinansowaniu na poziomie 85%)
1	Wykonanie prac konserwatorskich, restauratorskich oraz robót budowlanych przy obiekcie zabytkowym – Pałac Humnickich w Birczy	Bircza, działki nr ewid. 555/5	2026-2030	20 000 000,00 zł	Fundusze Unijne Środki Ministerialne Środki własne
2	Rewitalizacja rynku w Birczy oraz Muzeum Ziemi Birczańskiej z uwzględnieniem digitalizacji i udostępnienia zasobów kultury	Bircza, działki nr ewid. 485 i 454	2026-2030	10 000 000,00 zł	Fundusze Unijne Środki Ministerialne Środki własne
3	Termomodernizacja budynku Gminnego Ośrodka Kultury, Sportu i Turystyki w Birczy.	Bircza, działki nr ewid. 503/1	2026-2030	7 000 000,00 zł	Fundusze Unijne Środki Ministerialne Środki własne
4	Przebudowa, rozbudowa, modernizacja i termomodernizacja budynku świetlicy wiejskiej w miejscowości Borownica.	Borownica, działki nr ewid. 74/1	2026-2030	5 000 000,00 zł	Fundusze Unijne Środki Ministerialne Środki własne
5	Przebudowa, rozbudowa, modernizacja i termomodernizacja budynku świetlicy wiejskiej w miejscowości Brzeżawa.	Brzeżawa, działki nr ewid. 230	2026-2030	5 000 000,00 zł	Fundusze Unijne Środki Ministerialne Środki własne
6	Integracyjne spotkania plenerowe.	Obszar rewitalizacji	2026-2030	100 000,00 zł	Fundusze Unijne Środki Ministerialne Środki własne
7	Spotkania międzypokoleniowe, klub seniora i klub książki realizowane w	Obszar rewitalizacji	2026-2030	100 000,00 zł	Fundusze Unijne Środki Ministerialne Środki własne

Lp.	Nazwa przedsięwzięcia	Lokalizacja przedsięwzięcia rewitalizacyjnego	Termin realizacji	Szacunkowa wartość przedsięwzięcia	Środki z funduszy UE (przy dofinansowaniu na poziomie 85%)
	ramach współpracy z Biblioteką Publiczną.				Środki własne
8	Wzmocnienie walorów turystycznych oraz rozwój usług turystycznych na terenie Miasta i Gminy Bircza poprzez rozbudowę infrastruktury w miejscowości Bircza.		2026-2030	6 000 000,00 zł	Fundusze Unijne Środki Ministerialne Środki własne
SUMA				53 200 000,00 zł	

Źródło: opracowanie własne

11. Opis struktury zarządzania

11.1 Wdrażanie GPR

Zgodnie z artykułem 3 ust. 1 ustawy o rewitalizacji (Dz.U 2024 poz.278) przygotowanie, koordynowanie i tworzenie warunków do prowadzenia rewitalizacji, a także jej prowadzenie mieści się w zakresie zadań własnych gminy. Według zapisów artykułu 3 ust. 2 powyższej ustawy, gmina realizuje zadania:

- w sposób jawny i przejrzysty, z zapewnieniem aktywnego udziału interesariuszy na każdym etapie (partycypacja społeczna),
- w sposób zapobiegający wykluczeniu mieszkańców obszaru rewitalizacji z możliwości korzystania z pozytywnych efektów procesu rewitalizacji, w szczególności w zakresie warunków korzystania z gminnego zasobu mieszkaniowego,
- z uwzględnieniem zasad uniwersalnego projektowania w rozumieniu art. 2 Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych, sporządzonej w Nowym Jorku dnia 13 grudnia 2006 r. (Dz. U. z 2012 r. poz. 1169 oraz z 2018 r. poz. 1217).

Główne podmioty odpowiedzialne za wdrażanie Gminnego Programu Rewitalizacji Miasta i Gminy Bircza na lata 2025–2032 to:

- Burmistrz Miasta i Gminy Bircza,
- Rada Miejska w Birczy,
- Komitet Rewitalizacji,
- Jednostki organizacyjne gminy.

Zgodnie z przepisami, Burmistrz Birczy pełni funkcję Operatora procesu rewitalizacji i posiada ustawowe uprawnienia do zarządzania GPR. Jest również odpowiedzialny za koordynację pozostałych elementów organizacyjnych związanych z wdrożeniem programu. Za bieżącą realizację zadań przewidzianych w GPR odpowiada Referat Inwestycji i Zamówień Publicznych. W związku z tym, proces wdrażania GPR nie będzie generował dodatkowych kosztów w zakresie zarządzania – działania te będą realizowane w ramach istniejącej struktury organizacyjnej i budżetowej. Wszystkie przedsięwzięcia rewitalizacyjne zostaną przeprowadzone zgodnie z Wieloletnią Prognozą Finansową (WPF) przyjętą przez Radę Miejską w Birczy oraz w oparciu o roczne budżety gminy. Spójność programu z WPF zapewni efektywną realizację zaplanowanych działań.

W przypadku bardziej złożonych projektów, których realizacja będzie wymagać zwiększonego nakładu pracy, Burmistrz może powoływać zespoły zadaniowe złożone z przedstawicieli różnych komórek organizacyjnych. Ich zadaniem będzie wsparcie procesu zarządzania poszczególnymi przedsięwzięciami w ramach ich kompetencji.

Zakres prac zespołów zadaniowych obejmie m.in.:

- przygotowanie dokumentacji technicznej,
- opracowanie specyfikacji warunków zamówienia,
- przeprowadzenie procedur przetargowych,
- nadzór nad realizacją robót,
- zarządzanie przepływem środków finansowych,
- prowadzenie sprawozdawczości i monitoringu,
- końcowe rozliczenie pozyskanych środków.

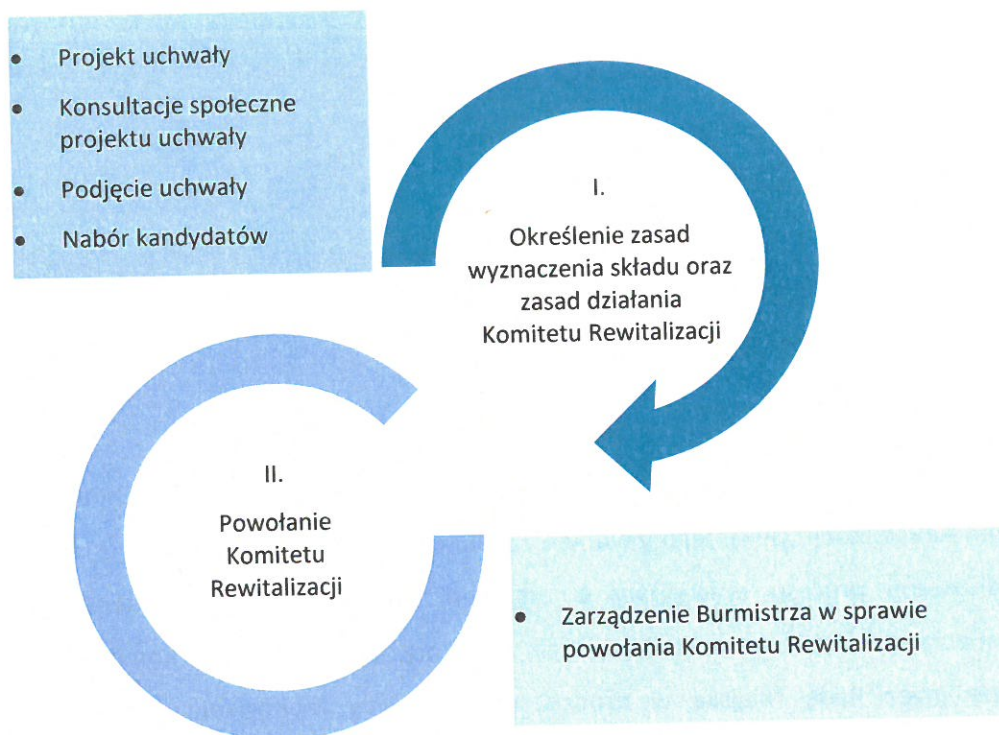
Komitet Rewitalizacji

Komitet Rewitalizacji pełni funkcję ciała doradczego, wspierającego prawidłową realizację Gminnego Programu Rewitalizacji (GPR). Jego głównym zadaniem jest również prowadzenie dialogu pomiędzy interesariuszami procesu rewitalizacji a organami miasta, co sprzyja budowaniu szerokiego porozumienia wokół działań rewitalizacyjnych. Skład oraz zasady działania Komitetu Rewitalizacji są określone przez Radę Miejską w drodze uchwały, przy zachowaniu zasad transparentności i partycypacji społecznej. W skład Komitetu muszą wchodzić przedstawiciele różnych grup interesariuszy. Zgodnie z ustawą o rewitalizacji wśród członków powołanego Komitetu Rewitalizacji powinni się znaleźć:

1. mieszkańcy obszaru rewitalizacji oraz właściele, użytkownicy wieczystości nieruchomości i podmioty zarządzające nieruchomościami znajdującymi się na tym obszarze, w tym spółdzielnie mieszkaniowe, wspólnoty mieszkaniowe, społeczne inicjatywy mieszkaniowe i towarzystwa budownictwa społecznego;
2. mieszkańcy gminy inni niż wymienieni w pkt 1;
3. podmioty prowadzące lub zamierzające prowadzić na obszarze gminy działalność gospodarczą;
4. podmioty prowadzące lub zamierzające prowadzić na obszarze gminy działalność społeczną, w tym organizacje pozarządowe i grupy nieformalne;
5. jednostki samorządu terytorialnego i ich jednostki organizacyjne;
6. organy władzy publicznej;
7. podmioty, inne niż wymienione w pkt 6, realizujące na obszarze rewitalizacji uprawnienia Skarbu Państwa.

Podjęcie uchwały w sprawie zasad działania oraz składu Komitetu Rewitalizacji zostanie poprzedzone konsultacjami społecznymi, zgodnie z zasadami partycypacji obywatelskiej. Komitet Rewitalizacji zostanie powołany przez Burmistrza Miasta i Gminy Bircza w drodze zarządzenia, na podstawie uchwały Rady Miejskiej.

Grafika 9 Schemat określania zasad działania Komitetu Rewitalizacji

Źródło: opracowanie własne

11.2 System monitoringu

Działania związane z wdrażaniem i prowadzeniem monitoringu mają na celu ocenę stopnia zaawansowania realizacji Gminnego Programu Rewitalizacji Miasta i Gminy Bircza na lata 2025–2032. Zgodnie z art. 22 ust. 1 Ustawy z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji, Gminny Program Rewitalizacji podlega okresowej ocenie aktualności i stopnia realizacji – co najmniej raz na trzy lata. Ocena ta jest prowadzona w oparciu o system monitorowania i ewaluacji określony w ramach Programu. Zaprojektowane w dokumencie ramy monitoringu zapewnią zgodność procesu z obowiązującymi przepisami prawa, a także umożliwią bieżące śledzenie efektów działań rewitalizacyjnych. Monitoring będzie miał charakter kompleksowy – obejmie wszystkie zaangażowane podmioty, zarówno publiczne, jak i prywatne oraz społeczne, co pozwoli na rzetelną ocenę skuteczności i efektywności podejmowanych interwencji.

Ocena aktualności i stopnia realizacji GPR

Ocena aktualności oraz stopnia realizacji Gminnego Programu Rewitalizacji będzie przeprowadzana cyklicznie, co trzy lata. Obejmie ona wszystkie zaplanowane działania, ze szczególnym uwzględnieniem analizy stopnia osiągnięcia wskaźników przypisanych do poszczególnych celów programu. Wyniki tej oceny zostaną opracowane w formie raportu. Poniżej, w tabeli, przedstawiono zestaw wskaźników monitoringu przyporządkowanych do poszczególnych celów GPR. Wskaźniki te pozostają spójne z tymi, które zostały wykorzystane przy wyznaczaniu obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji.

Tabela 36 Wskaźniki monitorowania osiągnięcia celów GPR

Wskaźnik	Wartość wskaźnika (2023)	Źródło danych	Wartość docelowa wskaźnika
Cel strategiczny 1 Wsparcie społeczności lokalnej w przewyżczeniu kryzysów			
Liczba klientów ośrodków pomocy społecznej korzystających ze świadczeń ogółem	121,46	GOPS Bircza	spadek
Liczba dzieci w szkołach otrzymujących pomoc w postaci dożywiania na 1000 mieszkańców	12,5	GOPS Bircza	spadek
Cel strategiczny 2 Fizyczna odnowa przestrzeni i obiektów z troską o środowisko naturalne			
Dostępność terenów rekreacyjnych (place zabaw i siłownie terenowe) na 1000 mieszkańców	22,9	UG Bircza	wzrost
Średnie roczne stężenie PM2.5	9,6	GIOŚ	spadek

Źródło: opracowanie własne

Monitorowanie postępu realizacji przedsięwzięć rewitalizacyjnych

Monitoring realizacji przedsięwzięć rewitalizacyjnych będzie prowadzony w cyklu rocznym. Jego podstawę stanowić będą sprawozdania składane w formie kart projektu, które wypełniane będą przez podmioty odpowiedzialne za realizację poszczególnych przedsięwzięć.

Tabela 37 Wzór karty monitorowania przedsięwzięcia rewitalizacyjnego

Nazwa projektu	
Cel ogólny realizacji projektu	
Krótki opis działań	
Realizator (wydział/referat/inne)	
Miejsce realizacji (adres)	
Monitorowane wskaźniki	
Wydatkowane środki finansowe	
Zaawansowanie realizacji/przygotowania do realizacji	
Planowana data zakończenia (oddania do użytku/realizacji) projektu	
Data sporządzenia karty	

Źródło: opracowanie własne

Wypełnione karty projektu będą przekazywane do Urzędu Miasta i Gminy w Birczy. Na ich podstawie właściwy wydział przygotowuje coroczny raport dotyczący realizacji projektów ujętych w Gminnym Programie Rewitalizacji. Raport będzie opracowywany do 31 stycznia każdego roku, na podstawie danych obejmujących stan realizacji na dzień 31 grudnia roku poprzedniego. Po jego sporządzeniu,

dokument zostanie przekazany Komitetowi Rewitalizacji, w celu zapewnienia bieżącej informacji o postępach we wdrażaniu GPR Miasta i Gminy Bircza na lata 2025–2032.

Regularny monitoring skuteczności działań rewitalizacyjnych odgrywa kluczową rolę zarówno w kontekście realizacji założonych celów, jak i zapewnienia efektywnego i transparentnego wykorzystania środków finansowych przeznaczonych na rewitalizację.

Aktualizacja GPR

W związku z występowaniem w większości jednostek administracyjnych zmian społeczno-gospodarczych, może zaistnieć konieczność modyfikacji wybranych zapisów Gminnego Programu Rewitalizacji Miasta i Gminy Bircza na lata 2025–2032. Taka aktualizacja może również okazać się niezbędna w sytuacji niskiej efektywności realizacji przedsięwzięć rewitalizacyjnych, braku postępów w realizacji zadań lub nieosiągnięcia założonych wskaźników. Wprowadzenie zmian w GPR musi być poprzedzone uzasadnieniem oraz oceną wpływu proponowanych korekt na dalszy przebieg realizacji programu. Aktualizacja programu może obejmować zarówno modyfikację działań, jak i struktury interwencji.

Zgodnie z art. 22 ust. 1 ustawy z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji, ocena aktualności i stopnia realizacji GPR przeprowadzana jest co najmniej raz na trzy lata. Oceny tej dokonuje Burmistrz Miasta i Gminy Bircza, a jej wyniki przekazywane są Komitetowi Rewitalizacji do zaopiniowania oraz publikowane w Biuletynie Informacji Publicznej.

W przypadku stwierdzenia konieczności wprowadzenia zmian, Burmistrz zobowiązany jest do wystąpienia z wnioskiem do Rady Miejskiej o dokonanie aktualizacji programu. Wniosek ten musi zawierać ocenę aktualności i stopnia realizacji GPR, wraz z uzasadnieniem proponowanych modyfikacji. Jeżeli w wyniku oceny zostanie stwierdzone, że cele rewitalizacji nie zostały osiągnięte, Rada Miejska może uchylić uchwałę o przyjęciu GPR w całości lub w części, z własnej inicjatywy bądź na wniosek Burmistrza. Zmiana Gminnego Programu Rewitalizacji następuje w trybie, w jakim został on przyjęty. Jeżeli zmiany dotyczą podstawowych przedsięwzięć rewitalizacyjnych lub ustanowienia Specjalnej Strefy Rewitalizacji, niezbędne jest przeprowadzenie:

- konsultacji społecznych,
- opiniowania przez uprawnione podmioty, w tym:
 - zarząd powiatu,
 - zarząd województwa,
 - właściwego wojewodę,
 - organy wojskowe, Straż Graniczną, służby bezpieczeństwa,
 - komendanta powiatowego/miejskiego Państwowej Straży Pożarnej,

- państwowego wojewódzkiego inspektora sanitarnego,
 - gminną komisję urbanistyczno-architektoniczną,
 - operatorów sieci uzbrojenia terenu, zarządców dróg oraz linii i terenów kolejowych,
 - Komitet Rewitalizacji,
 - Krajowy Zasób Nieruchomości,
- przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko, zgodnie z obowiązującymi przepisami.

Harmonogram realizacji

Tabela 38 Harmonogram rewitalizacji

Wyszczególnienie	Okres realizacji
Uchwalenie Gminnego Programu Rewitalizacji Miasta i Gminy Bircza na lata 2025-2032	2025 r.
Powołanie i rozpoczęcie prac przez Komitet Rewitalizacji	2025 r.
Wprowadzenie zaplanowanych inwestycji do Wieloletniej Prognozy Finansowej Gminy Bircza	Niezwłocznie po uchwaleniu GPR
Posiedzenia Komitetu Rewitalizacyjnego	Od 2025 r. do 2032 r. (przynajmniej jedno posiedzenie w ciągu roku)
Realizacja przedsięwzięć zaplanowanych w ramach GPR	Od 2025 r. do 2032 r.
Monitoring	Od 2026 r. do 2032 r. (realizowany systematycznie w okresach rocznych)
Ewaluacja okresowa	Od 2028 r. do 2032 r. (realizowana w okresach trzyletnich)
Komunikacja społeczna GPR	Od 2025 r. do 2032 r.

Źródło: opracowanie własne

Koszty zarządzania

W związku z realizacją Gminnego Programu Rewitalizacji Miasta i Gminy Bircza na lata 2025–2032 nie przewiduje się konieczności ponoszenia dodatkowych kosztów w zakresie zarządzania programem. System wdrażania oraz upowszechniania działań rewitalizacyjnych został opracowany w oparciu o istniejące struktury organizacyjne Urzędu Miasta i Gminy w Birczy. Komitet Rewitalizacji, jako organ doradczy i opiniodawczy, odgrywa istotną rolę w procesie zarządzania GPR, jednak jego funkcjonowanie nie generuje dodatkowych obciążeń finansowych. Obsługa lokalowo-administracyjna Komitetu zapewniana jest przez Urząd Miasta i Gminy w Birczy, a udział członków Komitetu ma charakter społeczny.

W zakresie ewaluacji GPR dopuszcza się możliwość zlecenia opracowania badania ewaluacyjnego podmiotowi zewnętrznemu, posiadającemu odpowiednie doświadczenie i kompetencje w tym zakresie. Zlecenie takie będzie możliwe pod warunkiem dostępności wolnych środków finansowych w budżecie gminy.

12. Upowszechnienie dokumentu i proces partycypacji społecznej

12.1 Upowszechnienie opracowania GPR

Zgodnie z art.5 ust. 1 Ustawy z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji prace w kierunku opracowania Gminnego Programu Rewitalizacji powinny uwzględniać współudział społeczności lokalnej, czyli faktycznych interesariuszy działań rewitalizacyjnych. W ramach opracowania Gminnego Programu Rewitalizacji dla Miasta i Gminy Bircza na lata 2025-2032 podjęto działania, polegające na:

- poznaniu potrzeb i oczekiwań interesariuszy oraz dążeniu do spójności planowanych działań z tymi potrzebami i oczekiwaniami;
- prowadzeniu, skierowanych do interesariuszy, działań edukacyjnych i informacyjnych o procesie rewitalizacji, w tym o istocie, celach, zasadach prowadzenia rewitalizacji, wynikających z ustawy, oraz o przebiegu tego procesu;
- inicjowaniu, umożliwianiu i wspieraniu działań służących rozwijaniu dialogu między interesariuszami oraz ich integracji wokół rewitalizacji;
- zapewnieniu udziału interesariuszy w przygotowaniu dokumentów dotyczących rewitalizacji, w szczególności gminnego programu rewitalizacji;
- wspieraniu inicjatyw zmierzających do zwiększania udziału interesariuszy w przygotowaniu i realizacji gminnego programu rewitalizacji;
- zapewnieniu w czasie przygotowania, prowadzenia i oceny rewitalizacji możliwości wypowiedzenia się przez interesariuszy.

W przypadku przygotowania Gminnego Programu Rewitalizacji Miasta i Gminy Bircza na lata 2025-2032 partycypacja społeczna obejmowała następujące działania:

1. Przeprowadzenie w dniach 7 maja – 12 czerwca 2025 konsultacji społecznych projektu uchwały w sprawie wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji Miasta i Gminy Bircza zgodnie z Zarządzeniem Nr 36/2025 Burmistrza Miasta i Gminy Bircza z dnia 7 maja 2025r. Konsultacje przeprowadzone zostały w formie:
 - zbierania uwag w postaci papierowej lub elektronicznej poprzez wypełnienie formularza dostępnego w Urzędzie Miasta i Gminy w Birczy oraz na stronie internetowej www.bircza.pl i w BIP
 - otwartego spotkania dla interesariuszy procesu rewitalizacji, które odbyło się w dniu 20.05.2025 r. o godz. 12:00 w Urzędzie Miasta i Gminy w Birczy, ul. Ojca Św. Jana Pawła II 10, 37-740 Bircza

- wypełnienia elektronicznego formularza ankiety dostępnej na stronie internetowej gminy www.bircza.pl, w BIP oraz pod linkiem https://ankieta.deltapartner.org.pl/bircza_ankieta_ozor
 - zbierania uwag ustnych do protokołu w Urzędzie Miasta i Gminy Bircza, pokój nr 15
2. Przystąpienie do sporządzenia Gminnego Programu Rewitalizacji dla Miasta i Gminy Bircza na lata 2025-2032 – przyjęcie uchwały Nr XXIX/53/2025 Rady Miejskiej w Birczy z dnia 28 lipca 2025 r. w sprawie przystąpienia do sporządzenia Gminnego Programu Rewitalizacji Miasta i Gminy Bircza na lata 2025-2032.
3. Partycypacja mieszkańców w procesie tworzenia i zgłaszania projektów rewitalizacyjnych poprzez otwarty nabór projektów rewitalizacyjnych, który odbył się w dniach 5–12 sierpnia 2025 r. Zgłoszenia można było składać w formie papierowej, elektronicznej poprzez formularz dostępny pod linkiem https://ankieta.deltapartner.org.pl/fiszka_gpr_miasto_i_gmina_bircza. W rezultacie naboru projektów zaproponowano 8 przedsięwzięć rewitalizacyjnych.
4. Konsultacje społeczne Gminnego Programu Rewitalizacji Miasta i Gminy Bircza były prowadzone w dniach 1.10.2025-6.11.2025 r. Informacja o konsultacjach społecznych ogłoszona została poprzez:
- publikację w prasie „Życie Podkarpackie” , z dnia 1 października r., strona 23;
 - wywieszenie w widocznym miejscu na terenie objętym GPR;
 - w siedzibie Urzędu Miasta i Gminy Bircza;
 - udostępnienie informacji na stronie podmiotowej gminy w Biuletynie Informacji Publicznej <https://bircza.biuletyn.net/?bip=1&cid=305>
- Ponadto zorganizowano otwarte spotkanie konsultacyjne, podczas którego omówiony został projekt Gminnego Programu Rewitalizacji Miasta i Gminy Bircza na lata 2025-2032. Spotkanie odbyło się w dniu 21.10.2025 r. o godz. 12:00 na platformie ZOOM. W trakcie spotkania nie zgłoszono żadnych uwag.
5. Zgodnie z artykułem 17.1 ustawy o rewitalizacji dokument przeszedł proces opiniowania. Prośby o zaopiniowanie przesłano do 17 podmiotów – większość z nich wyraziła pozytywne opinie dotyczące dokumentu. Dwa podmioty zgłosiły uwagi/wniosły dodatkowe informacje (Operator Gazociągów Przesyłowych GAZ-SYSTEM S.A., Centralne Wojskowe Centrum Rekrutacji Ośrodek Zamiejscowy w Rzeszowie).

12.2 Uspołecznienie wdrażania GPR

Wdrażanie Gminnego Programu Rewitalizacji (GPR) odbywać się będzie z aktywnym udziałem społeczności lokalnej. Proces partycypacji społecznej będzie realizowany dwutorowo:

- Pośrednio – poprzez:
 - publikację informacji o GPR na stronie internetowej Urzędu Miasta i Gminy w Birczy,
 - materiały promocyjne i informacyjne,
 - komunikację za pośrednictwem lokalnej prasy i portalu społecznościowego gminy;
- Bezpośrednio – poprzez:
 - organizację spotkań z mieszkańcami, przedstawicielami lokalnych środowisk oraz organizacjami pozarządowymi (również w formule zdalnej).

Do grona interesariuszy procesu rewitalizacji zalicza się m.in.: mieszkańców gminy i obszaru rewitalizacji (w tym młodzież, seniorów, osoby z niepełnosprawnościami), przedsiębiorców, organizacje pozarządowe i grupy nieformalne. Wobec wymienionych grup prowadzone będą działania informacyjne i komunikacyjne obejmujące:

- publikację dokumentu GPR na stronie internetowej Urzędu Miasta i Gminy w Birczy,
- bieżące informacje o realizowanych w ramach GPR zadaniach publikowane na stronie oraz w mediach społecznościowych gminy,
- współpracę z lokalnymi mediami w zakresie informowania o postępach realizacji i wynikach monitoringu,
- regularne publikowanie raportów z monitoringu oraz oceny aktualności GPR.

Uspołecznienie wdrażania GPR będzie również realizowane z wykorzystaniem kooperacji pomiędzy sektorem publicznym, prywatnym i organizacjami pozarządowymi poprzez:

- udostępnianie bieżących informacji z przebiegu wdrażania GPR,
- opracowanie i przeprowadzenie ankiet internetowych skierowanych do mieszkańców oraz innych interesariuszy, umożliwiających ocenę GPR, procesów rewitalizacyjnych i identyfikację nowych potrzeb,
- powołanie Komitetu Rewitalizacji w terminie do 3 miesięcy od uchwalenia GPR – jako forum współpracy i dialogu między interesariuszami a organami gminy,
- organizację co najmniej jednego otwartego spotkania konsultacyjnego rocznie, w trakcie którego mieszkańcy oraz przedstawiciele instytucji lokalnych będą mogli uzyskać informacje nt. zaawansowania wdrażania GPR oraz zgłosić swoje uwagi i propozycje.

W proces wdrażania programu zostaną zaangażowani wszyscy partnerzy określani w art. 8 ust. 1 rozporządzenia ogólnego, w tym w szczególności przedstawiciele społeczeństwa obywatelskiego

Główną przesłanką realizującą ten postulat będzie możliwość udziału przedstawicieli tych podmiotów w Komitecie Rewitalizacji.

13. GPR jako strategia IIT

Zgodnie z zapisami dokumentu pt. „Zasady realizacji instrumentów terytorialnych w Polsce w perspektywie finansowej UE na lata 2021–2027”, gminne programy rewitalizacji pełnią obowiązkowo funkcję strategii IIT w odniesieniu do działań przewidzianych do finansowania ze środków polityki spójności. Schemat blokowy przedstawiony poniżej ilustruje zależności pomiędzy Gminnym Programem Rewitalizacji a strategią IIT, wskazując jednocześnie na jego szczególną rolę jako narzędzia umożliwiającego pozyskiwanie środków z Funduszy Europejskich.

Grafika 10 Schemat powiązań

Źródło: opracowanie własne na podstawie ustawy o rewitalizacji oraz Zasad realizacji instrumentów terytorialnych w Polsce

W poniższej tabeli zestawiono elementy obowiązkowe strategii IIT w odniesieniu do poszczególnych rozdziałów Gminnego Programu Rewitalizacji.

Tabela 39 Elementy obowiązkowe strategii IIT w odniesieniu do poszczególnych rozdziałów Gminnego Programu Rewitalizacji

Nr rozdziału GPR	Element obowiązkowy strategii IIT
4.	synteza diagnozy obszaru realizacji IIT wraz z analizą problemów, potrzeb i potencjałów
5.	rozwojowych, w tym wzajemnych powiązań gospodarczych, społecznych
6.	i środowiskowych;
7.	cele, jakie mają być zrealizowane w ramach IIT, ze wskazaniem wykorzystanego podejścia zintegrowanego, oczekiwanych wskaźników rezultatu i produktu powiązanych z realizacją właściwego programu;
8.	lista projektów realizujących cele, o których mowa w pkt 2, wraz z informacją na temat sposobu ich wskazania oraz powiązania z innymi projektami;
9.	opis procesu zaangażowania partnerów społeczno-gospodarczych oraz właściwe podmioty reprezentujące społeczeństwo obywatelskie, podmioty działające na rzecz ochrony środowiska oraz podmioty odpowiedzialne za promowanie włączenia społecznego, praw podstawowych, praw osób niepełnosprawnych, równości płci i niedyskryminacji w pracach nad przygotowaniem i wdrażaniem planu działań IIT

Źródło: opracowanie własne

Uspołecznienie procesu tworzenia i wdrażania Gminnego Programu Rewitalizacji (GPR) obejmuje aktywne zaangażowanie partnerów społeczno-gospodarczych, co jest obligatoryjnym elementem Strategii IIT. Ustawa o rewitalizacji precyzuje katalog interesariuszy procesu rewitalizacji oraz określa obowiązkowe formy włączenia społeczności lokalnej w opracowanie i realizację GPR. Reguluje również zasady tworzenia Komitetu Rewitalizacji oraz udziału interesariuszy w opiniowaniu Programu (w szczególności art. 5.1 – partycypacja społeczna, 6.1 – konsultacje społeczne, 7.1 – komitet rewitalizacji w powiązaniu z artykułem 2.2 – interesariusze rewitalizacji i artykułem 17.1 – proces opiniowania).

Jednym z narzędzi partycypacyjnych jest procedura opiniowania projektu GPR dla Miasta i Gminy Bircza na lata 2025–2032. Zgodnie z nią, dokument został przekazany do zaopiniowania przez następujące instytucje:

- Zarząd właściwego powiatu – pod kątem zgodności ze strategią rozwoju powiatu,
- Zarząd właściwego województwa – w zakresie zgodności z planem zagospodarowania przestrzennego województwa oraz strategią jego rozwoju,
- Wojewoda – w zakresie zgodności z realizacją zadań publicznych zgodnie z art. 6 Ustawy o gospodarce nieruchomościami z dnia 21 sierpnia 1997 r.,
- Właściwe organy wojskowe, ochrony granic i bezpieczeństwa państwa – w odniesieniu do wymogów obronności i bezpieczeństwa,
- Komendant powiatowy/miejski Państwowej Straży Pożarnej – w zakresie ochrony przeciwpożarowej,
- Wojewódzki inspektor sanitarny,
- Gminna komisja urbanistyczno-architektoniczna,
- Operatorzy sieci uzbrojenia terenu, zarządcy dróg oraz infrastruktury kolejowej,
- Komitet Rewitalizacji,
- Krajowy Zasób Nieruchomości – w zakresie zagospodarowania nieruchomości wchodzących w jego skład.

Dodatkowo, zgodnie z art. 29 Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1060 z dnia 24 czerwca 2021 r. ustanawiającym wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego Plus, Funduszu Spójności, Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji i Europejskiego Funduszu Morskiego, Rybackiego i Akwakultury, a także przepisy finansowe na potrzeby tych funduszy oraz na potrzeby Funduszu Azylu, Migracji i Integracji, Funduszu Bezpieczeństwa Wewnętrznego i Instrumentu Wsparcia Finansowego na rzecz Zarządzania Granicami i Polityki Wizowej, w proces tworzenia GPR zaangażowano partnerów określonych w art. 8:

władze lokalne i miejskie, instytucje publiczne, partnerów społecznych i gospodarczych oraz przedstawicieli społeczeństwa obywatelskiego.

Wszystkie wymienione podmioty miały 21 dni na przedstawienie swojej opinii, zgodnie z zasadą milczącej zgody. Raport z procesu opiniowania zostanie opublikowany na stronie internetowej gminy oraz w Biuletynie Informacji Publicznej.

Szczegółowy opis procesu partycypacji społecznej znajduje się w Rozdziale 12 pt. „Upowszechnienie dokumentu i proces partycypacji społecznej”.

14. Strategiczna Ocena Oddziaływania na Środowisko

Zgodnie z ustawą z 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2024 r. poz. 1112 ze zm.), projekt gminnego programu rewitalizacji obowiązkowo podlega strategicznej ocenie oddziaływania na środowisko (SOOŚ), o ile wyznacza ramy dla późniejszej realizacji projektów mogących znacząco oddziaływać na środowisko.

W dniu 13.10.2025 złożono wnioski do Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Rzeszowie oraz do Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego w Rzeszowie dotyczące odstąpienia od konieczności przeprowadzenia Strategicznej oceny oddziaływania na środowisko dla Gminnego Programu Rewitalizacji dla Miasta i Gminy Bircza na lata 2025-2032.

Zgodnie z pismem o sygnaturze WOOŚ.410.1.55.2025.AP.4 z dnia 17.11.2025 Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Rzeszowie oraz Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny w Rzeszowie przekazali opinię wskazującą, że realizacja postanowień tego dokumentu nie spowoduje znaczącego oddziaływania na środowisko, w związku z powyższym nie zachodzi potrzeba przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko.

15. Określenie niezbędnych zmian w uchwałach

Realizacja Gminnego Programu Rewitalizacji dla Miasta i Gminy Bircza na lata 2025-2032 nie wywołuje konieczności zmian w uchwałach Rady Miejskiej. Proponowane projekty rewitalizacyjne nie dotyczą miejskich zasobów mieszkaniowych i nie ingerują w zapisy Wieloletniego programu gospodarowania mieszkaniowym zasobem Miasta i Gminy Bircza na lata 2025-2030 (Uchwała nr XXII/24/2025 Rady Miejskiej w Birczy z dnia 9 kwietnia 2025 roku).

16. Zmiany w zakresie planowania i zagospodarowania przestrzennego

16.1 Specjalna Strefa Rewitalizacji

W ramach prowadzenia działań rewitalizacyjnych na podstawie Gminnego Programu Rewitalizacji dla Miasta i Gminy Bircza na lata 2025-2032 nie przewiduje się ustanowienia Specjalnej Strefy Rewitalizacji, o której mowa w art. 25 Ustawy o rewitalizacji z dnia 9 października 2015 roku.

16.2 Miejskowy plan rewitalizacji

W ramach realizacji GPR nie przewiduje się konieczności uchwalenia miejscowego planu rewitalizacji.

16.3 Zmiany w dokumentach planowania i zagospodarowania przestrzennego

Realizacja zaproponowanych przedsięwzięć rewitalizacyjnych nie wywołuje konieczności wprowadzenia zmian w Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Miasta i Gminy Bircza (Uchwała Nr XXIII/172/2002 Rady Miejskiej w Birczy z dnia 18 lipca 2002 r.) ani aktualizacji (lub zmiany) Miejskowych Planów Zagospodarowania Przestrzennego.

Spis grafik, map i tabel

Grafika 1 Podział gminy na jednostki porównawcze	18
Grafika 2 Syntetyczny wskaźnik degradacji w sferze społecznej.....	24
Grafika 3 Obszar zdegradowany.....	25
Grafika 4 Obszar zdegradowany i obszar rewitalizacji miasta i gminy Bircza	27
Grafika 5 Uwarunkowania podobszaru Bircza.....	32
Grafika 6 Zagospodarowanie podobszaru Bircza	33
Grafika 7 Zagospodarowanie podobszaru Borownica	40
Grafika 8 Zagospodarowanie podobszaru Brzeżawa.....	47
Grafika 9 Schemat określania zasad działania Komitetu Rewitalizacji	83
Grafika 10 Schemat powiązań	91
Tabela 1 Charakterystyka JCWP zlokalizowanych na terenie gminy Bircza	12
Tabela 2 Działania podstawowe i uzupełniające przypisane do JCWP zlokalizowanych na terenie Gminy Bircza.....	15
Tabela 3 Charakterystyka JCWPd zlokalizowanych na terenie Gminy Bircza.....	16
Tabela 4 Działania podstawowe przypisane do JCWPd zlokalizowanych na terenie Gminy Bircza	16
Tabela 5 Wyodrębniony obszar rewitalizacji	26
Tabela 6 Wskaźniki demograficzne – podobszar Bircza.....	29
Tabela 7 Pomoc społeczna – podobszar Bircza.....	30
Tabela 8 Bezpieczeństwo – podobszar Bircza	30
Tabela 9 Aktywność społeczna – podobszar Bircza	31
Tabela 10 Wskaźniki gospodarcze - porównanie	31
Tabela 11 Wskaźniki techniczne - porównanie	32
Tabela 12 Wskaźniki przestrzenno-funkcjonalne - porównanie.....	34
Tabela 13 Wskaźniki środowiskowe - porównanie	35
Tabela 14 Podsumowanie - Bircza	36
Tabela 15 Wskaźniki demograficzne - porównanie	37
Tabela 16 Pomoc społeczna – Borownica	38
Tabela 17 Bezpieczeństwo – Borownica	38
Tabela 18 Aktywność społeczna – Borownica.....	38
Tabela 19 Wskaźniki gospodarcze - porównanie.....	39
Tabela 20 Wskaźniki techniczne - porównanie	39
Tabela 21 Wskaźniki przestrzenno-funkcjonalne - porównanie.....	41
Tabela 22 Wskaźniki środowiskowe - porównanie	42
Tabela 23 Podsumowanie – Borownica	43
Tabela 24 Wskaźniki demograficzne - porównanie	44
Tabela 25 Pomoc społeczna – Brzeżawa.....	45
Tabela 26 Bezpieczeństwo – Brzeżawa.....	45
Tabela 27 Aktywność społeczna – Brzeżawa	46
Tabela 28 Wskaźniki gospodarcze - porównanie	46

<i>Tabela 29 Wskaźniki przestrzenno-funkcjonalne - porównanie</i>	<i>48</i>
<i>Tabela 30 Wskaźniki środowiskowe - porównanie</i>	<i>48</i>
<i>Tabela 31 Podsumowanie – Brzeżawa.....</i>	<i>49</i>
<i>Tabela 32 Lista podstawowych przedsięwzięć rewitalizacyjnych</i>	<i>56</i>
<i>Tabela 33 Projekty uzupełniające procesu rewitalizacji w Gminie Bircza</i>	<i>67</i>
<i>Tabela 34 Projekty Gminy Bircza od roku 2014</i>	<i>71</i>
<i>Tabela 35 Indykatywne ramy finansowe</i>	<i>79</i>
<i>Tabela 36 Wskaźniki monitorowania osiągnięcia celów GPR</i>	<i>84</i>
<i>Tabela 37 Wzór karty monitorowania przedsięwzięcia rewitalizacyjnego</i>	<i>84</i>
<i>Tabela 38 Harmonogram rewitalizacji</i>	<i>86</i>
<i>Tabela 39 Elementy obowiązkowe strategii IIT w odniesieniu do poszczególnych rozdziałów Gminnego Programu Rewitalizacji</i>	<i>91</i>

Załącznik 1 – podstawowe kierunki zmian funkcjonalno-przestrzennych obszaru rewitalizacji Gminy Bircza (mapa poglądowa)

głosowanie	w sprawie przyjęcia Gminnego Programu Rewitalizacji Miasta i Gminy Bircza na lata 2025-2032,		
jednostka	Rada Miejska w Birczy		
wynik	Głosowanie zakończone wynikiem: przyjęto		
data	24 listopada 2025 r.		
typ	głosowanie jawne imienne	większość	zwykła większość

Podsumowanie

status	ilość	procent	status	ilość	procent
ZA	10	100 %	pula głosów	15	-
PRZECIW	0	0 %	oddanych głosów	10	66.67 %
WSTRZYMAŁO SIĘ	0	0 %	nieoddanych głosów	5	33.33 %

Wyniki imienne

lp	nazwisko	imię	głos
1	Brodzicka	Anna	ZA
2	Bykowski	Andrzej	ZA
3	Cap	Kazimierz	ZA
4	Cebeńko	Tadeusz	ZA
5	Kępa	Hubert	nieobecny
6	Koterbicki	Jan	nieobecny
7	Madej	Teresa	ZA
8	Majewski	Dariusz	nieobecny
9	Okołowicz	Ryszard	ZA
10	Paćłowski	Andrzej	nieobecny
11	Pleśniak	Mateusz	nieobecny
12	Ruda	Anna	ZA
13	Ryznar	Mieczysław	ZA
14	Wilgucki	Adam	ZA
15	Wojtowicz	Artur	ZA

Wydrukowano z systemu do obsługi posiedzeń stacjonarnych i zdalnych **posiedzenia.pl**